EDİTÖRLER

Doç. Dr. Levent BİÇER

Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK – Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR

Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN – Arş. Gör. Dr. Atahan GÜNCAN

Av. Ezgi ERSOY

SERMAYE ŞİRKETLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAYITLARI SEMPOZYUMU

(Bildiri Özetleri)

2025

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
1992

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Levent BİÇER

Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK – Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR

Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN – Arş. Gör. Dr. Atahan GÜNCAN

Av. Ezgi ERSOY

SERMAYE ŞİRKETLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAYITLARI SEMPOZYUMU

(Bildiri Özetleri)

2025

ARİSTO

1.Baskı – Temmuz 2025 – İstanbul - ISBN: 978-625-6018-58-7

5846 sayılı Kanun uyarınca bu kitabın birinci baskısının dijital iletişim, CD'ye kayıt, elektronik kitap olarak yayımı ve mevcut veya ileride geliştirilebilecek her türlü araçla çoğaltılması ve yayılması hakları da dâhil olmak üzere; 5846 sayılı Yasa anlamında çoğaltma, yayma ve diğer tüm yayın hakları yalnızca ve münhasıran **Aristo Yayınevi**'ne aittir. Kitabın tamamının veya bir kısmının mevcut veya ileride geliştirilebilecek herhangi bir araç veya teknikle çoğaltılması, yayılması ve herhangi bir şekil veya yöntemle ticaret alanına konu edilmesi kesinlikle yasaktır. Aksine hareketler **Aristo Yayınevi**'nin saklı tutmuş olduğu haklarının ihlali anlamını taşır.

Aristo Yayınevi, olabilecek bütün hak ihlallerine karşı kanuni haklarını kullanmaya, fikri hak ve emeği korumaya kararlıdır.

Yayınevi: ARİSTO YAYINEVİ
Enstitü Danışmanlık Hizmetleri LTD. ŞTİ.
Tel : 0212 951 0581
Faks : 0212 951 0553
Web : aristoyayinevi.com
Mail : aristohukukyayinlari@gmail.com
Editörler : Doç. Dr. Levent BİÇER
Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK
Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR
Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN
Arş. Gör. Dr. Atahan GÜNCAN
Av. Ezgi ERSOY
Dizgi : Seda TÜZÜNER

Tüm katılımcılarımız ve emeği geçenlere

TEŞEKKÜR EDERİZ.

* İşbu çalışma, Kocaeli Üniversitesi tarafından 7 Mayıs 2025 tarihinde gerçekleştirilmiş bulunan "Sermaye Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Kayıtları Sempozyumu"nda sunulan bildirilerin özetlerinden derlenmiştir. İlgili sempozyum etkinliği, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 223K314 numaralı proje kapsamında desteklenerek düzenlenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

KURULLAR

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Levent BİÇER (Yürütücü)

Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK (Araştırmacı)

Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR (Araştırmacı)

Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN (Araştırmacı)

Arş. Gör. Dr. Atahan GÜNCAN (Araştırmacı)

Av. Ezgi ERSOY (Bursiyer)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Aslı E. GÜRBÜZ USLUEL

Prof. Dr. Bayram KESKİN

Prof. Dr. Emrullah KERVANKIRAN

Prof. Dr. Ertan DEMİRKAPI

Prof. Dr. Hakan ÇEBİ

Prof. Dr. Mehmet BAHTİYAR

Prof. Dr. Mehmet HELVACI

Prof. Dr. Müslüm AKINCI

Prof. Dr. Şükrü YILDIZ

Doç. Dr. Esra HAMAMCIOĞLU

Doç. Dr. Özge YÜCEL DERİCİLER

İÇİNDEKİLER

KURULLAR ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
AÇILIŞ KONUŞMALARI ..... **v**
Sunucu Öğrencimiz (Hicret Giray) ..... **v**
Doç. Dr. Levent Biçer ..... **vi**
Araş. Gör. Dr. Habibe Dinç Doğan ..... **xi**

KAMUSAL PERSPEKTİFTEN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

TEDARİK ZİNCİRLERİNDEKİ FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİNE KARŞI TÜRKİYE'NİN ULUSAL TEMAS NOKTASI ve DEVLETİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ
Dr. Öğr. Üyesi Eylem ÇAKMAZ *3*

ULUSLARARASI TİCARİ İLİŞKİLER BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK POLİTİKALARININ ÖNEMİ VE GÜNCEL GELİŞMELER
Dr. Öğr. Üyesi Burcu İRGE ERDOĞAN *11*

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE SERMAYE ŞİRKETLERİNİN DIŞ PAYDAŞLARINDAN TÜKETİCİNİN YARARININ REKABET HUKUKU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ
Dr. Öğr. Üyesi Bilge AYTUĞAR *19*

SERMAYE PİYASALARI, YATIRIMCI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİ BAĞLAMINDA KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
Doç. Dr. M. Aslı KÜÇÜKGÜNGÖR *29*

SORUMLU YATIRIM İLKELERİ AÇISINDAN YEŞİL TAHVİLLER
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Semerci VURALOĞLU *37*

ESG YATIRIMI ÇERÇEVESİNDE ÖZEN ve SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ
Dr. Öğr. Üyesi Özlem ATA POLAT *45*

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAYITLARI ve YEŞİL FİNANSMANA ERİŞİM ARASINDAKİ BAĞLANTI
Av. Ezgi ERSOY *53*

ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜ BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

BİRLEŞME VE DEVRALMALARDA KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: DUE DILIGENCE VE SÖZLEŞME KLOZLARI
Doç. Dr. Ayşe ŞAHİN *63*

ANONİM ŞİRKETLERDE ÇALIŞANLARA HİSSE SENEDİ VERİLMESİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ŞİRKETLERİN SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE ETKİSİ
Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE *71*

SERMAYE ŞİRKETLERİNDE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA PAYDAŞ KATILIMI ile ŞİKAYET MEKANİZMALARINA İLİŞKİN ANASÖZLEŞME KAYITLARI
Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR *79*

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINA DAİR ESAS SÖZLEŞMEDE ÖNGÖRÜLEBİLECEK HÜKÜMLERİN TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
Arş. Gör. Dr. Atahan GÜNCAN *89*

ANONİM ŞİRKET YÖNETİCİ BELGELERİ VE SORUMLULUK BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASINA İLİŞKİN ANONİM ŞİRKET ESAS SÖZLEŞMELERİNDEKİ KAYITLARIN YÖNETİM KURULU ÜYELERİ ve YÖNETİCİLERİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ
Doç. Dr. Işık ÖZER *99*

ANASÖZLEŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAYITLARI
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Beril ÖZCANLI *107*

ANASÖZLEŞMEDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AMACINA YÖNELİK KAYITLAR
Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK *113*

BORÇLAR HUKUKU KAPSAMINDA SERMAYE ŞİRKETİNİN SÜRDÜREBİLİRLİĞE İLİŞKİN SORUMLULUĞU
Dr. Öğr. Üyesi Cemile TURGUT *123*

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Sunucu Öğrencimiz (Hicret Giray):

Sayın katılımcılar, değerli akademisyenler ve kıymetli misafirler Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen ve TÜBİTAK tarafından desteklenen 223K314 numaralı proje kapsamında düzenlediğimiz "Sermaye Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Kayıtları" adlı sempozyumumuza hoşgeldiniz. Bugün burada kamu politikalarından, finansal piyasalara, şirket yönetimi ilkelerinden sorumluluk hukukuna kadar uzanan geniş bir yelpazede konuyu ele alacağız. Her biri alanında uzman çok değerli konuşmacılarımız ve oturum başkanlarımız bizlerle olacak. Bu konuları tartışmaya açacak ve yeni bakış açıları sunacak. Katkı sağlayan tüm konuşmacılarımıza, akademisyenlerimize, oturum başkanlarımıza ve sempozyum düzenleme kurulundaki hocalarımıza teşekkür ederiz. Bu anlamda güne değer katan destek ekibimize ve siz değerli katılımcılarımıza da teşekkürlerimi iletiyorum.

Şimdi müsaadenizle sözü açılış konuşmasını yapmak üzere projemizin yürütücüsü olan Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Doç. Dr. Levent Biçer ve Araş. Gör. Dr. Habibe Dinç Doğan'a bırakıyorum.

Doç. Dr. Levent Biçer:

Öncelikli olarak değerli hocalarıma, öğrencilerimize, tüm misafirlerimize hoşgeldiniz diyorum. Tübitak projesi yapmak sosyal bilimciler açısından özellikle oldukça zor süreçleri bünyesinde barındırıyor. TÜBİTAK ile iletişim kurmak, oradaki süreci takip etmek gerçekten önemli, dikkat etmek gerekiyor süreçlerin her birine. Bu anlamda biz de bu projeye başlarken tabii yapabilir miyiz, yapamaz mıyız diye özellikle bir tereddüt içerisinde düşmüştük ama daha sonra ilerleyince, yavaş yavaş projenin içerisine girdikçe bunun da sosyal bilimciler tarafından yapılabildiğini gördük. Ama yine de özellikle sosyal bilimciler açısından proje yapmak, diğer disiplinlerle birlikte proje yapmanın oldukça zor olduğunu söyleyebilirim. Bu projemiz kabul edildi ve şu anda yürürlükte ama bundan öncesinde birkaç defa aslında proje yapma girişiminde bulunmuştuk ama maalesef onları yürürlüğe sokmadık. Projemizle ilgili genel olarak Habibe Dinç Doğan arkadaşımız bilgi verecek, kendisi süreci anlatacak. Ben genel olarak anket çalışmamızla ilgili birtakım bilgileri burada aktarmak istiyorum. Birtakım sonuçlar tabii bilinenin ilan edilmesi gibi ama yine de burada bu çalışmadan söz etmek istiyorum. Yaklaşık 350 şirketle bu anket çalışmasını yaptık. Anket çalışmasını yaparken tabii sürdürülebilirlik politikalarının kabul edilmesi özellikle yönetim organına bahşedilen ve yönetim organının gerçekleştirileceği bir mesele olduğu için, anketin de özellikle yönetim kurulu üyeleri veya üst düzey yöneticilerle yapılmasını talep etmiştik. Buna bağlı olarak anket çalışmasının özellikle katılımcılar açısından %76'sı yönetim kurulu üyelerine yapılmıştır. İcracı olan ve icracı olmayan kurul üyesi diye de bir ayrım var ama oraya girmiyorum süremiz sınırlı olduğu için.

Katılımcıların türleri açısından anonim şirket, limited şirket ayrımında burada limited şirket olarak anket yapılan şirketlerin sayısının daha fazla olduğunu görebiliriz. Tabii anonim şirketleri esas almayı arzu ederdik, burada belki sonuçların daha iyi ortaya çıkması açısından. Bununla birlikte tabii anket yapacak anonim şirket bulmak muhtemelen zor olduğu için anket şirketimiz bunları daha çok limited şirketler olacak şekilde gerçekleştirmiştir.

Şimdi burada anasözleşmede sürdürülebilirlik kayıtlarının yer almasının önemine ilişkin değerlendirmelerde, özellikle bazı kayıtların anasözleşmeye yazılmasının şirket yönetim kurulu üyeleri açısından nasıl bir değere

sahip olduğu, nasıl bir düşünceye sahip olduğu burada tespit edilmek istenmiştir. Şöyle ki mesela finansmana erişim açısından bu yönetim kurulu üyeleri bu tür kayıtların finansmana erişimine şirketin kolaylaştıracağını düşünüyor. Aynı şekilde %60.3'ü yeni yatırımcılara ulaşmayı kolaylaştıracağını düşünüyor.

Finansal yeniden yapılandırma açısından ise, tabi buradaki yeniden yapılandırma konkordato gibi o türden yapılandırma değil, daha çok finans kurumlarıyla gerçekleştirilen yapılandırmalar kastediliyor. Burada bu yeniden yapılandırmayı kolaylaştıracağını, aynı şekilde katılımcıların yüzde %60'ı düşünüyor. Yine benzer bir şekilde kamu aracılığıyla sağlanan kredi ve yeniden yapılandırmalar için benzer bir oran var. Sürdürülebilirlik kayıtlarının anasözleşmede yer almasının vergi kolaylığının sağlanacağını düşünüyorlar. SGK prim teşviki sağlanmasının yine benzer şekilde olacağını düşünüyorlar. Yaklaşık oranlar zaten bunların benzer olduğunu bize gösteriyor.

Aynı şekilde piyasada rekabet avantajının sağlanması açısından sürdürülebilirlik kayıtlarının şirketin piyasadaki rekabet gücünü artıracağını düşünüyorlar. Burada %62 gibi bir oran var. Müşteri talebi ve ciro, cironun yükselmesi açısından da katılımcılar sürdürülebilirlik kayıtlarının şirketin cirosunu artıracağı görüşünde, bu düşünceye sahipler. Marka ve ticari itibar açısından da %64.7 gibi bir oranın burada olduğunu görüyoruz.

Tabii burada nihayetinde şirket hisselerinin değerinin arttırılmasında da %70 gibi gerçekten yüksek bir oran var. Sürdürülebilirlik kayıtları, şirketin hisse senetlerinin pay senetlerinin değerini olumlu yönde artırır diye düşünüyorlar. Ama ilerleyen sorulara baktığımızda tabii özellikle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, fon kurma gibi özellikle şirketin ekonomik olarak taşın altına elini sokacağı bazı durumlarda bu oranların oldukça düştüğünü görüyoruz.

Temel olarak bizim çalıştayda da en fazla tartıştığımız konulardan bir tanesiydi. Özellikle işletme konusu, faaliyet konusu açısından bağışlara, bu tür sosyal birtakım yardımlara şirketin kaynak sağlaması meselesinde iş bu noktaya geldiğinde yani finansal açıdan şirketin menfaatlerini etkilemeye başladığında şirketin yönetim kurulu üyelerinin halen bu noktada bir

duraksama yaşadığını görüyoruz. Bunu diğer sorularda çok net bir şekilde tespit edebildik.

Anketin ikinci bölümünde katılıyorum, katılmıyorum ve bilmiyorum şeklinde 3 tane cevap aslında katılımcılardan istenmiş. Buradaki özellikle katılıyorum oranıyla, katılmıyorum ve bilmiyorum diyenlerin oranına bakıldığında, sayfa 14'e baktığımızda yavaş yavaş oranların düştüğünü görüyoruz. Yani burada katılıyorum diyenlerin %50 ve daha düşük oranlar da var aşağıdaki sorularda. Tabii bilmiyorum denilmesi aslında bir anlamda buradaki düşünceye katılmadığı şeklinde yorumlanabilir diye düşünüyorum. Hani anket çalışması, hukukçular olarak çok yapmıyoruz ama bu şekilde anlamanın uygun olacağı kanaatindeyiz.

Yönetim kurulu, üst düzey yöneticilerin görev ve sorumluluğu altında olması gerektiği düşüncesini paylaşıp paylaşmadığı noktasında soru sorulduğunda, burada oran %50'lere düşüyor. Buradan anladığımız kadarıyla yönetim kurulu üyeleri, sürdürülebilirlik nedeniyle ayrıca bir sorumluluk altına girmek istemiyorlar. Yani %50 gibi bir oran, yüksekmiş gibi görünüyor ama vergi teşviklerindeki, finans teşviklerindeki oranlar düşünüldüğünde bu oran düşükmüş gibi görünüyor.

Anket şirketinin bize ulaştırdığı bu rapor oldukça teknik bir rapor ama biz bu anlamda kendi çıkarımlarımızı burada kısaca aktarıyoruz. %46'lık bir oran yönetim kurulu üyelerinin üst düzey yöneticilerinin hukuki ve cezai sorumlulukla karşı karşıya kalma ihtimali bulunması gerekir şeklinde bir düşünceyi burada ifade etmiş. Mesela tüm çalışanları kapsaması konusundaki sürdürülebilirlik kayıtları, gerçekten benim özellikle şaşırdığım oranlardan bir tanesi oldu. Bu oran oldukça düşük gerçekten yani tüm çalışanlara yayılmasını kapsamasını aslında yöneticiler bu anlamda istemiyorlar gibi bir sonuç ortaya çıkıyor.

Çalışanların sürdürülebilirlik için çaba göstermesi gerekliliği %34 gibi bir oran gerçekten bu da oldukça düşük. Sürdürülebilirlik için ayrıca fon ayrılması gerektiği konusunda katılımcıların %44'ü bu noktada fon oluşturulması gerektiğini düşünüyor. Benzer veya yakın bir oran diyelim özellikle bu soruyu soyut olarak sorduğumuzda, yani şirketin AR-GE, dijital dönüşüm, yenilikçi teknolojilerini destekliyor musunuz? diye sorduğumuzda bu

oranlar yüksek çıkıyor ama. Böyle bir kaydı şirket sözleşmesine koyar mısınız dediğimizde o zaman oranlar düşüyor.

Yine %44.1'lik bir oran var 16. sayfada. Burada da sorumluluk projelerine destek verilmesi ve çalışan kurumlara bağış yapılması konusunda, bağış konusunda %44 lük bir oran var, bu da düşük bir oran. Gerçekten böyle bir kaydı yöneticilerin desteklemediğini görüyoruz.

Sürdürülebilirlik kayıtlarıyla ilgili açıklama yapılması konusunda bir kayıt konusunda, olumlu düşünceyi ancak %41.5 oranında yöneticiler istiyorlar. Sayfa 17'de yine mesela şaşırdığımız oranlardan bir tanesi de şu, sürdürülebilirlik kayıtlarının çevresel ve sosyal zararlarını azaltabileceği konusundaki kayıtlarla ilgili olarak da %46'lık bir oran mesela olumlu bir görüş bildirmiş. Oranlar gerçekten somut olarak sürdürülebilir kayıtlarının anasözleşmeye yazılmasına geldiğinde oranlar yani ben en azından bu kadar düşük oranlar beklemiyordum ama yönetim kurulu üyelerinin verdikleri cevaplar bu şekilde. Yine bu da çok tartışılan konulardan bir tanesi kısa vadede. Genel olarak sürdürülebilirlik de tartışılan konulardan bir tanesi malumunuz olduğu üzere yani ben sürdürülebilirlik ile ilgili kısa yakın vadede benim birtakım maliyetlerim olacak ama ilerleyen zamanlarda benim şirketimin hisselerinin değeri artacak. Ben bunu aşacağım dolayısıyla bu konuda genel bir kanaat var. %44.4'lük bir oran yani bu konuda olumlu düşünüyor.

18. sayfa itibariyle katılımcılara evet/hayırlı sorular soruyoruz. Katılımcılara örneğin şu şekilde soru sorduğumuzda; sürdürülebilirlik amaçlarının sağlanıp sağlanmadığına ilişkin şeffaflık kayıtlarına evet veya hayır şeklinde verilen cevaplara bakıldığında evet oranının %66 gibi, hayırlardan biraz daha yüksek bir evet oranının burada karşımıza çıktığını söyleyebiliriz genel olarak. Mesela şeffaflık ilkeleriyle ilgili olarak %66.9'luk bir oran evet demiş. Doğal kaynakların korunması ve çevreye duyarlılıkla ilgili yine %66'lık bir oran var. Menfaat sahipleri yine çok tartıştığımız bir konu, bu noktada %64.1'lik bir oran var. Komite ve komisyonların kurulmasıyla ilgili %60.1'lik bir oran var. Adil ve şeffaf bir ücret politikasıyla ilgili %67.5'lik bir oran var. İşçi sağlığı ve iş güvenliği burada en yüksek orana sahip. Tabi buradaki oranların yüksek olması belki şuna da bağlanabilir hem o anlamda kendi anasözleşmesine böyle bir kayıt koyacak, hem de

zaten işçi haklarıyla ilgili birtakım düzenlemeler, birtakım zorunluluklar da var. O nedenle belki bu oranlar biraz daha yüksek çıkmış olabilir.

Cinsiyet eşitliği politikalarında burada %62.4'lük bir oranın olduğunu görüyoruz.

Sosyal sorumluluk politikalarında %57'lik bir oran var; yenilikçi politika izleme, yenilikçi teknolojileri takip etmeyle ilgili %72'lik bir orana ulaşılmış. Yine öz kaynaklar içerisinde sürdürülebilirlik amaçlarına özgülenmiş bir fonla ayrılması konusunda da %64'lük bir orana ulaşılmış. Evet/hayır şeklindeki sorularda yönetim kurulu üyelerinin sürdürülebilirlik amaçlarına aykırı davranması durumunda sorumluluklarının tanımlanmasına ilişkin kayda %63'lük bir oranla evet denildiğini görüyoruz. Yine burada ilginç diyebileceğimiz bir oran da sürdürülebilirlik amaçlarına aykırı davranan yönetim kurulu üyelerinin veya yöneticilerinin bu durumda görevden alınmasına dair kayda da %62.7'lik bir oranın evet dediğini görüyoruz. Yani burada bu oran evet/hayır oranı düşünüldüğünde diğer oranlara göre biraz daha düşük gibi gözlemleniyor. Tedarik zincirindeki sürdürülebilirlik amaçlarına aykırı davranışlarına karşı sorumluluk kayıtlarında da yine %61'lik bir oranına ulaşıldığını görüyoruz. 22. Sayfaya geldiğimizde burada da genel olarak bu kayıtlara evet diyenlerin oranını görüyoruz. Evet/hayır şeklinde yapılan anket sorularında genel olarak biraz daha yüksek bir evet oranın bulunduğunu söyleyebiliriz. Anketle ilgili olarak benim söyleyebileceklerim bunlar. Bunun dışında da başka teknik analizler var. Özellikle ekonomik fayda açısından yapılan birtakım analizler var ama birtakım formüller de var. O yüzden onları burada aktarmak istemedim. Yeniden teşekkür ediyorum. Hoş geldiniz inşallah verimli, güzel bir sempozyum birlikte geçiririz diye düşünüyorum.

Araş. Gör. Dr. Habibe Dinç Doğan:

Herkese tekrar merhaba.

Sempozyum sizlerin de bildiğiniz üzere, hocamın da açıkladığı üzere, TÜBİTAK tarafından desteklenen projemiz kapsamında düzenlenmektedir. Proje ekibini Doç. Dr. Levent Biçer, Dr.Öğr.Üyesi Zehra Badak, Dr.Öğr.Üyesi Duygu Demirel Özdemir, Araş.Gör.Dr. Atahan Güncan, Doktora Öğrencisi Av. Ezgi Ersoy ve ben oluşturmaktayız. Proje ekibimiz adına ben de sizlere burada bulunmanızdan ötürü teşekkür ederim.

Ben de proje hakkında genel bir bilgi vermek istiyorum. Zaten anketimiz hakkında hocamız detaylı açıklamalarda bulundu. Projede anasözleşmede öngörülebilecek sürdürülebilirlik kayıtlarının tespitini amaçladık. Sürdürülebilirlik kayıtları şirketler tarafından kendi iradelerine bağlı olarak anasözleşmelerinde kabul edileceğinden, finansal olmayan raporlamadan ve yumuşak hukuk kurallarından farklılık taşır. Yasal olarak uyulması zorunlu olmayan bu kurallar, anasözleşmede öngörülerek şirket için uyulması zorunlu kurallar haline gelecektir. Bu durum sürdürülebilirliğin sağlanmasına önemli bir katkı sağlayacak ve şirketler kendi istekleriyle bu sürece dahil edilmiş olacaktır.

Anasözleşmeye gönüllülük esasına dayalı şekilde konulacak bu kayıtlar, borsaya kayıtlı olsun olmasın bütün sermaye şirketleri bakımından öngörülebileceği için sürdürülebilirliğin daha geniş bir kitle tarafından benimsenmesine imkan tanınacaktır. Bu kapsamda proje çalışmamızda tüm sermaye şirketlerinin, anasözleşmelerine koyacakları birtakım kayıtlar ile sürdürülebilirliği sağlamak açısından pay sahipleri ve potansiyel yatırımcılar nezdinde bazı yükümlülükler üstlenmelerini sağlamayı hedeflemekteyiz. Projemizde AB mevzuatı başta olmak üzere uluslararası düzenlemeler dikkate alınarak, Türk Şirketler Hukukunda yapılacak yasal düzenleme ile sürdürülebilirliği sağlamak adına hangi kayıtların "öngörülmeleri koşuluyla şirket anasözleşmesinde bulunması zorunlu olan hususlar" şeklinde düzenlenebileceği hakkında araştırmalarda bulunduk.

Proje kapsamında birçoğunuzun bildiği üzere daha önce bir çalıştay gerçekleştirdik, makale çalışmalarımız oldu ve olacak. Bunun yanı sıra sürdürülebilirliğin sağlanması için şirketlerin anasözleşmelere konulabilecek

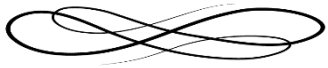
kayıtlar hakkındaki düşünceleri ve bu yönteme karşı olan bakış açılarını ortaya çıkarmak için hocamızın detaylarını size aktardığı anket çalışmasını da gerçekleştirdik. Ankette hem anonim şirket hem limited şirketleri inceledik; zira Türkiye'de sermaye şirketlerinin çoğunluğunun Limited şirketlerden oluşması nedeniyle, bu limited şirketlerin görüşleri de aslında önem taşımaktaydı.

Yalnızca halka açık anonim ortaklıklar bakımından değil, halka açık, kapalı tüm anonim ortaklıklar ve limited şirketleri ele alarak, bu şirketlerin kurumsal sürdürülebilirliğe bakış açılarını tespit etmeyi; sürdürülebilirlik kayıtlarına yaklaşımlarının ne olduğunu ölçmeyi amaçladık. Marmara Bölgesi'nde sanayileşmenin ve şirketleşmenin en yoğun olduğu, dolayısıyla iktisadi, sosyal ve çevresel sorunların en fazla yaşanabileceği şehirler oldukları için üç pilot bölge olarak anketimizi İstanbul, Kocaeli ve Sakarya illerinde gerçekleştirdik. Zaten detaylı bilgiyi hocamız sizlere aktardı.

Genel olarak proje kapsamımız bu şekilde. Hepinize tekrar teşekkür ederiz burada bulunduğunuz için.

KAMUSAL PERSPEKTİFTEN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

TEDARİK ZİNCİRLERİNDEKİ FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİNE KARŞI TÜRKİYE'NİN ULUSAL TEMAS NOKTASI ve DEVLETİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

*Dr. Öğr. Üyesi Eylem ÇAKMAZ**

* Dr. Öğretim Üyesi, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku ABD, eylem.ckm@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0531-0297.

Özet

1980'li yıllardan itibaren hız kazanan küreselleşme süreci, neoliberal iktisat politikalarının etkisiyle sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, ticaretin deregülasyonu ve dijital iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler aracılığıyla uluslararası ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasına zemin hazırlamıştır. Şirketlerin sınır aşan faaliyetlerinin artması, devletlerin geleneksel düzenleme ve denetim araçlarının etkinliğini önemli ölçüde sınırlamıştır. Bu durum, özel sektör aktörlerinin ulusal denetim mekanizmalarından kaçınmasına ya da yalnızca asgari düzeyde uyum göstermesine yol açarken, ciddi insan hakları ihlalleri de beraberinde gelmiştir. Uluslararası düzeyde, şirketlerin insan hakları ve çevresel sorumluluklarını yalnızca gönüllülük esasına dayalı ilkelere bağlı kalarak yerine getirmesinin yetersiz olduğu kabul görmekte; bu alanda bağlayıcı normatif düzenlemelere duyulan ihtiyaç giderek daha fazla vurgulanmaktadır. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler, şirketlerin insan hakları ve çevresel sorumluluklarını tanımlamak ve yönlendirmek amacıyla, '*Küresel İlkeler Sözleşmesi'* ile '*İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri'* gibi belgeler aracılığıyla önemli normatif çerçeveler oluşturmuştur. Ancak gönüllülük esasına dayalı bu belgelerin yetersiz kalması, hukuki yaptırımlarla desteklenen yeni normlara duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Birleşmiş Milletler Rehber İlkeleri çerçevesinde güncellenen OECD Rehber İlkeleri, devletlere '*Ulusal Temas Noktası (National Contact Point)'* mekanizmasını kurma yükümlülüğü getirmiştir. Devletler, bu mekanizma vasıtasıyla özel sektör kaynaklı insan hakları ihlallerine ilişkin şikayetleri inceleme ve değerlendirme görevini üstlenmektedir. Bağlayıcılık niteliği taşımasa da Ulusal Temas Noktası, uluslararası düzeyde etkili bir kurumsal hesap verebilirlik mekanizmasının oluşturulması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, Avrupa

Birliği'nin 2024 yılında kabul ettiği 2024/1760 sayılı '*Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive)',* şirketlerin tedarik zincirlerindeki insan hakları ve çevresel etkilere ilişkin sorumluluklarını hukuki düzleme taşıyan bağlayıcı bir normatif çerçeve oluşturmayı hedeflemektedir. Bu Direktif, şirketlere yalnızca kendi faaliyet alanlarında değil, aynı zamanda dolaylı ilişkili oldukları tedarikçiler aracılığıyla gerçekleşen ihlallerde de özen yükümlülüğü getirerek, kurumsal sorumluluk anlayışını yeniden şekillendirebileceği öngörülmektedir. Fakat devletlerin bu süreçteki yükümlülükleri henüz netleşmemiş olup, Almanya gibi bazı ülkeler, ulusal ölçekte yaptıkları düzenlemelerle bu boşluğu doldurmaya çalışmaktadır.

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, doğrudan insan haklarına dayalı kurumsal özen yükümlülüğünü düzenleyen bir yasal çerçeve henüz bulunmamaktadır. Her ne kadar '*Ulusal İnsan Hakları Eylem Planı', 'Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları', 'Kalkınma Planları', 'Cumhurbaşkanlığı Strateji Belgeleri'* ve *'Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının Uygulama Kapsamına İlişkin Kurul Kararı'* gibi çeşitli yumuşak hukuk *(soft law*) belgeleri ile bu alanda bazı adımlar atılmış olsa da bu araçlar hukuki bağlayıcılık ve yaptırım gücü bakımından yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde çocuk işçiliği, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler çerçevesinde kadın emeğinin sömürülmesi ve göçmen işçilerin istismarı gibi insan hakları ihlallerinin yaşandığı hazır giyim, tarım, madencilik ve inşaat gibi sektörler dikkate alındığında, devletin denetim kapasitesinin güçlendirilmesi ve özel sektör kaynaklı hak ihlallerine karşı etkin bir önleyici mekanizma kurulması anayasal bir zorunluluk haline gelmektedir. 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde yer verilen "*insan haklarına saygılı, sosyal bir hukuk devleti*" ilkesi ile 5. maddesinde devlete yüklenen "*temel hak ve hürriyetleri koruma*" görevi, devletin yalnızca kamu gücü kaynaklı değil, özel aktörler eliyle gerçekleşen hak ihlallerine karşı da koruma sağlama yükümlülüğü bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, 90. maddede düzenlenen, usulüne uygun şekilde yürürlüğe girmiş insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere kanunların üstünde uygulanabilirlik tanıyan hüküm, devletin insan hakları ihlallerine karşı pozitif yükümlülüklerini uluslararası hukuk ile de pekiştirmektedir. Bu anayasal çerçeve doğrultusunda, Türkiye'nin ihracata dayalı büyüme stratejisinin sürdürülebilirliği açısından, şirketlerin

insan haklarına etki seviyesini belirleyecek ve hesap verebilirliğini sağlayacak bağlayıcı bir denetim rejiminin oluşturulması gereklidir. Bu, yalnızca şirketlerin sorumluluklarını netleştirmekle kalmayacak, aynı zamanda devletin denetim mekanizmalarının güçlendirilmesini ve iç hukukun küresel tedarik zinciri standartlarıyla uyumlu hale getirilmesini sağlayacaktır.

Türkiye'de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde kurulan Ulusal Temas Noktası (UTN), çok uluslu şirketlerin faaliyetlerinden kaynaklanan insan hakları ihlali iddialarını kabul etmekte, bu iddiaları incelemekte ve taraflar arasında arabuluculuk yoluyla çözüm önerileri geliştirmektedir. Bugüne kadar Türkiye UTN'sine yapılan başvuru sayısı yalnızca yedi olup, bu 'sınırlı' sayı özel sektörde meydana gelen insan hakları ihlallerine karşı yürütülen denetim mekanizmasının işlevselliğini sorgulatmaktadır. Ayrıca UTN'nin yeterince bilinmemesi bu mekanizmayı sınırlamakta aynı zamanda tedarik zincirindeki paydaşlar, çalışanlar ve özen yükümlülüğünden kaynaklanan ihlallere doğrudan ya da dolaylı biçimde maruz kalan ya da maruz kalma riski taşıyan üçüncü kişiler açısından da hukuki belirsizlikler yaratmaktadır. Özellikle, vakalara ilişkin ayrıntılı bilgilerin kamuoyu ile paylaşılmaması, bu mekanizmanın şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeyi bakımından değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu alanda yeterli sayıda akademik ve uygulamaya yönelik çalışmanın bulunmaması, Türkiye'de tedarik zincirlerinde faaliyet gösteren şirketlerin insan haklarına ilişkin özen yükümlülüklerini ve kurumsal sosyal sorumluluklarını nasıl yerine getireceklerine dair önemli tereddütler barındırmaktadır. Mevzuattaki boşluklar, bir yandan şirketlerin yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmesini zorlaştırmakta; diğer yandan devletin denetim kapasitesini ve müdahale yetkilerini azaltmaktadır.

Bu çalışmada, özel sektör kaynaklı insan hakları ihlallerine yönelik Türkiye'de mevcut düzenlemeler çerçevesinde yürütülen kurumsal denetim kapasitesinin özellikle UTN mekanizması ekseninde ve devletin uluslararası hukuktan doğan insan hakları yükümlülükleri ışığında değerlendirilmesi amaçlamaktadır. UTN uygulamasında gözlemlenen sorunlar, çalışmanın salt normatif bir çerçevede incelenmesinin ötesine geçerek, vaka analizleri üzerinden çok boyutlu bir araştırma yaklaşımıyla ele alınmıştır.

Bu yönüyle çalışma, yalnızca yasal boşluk ve eksikliklerin tespitine indirgenmemekte; mevcut kurumsal yapıların etkinliği sorgulanarak, kamu otoritesinin özel sektör kaynaklı insan haklarını koruma yükümlülüğünün güçlendirilmesine yönelik yapıcı katkılar sunmuştur. Ayrıca, tedarik zinciri kaynaklı insan hakları ihlallerine yönelik Türkiye'de etkili ve sürdürülebilir bir yönetişim modeline duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır. Avrupa'daki şirketlerin insan haklarına özen gösterme sorumluluğu CSDDD adlı düzenleme çerçevesinde ele alınmıştır. UTN mekanizmasının etkinliğini artırmaya yönelik olarak, Türkiye'nin bu düzenlemeye kamu hukuku açısından nasıl uyum sağlayabileceğine dair hukuki çözümler sunulmuştur. Sonuç olarak, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi, insan haklarına dayalı bir kurumsal sorumluluk anlayışının yerleşmesi ve özel sektör kaynaklı hak ihlallerinin önlenebilmesi için hem mevzuat uyumunun sağlanması hem de denetim kapasitesinin güçlendirilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kavramlar: *Ulusal Temas Noktası, İnsan Hakları, Devletin Yükümlülükleri, Tedarik Zinciri, AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi, Türkiye*

Abstract

Since the 1980s, the process of globalisation has accelerated. Driven by neoliberal economic policies, the liberalisation of capital movements, the deregulation of trade, and advancements in digital communication technologies have collectively laid the groundwork for the intensification of international economic relations. The expansion of transnational corporate activities has significantly undermined the effectiveness of states' traditional regulatory and supervisory instruments. This situation has enabled private sector actors to circumvent national oversight mechanisms or to comply only minimally, leading to serious human rights violations. At the international level, it is now widely recognised that relying solely on voluntary principles is insufficient for companies to fulfil their human rights and environmental responsibilities; the need for binding normative regulations in this area is increasingly emphasised. Within this framework, the United Nations has established important normative frameworks to

define and guide corporate responsibilities in the field of human rights and the environment, through documents such as the '*Global Compact'* and the '*Guiding Principles on Business and Human Rights'*. However, the non-binding nature of these instruments has proved inadequate, thereby intensifying the demand for new norms underpinned by legal sanctions. Under the revised OECD *Guidelines*, aligned with the *UN Guiding Principles*, states are now required to establish a '*National Contact Point (NCP)'* mechanism. Through this mechanism, states assume the responsibility of examining and evaluating complaints related to human rights violations stemming from private sector activities. While lacking binding authority, the NCP can nonetheless be regarded as a significant step towards the development of an effective international corporate accountability mechanism. In addition, the European Union's Directive 2024/1760 on '*Corporate Sustainability Due Diligence (CSDDD)'*, adopted in 2024, seeks to establish a binding legal framework that elevates corporate responsibilities concerning human rights and environmental impacts within supply chains to the level of legal obligation. The Directive imposes a duty of care on companies not only in relation to their own operations, but also in respect of violations occurring through suppliers with whom they have indirect business relationships. In doing so, it is expected to reshape the concept of corporate responsibility. Nevertheless, the obligations of states within this process have yet to be clearly defined, and certain countries, such as Germany, have sought to address this gap through national legislation.

In the context of Turkey, a comprehensive and binding legal framework that directly regulates corporate due diligence obligations rooted in human rights has yet to be established. Although several soft law instruments, such as the '*National Human Rights Action Plan'*, the '*Sustainable Development Goals',* '*Development Plans'*, '*Presidential Strategy Documents'*, and the '*Board Decision on the Implementation Scope of Sustainability Reporting Standards'*, have introduced certain policy measures in this area, their legal enforceability and sanctioning capacity remain limited. Given the widespread human rights violations in Turkey, including child labour, the exploitation of women's labour due to gender-based discrimination, and the abuse of migrant workers,

particularly in sectors such as garment manufacturing, agriculture, mining, and construction, it has become a constitutional obligation for the state to strengthen its oversight capacity and to establish an effective, preventive, and sustainable mechanism to address human rights abuses originating in the private sector.

Article 2 of the 1982 Turkish Constitution, which enshrines the principle of a '*social state governed by the rule of law that respects human rights*', together with Article 5, which assigns the state the duty to '*protect fundamental rights and freedoms'*, clearly establishes that the state bears a duty not only to prevent and redress violations arising from the exercise of public authority, but also to provide protection against human rights abuses committed by private actors. Furthermore, Article 90 of the Constitution, which accords international human rights treaties duly ratified and put into force superiority over national laws, reinforces the state's positive obligations under international law. In line with this constitutional framework, the establishment of a binding oversight regime that identifies corporate human rights impacts and ensures accountability is essential for the sustainability of Turkey's export-oriented growth strategy. Such a framework would not only clarify the responsibilities of companies, but also enhance the effectiveness of state oversight mechanisms and align domestic law with global supply chain standards.

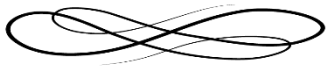
In Turkey, the *National Contact Point (NCP*), established under the Ministry of Industry and Technology, accepts and investigates allegations of human rights violations arising from the activities of multinational enterprises and seeks to facilitate resolutions between the parties through mediation. To date, only seven submissions have been made to the Turkish NCP, raising concerns regarding the effectiveness of oversight mechanisms addressing human rights violations in the private sector. Given that the NCP functions solely in a mediatory capacity and lacks the authority to issue binding decisions, its limited mandate may lead to legal uncertainty for stakeholders in supply chains, workers, and third parties who are either directly or indirectly affected by, or at risk of, human rights abuses arising from due diligence obligations. Moreover, the lack of transparency concerning case proceedings necessitates a closer examination of the mechanism's operational efficacy and accountability. The limited number

of academic and practice-oriented studies in this field further exacerbates uncertainty about how companies operating within Turkey's supply chains should fulfil their human rights due diligence and corporate social responsibility obligations. Existing legislative gaps not only hinder companies from fully complying with their responsibilities but also undermine the effectiveness of the state's monitoring and enforcement mechanisms.

This study aims to evaluate Turkey's institutional supervisory capacity within the framework of existing regulations concerning human rights violations by the private sector, with a particular focus on the NCP mechanism and in light of the state's human rights obligations under international law. A multidimensional research approach, including case analyses, has been adopted to address the structural and functional problems observed in the implementation of the NCP, going beyond a purely normative framework. In this respect, the study goes beyond merely identifying legal gaps and deficiencies; by questioning the effectiveness of existing institutional structures, it contributes constructively to strengthening the public authority's obligation to protect human rights in the private sector. It also emphasizes the need for an effective and sustainable governance model in Turkey to address human rights violations in supply chains. The responsibility of European companies to respect human rights is examined within the framework of the CSDDD. To enhance the effectiveness of the NCP mechanism, structural and legal proposals are offered on how Turkey can harmonize its regulations from a public law perspective. In conclusion, to achieve its sustainable development goals, to establish a human rights-based corporate responsibility approach, and to prevent rights violations caused by the private sector, Turkey must ensure both legislative harmonization and stronger audit capacity.

Key Words: *National Contact Point, Human Rights, State Obligations, Supply Chain, EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive, Turkey*

ULUSLARARASI TİCARİ İLİŞKİLER BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK POLİTİKALARININ ÖNEMİ VE GÜNCEL GELİŞMELER

*Dr. Öğr. Üyesi Burcu İRGE ERDOĞAN**

* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, burcuirge@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3178-3904.
"Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 223K015 Numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız."
"This study was supported by Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) under the Grant Number 223K015 The authors thank to TUBITAK for their supports."

Özet

İklim değişikliğinin etkisiyle çevresel sürdürülebilirlik faktörlerinin uluslararası ticari işlemlere etkisi büyüktür. Bu kapsamda sınırların neredeyse ortadan tamamen kalktığı global ticaret hayatında sözleşmesel bağlamda çevre konularına değinilmesi gerekmekle birlikte şirketlerin ticari işlem yaptıkları kişi veya kurumların sürdürülebilirlik stratejilerine ihtiyaç duymaktadır.

Sürdürülebilirlik doğası gereği birden fazla sistemi içinde barındırmaktadır. Şöyle ki, bugün sürdürülebilirlik raporlaması, karbon ayak izinin hesaplanması gibi etkenler ticari hayata hızlı bir giriş yaparak ihracat ve ithalat dünyasını derinden etkilemiştir. Tarafların statüsünün farklı ülkelere tabi olması ve sözleşmelerdeki sürdürülebilirlik klozlarının ticari ilişkide nasıl ele alınacağı ve olası uyuşmazlıkları nasıl etki edeceği önemlidir.

Gelinen noktada şirketler bağlamında gerek karbon ayak izi hesaplaması ile sınırda karbon düzenleme mekanizması gerekse kurumsal sürdürülebilirlik raporlama standartlarının sağlanması konusunda uyuşmazlık çıkması yüksek ihtimaldir. Birçok ülkede emisyon ticaret sistemine geçilmiş olması ve Türkiye'nin de kendi emisyon ticaret sistemini kurma çalışmalarının artmasıyla uluslararası ticari ilişkilerde önemli rol oynayacaktır.

Uluslararası ticari ilişkilerde ESG klozlarının önemi giderek artmaktadır. Özellikle Alman "Tedarik Zincirlerinde Şirketlerin Özen Yükümlülüğü Hakkında Kanun (Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz- LkSG)" nin yürürlüğe girmesiyle, ticari ilişkilerde yeni bir döneme girilmiştir. Özellikle gelişmekte olan ve üçüncü dünya ülkelerinde çevresel hassasiyet veya çalışanların sosyal hakları gibi konularda maalesef çok ağır ihlallerle karşılaşılması sebebiyle Alman Tedarik Yasası bu konuda hassasiyeti ve ticari

işlemlere yeni bir yön getirmiştir. Söz konusu mevzuat Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından 2011'de kabul edilen Ticaret ve İnsan Haklarına İlişkin Rehber İlkeler temel alınarak düzenlenmiştir. Söz konusu yasada amaçlanan; şirketlerin kendi bünyesinde ve tedarik zincirleri kapsamında insan haklarına ve çevreye saygılı şekilde üretim yapmalarını sağlamaktır. Bu kapsama dahil olan firmalar açısından; zorla çalıştırma, çocuk işçi çalıştırmama, ayrımcılık yapmama, örgütlenme özgürlüğü ve iş güvenliği gibi sosyal haklara çevresel haklara özen göstermek zorunlu kılınmıştır.

Yasa, şirketlerin faaliyet alanlarını üç farklı kategoriye ayırır: şirketin kendi faaliyetleri, doğrudan tedarikçilerin faaliyetleri ve ara tedarikçilerin faaliyetleri.

Şirketin kendi faaliyetleri; şirketin hedeflerine ulaşmak için yürüttüğü tüm süreçleri kapsar. Bu faaliyetlerin yurt içinde ya da dışında gerçekleşmiş olması fark etmez. Ürünlerin üretimi, değerlendirilmesi ve hizmetlerin sunulması gibi tüm işler bu kapsama girer. Eğer bir şirketler topluluğu söz konusuysa ve üst şirketin diğer grup şirketleri üzerinde belirleyici bir etkisi varsa, bu durumda üst şirketin faaliyet alanı, grup içindeki diğer şirketlerin faaliyet alanı olarak da kabul edilir.

Doğrudan tedarikçi; şirketin ürününü üretmesi veya hizmeti sunabilmesi için gerekli mal ya da hizmetleri sağlayan ve bu kapsamda sözleşme ilişkisi kurulan iş ortağıdır.

Ara tedarikçi ise, doğrudan tedarikçi olmayan, ancak ürün ya da hizmetin ortaya çıkması için gerekli girdileri dolaylı olarak sağlayan şirkettir.

Şirketlerin yerine getirmesi gereken başlıca yükümlülükler şunlardır:

- İnsan haklarıyla ilgili bir tedarik zincirindeki risklerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesini sağlamalıdır. Buna göre şirketler, tedarik zincirlerinde herhangi bir riski belirlemek, değerlendirmek ve önceliklendirmek ve risk yönetim sistemlerini tüm ilgili iş süreçlerinde uygun bir şekilde uygulamakla yükümlüdür.
- İnsan hakları ihlallerini ve çevresel zararları önlemeye yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir. Şirketler, şirket içinde risk yönetimini izlemekten sorumlu kimseleri belirlemek zorundadır. Ayrıca, kendi iş alanında ve doğrudan tedarikçilerinin iş alanında tüm olası

riskleri belirlemek için risk yönetimlerinin bir parçası olarak bir risk analizi yapmalıdır.

- İş dünyasında insan haklarının korunmasına yönelik temel ilkeleri beyan etme yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda şirketler, insan hakları stratejileri hakkında temel noktaları, süreçleri, potansiyel riskleri ve stratejilerine ilişkin gelecekteki beklentileri belirten bir politika bildirisi yayımlamalıdır.
- İnsan hakları ihlali durumunda önleyici tedbirler almak, düzeltici önlemler uygulamak: Kapsama giren şirketler, kendi iş alanlarında ve doğrudan tedarikçilerinin iş alanlarında ihlalleri önlemek için planlar ve önlemler uygulamalıdır. Şirket bir ihlal tespit ederse, gecikmeden uygun düzeltici önlemler alarak istismarı veya zararı önlemek, sonlandırmak veya en aza indirmek zorundadır.

Bu yükümlülükler hem şirketin kendi faaliyetleri hem de doğrudan ve dolaylı tedarikçileri açısından geçerlidir. Yasa, örneğin çocuk işçiliği, zorla çalıştırma, çevreye zararlı üretim süreçleri gibi uygulamalara karşı önlem alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Uluslararası Etki: Alman Tedarik Zinciri Yasası, Avrupa genelinde tedarik zinciri yönetimine yönelik daha kapsamlı düzenlemelerin habercisi olarak görülmektedir. AB düzeyinde hazırlanan Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (CSDDD) ile paralel şekilde, kurumsal sorumluluk anlayışının küresel tedarik zincirlerine yayılması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda ortaya çıkabilecek olası uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk perspektifi tamamen değişebilecektir. Taraflar arasında akdedilen konulara sürdürülebilirlik klozlarının konu edilmesiyle esasa uygulanacak hukuk ve özellikle doğrudan uygulanan kurallar gündeme gelecektir. Söz konusu uluslararası düzenlemelerin tamamının ticari ilişkilerin başında sözleşmesel konuların görüşülmesi aşamasında değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Nitekim ilerleyen süreçlerde sınır aşan ürün alışverişinde ciddi yaptırımlara maruz kalma riski yüksektir.

Bu çalışmada uluslararası ticarette sözleşmeler ve ticari ilişkiler bağlamında sürdürülebilirlik etkisi ve ticari sözleşmelerdeki sürdürülebilirlik

klozlarının yeri ve önemine dair konu incelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca alman Tedarik Zinciri Yasası'nın Türkiye ile ticari ilişkileri nasıl etkileyeceği konusuna değinilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *İklim Değişikliği, Sürdürülebilirlik, Uluslararası Ticaret, ESG Klozları, Tedarik Zinciri Yönetimi.*

THE IMPORTANCE OF SUSTAINABILITY POLICIES IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COMMERCIAL RELATIONS AND CURRENT DEVELOPMENTS

With the impact of climate change, environmental sustainability factors have a great impact on international commercial transactions. In this context, while environmental issues need to be addressed in a contractual context in global trade life where borders are almost completely eliminated, companies need sustainability strategies of the people or organizations with whom they conduct commercial transactions.

Sustainability inherently involves more than one system. Today, factors such as sustainability reporting and carbon footprint calculation have made a rapid entry into commercial life and deeply affected the world of export and import. It is important that the status of the parties is subject to different countries and how the sustainability clauses in the contracts will be handled in the commercial relationship and how they will affect possible disputes.

At this point, it is highly likely that disputes will arise in the context of companies regarding both carbon footprint calculation and carbon regulation mechanism at the border and the provision of corporate sustainability reporting standards. With the introduction of emission trading systems in many countries and Turkiye's increasing efforts to establish its own emission trading system, it will play an important role in international trade relations.

ESG clauses are becoming increasingly important in international trade relations. Especially with the entry into force of the German "Law on the Duty of Care of Companies in Supply Chains

(Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz - LkSG)", a new era has entered into commercial relations. The German Procurement Act has brought a new sensitivity and a new direction to commercial transactions, especially in developing and third world countries, as there are unfortunately very serious violations of issues such as environmental sensitivity or social rights of employees. The legislation is based on the Guiding Principles on Business and Human Rights adopted by the United Nations Commission on Human Rights in 2011. The aim of the law is to ensure that companies produce in a way that respects human rights and the environment within their own organizations and supply chains. For the companies included in this scope, it is obligatory to pay attention to social and environmental rights such as forced labor, child labor, non-discrimination, freedom of association and occupational safety.

The law divides the activities of companies into three different categories: the company's own activities, the activities of direct suppliers and the activities of intermediate suppliers.

The company's own activities include all processes carried out by the company to achieve its objectives. It does not matter whether these activities take place domestically or abroad. This includes all activities such as the production and evaluation of products and the provision of services. If there is a group of companies and the parent company has a decisive influence on the other group companies, then the parent company's field of activity is also considered as the field of activity of the other companies within the group.

A direct supplier is a business partner that provides goods or services necessary for the company to produce a product or provide a service and with which a contractual relationship is established.

An intermediate supplier is a company that is not a direct supplier but indirectly provides the inputs necessary for the product or service to be produced.

The main obligations that companies must fulfill are as follows:

- Analyze and assess risks in a supply chain related to human rights; covered companies must identify, assess and prioritize any risks in their

supply chains and implement risk management systems appropriately in all relevant business processes.

- Taking measures to prevent human rights violations and environmental damage; covered companies must identify who within the company is responsible for monitoring risk management. They must also conduct a risk analysis as part of their risk management to identify all potential risks in their business area and in the business area of their direct suppliers.

- Declare the basic principles for the protection of human rights in business: Covered companies should publish a policy statement on their human rights strategy, setting out key points, processes, potential risks and future prospects for their strategy.

- Taking preventive measures and implementing corrective measures in the event of human rights violations: Covered companies should implement plans and measures to prevent violations in their own business areas and those of their direct suppliers. If the company detects a violation, it must take appropriate corrective measures without delay to prevent, end or minimize the abuse or harm.

These obligations apply both to the company's own operations and to its direct and indirect suppliers. For example, the law requires measures to be taken against practices such as child labor, forced labor and environmentally harmful production processes.

International Impact: The German Supply Chain Act is seen as a precursor to more comprehensive regulations on supply chain management across Europe. In parallel with the Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) prepared at the EU level, it is aimed to spread the understanding of corporate responsibility to global supply chains.

In this context, the legal perspective to be applied in possible disputes that may arise may change completely. With the inclusion of sustainability clauses in the matters concluded between the parties, the substantive law and especially the directly applicable rules will come to the fore. It would be appropriate to consider all of these international regulations at the beginning of commercial relations at the stage of negotiating contractual

issues. As a matter of fact, there is a high risk of being subjected to serious sanctions in cross-border product exchanges in the future.

In this study, the impact of sustainability in the context of contracts and commercial relations in international trade and the place and importance of sustainability clauses in commercial contracts will be examined. It also aims to address how the German Supply Chain Act will affect trade relations with Turkiye.

Keywords: *Climate Change, Sustainability, International Trade, ESG Clauses, Supply Chain Management.*

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE SERMAYE ŞİRKETLERİNİN DIŞ PAYDAŞLARINDAN TÜKETİCİNİN YARARININ REKABET HUKUKU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

*Dr. Öğr. Üyesi Bilge AYTUĞAR**

* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, Eskişehir, Türkiye, bilge.aytugar@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6206-1007.
"Bu çalışma Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 223K015 Numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız."
"This study was supported by the Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TÜBİTAK) under project number 223K015. We would like to express our gratitude to TÜBİTAK for its support of the project."

Özet

Sermaye şirketlerinin temel amacı, kâr elde edip bunu ortakları arasında paylaşmaktır. Dolayısıyla şirketlerin sorumluluğu çoğunlukla pay sahiplerine yöneliktir. Bununla birlikte son yıllarda, şirketlerin sadece pay sahiplerine değil, aynı zamanda tüketiciler, çalışanlar, toplum ve çevre gibi diğer paydaşlara da sorumlulukları olduğu düşüncesi öne çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre, şirketlerin amacı sadece kâr elde etmek değil, aynı zamanda paydaşlarının refahını gözetmek, toplumsal etkilerini yönetmek ve sürdürülebilirlik hedeflerini dikkate almak şeklinde genişletilebilir. Türk Ticaret Kanunu'nda ve Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde şirketlerin ekonomik sürdürülebilirliğine odaklanıldığı; buna karşılık sosyal sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik amaçlarına hukuki desteğin yeterince verilmediği gözlenmiştir. Buna rağmen Türk kanun koyucusu, karşılaştırmalı hukuk sistemlerindeki gelişmeleri yakından takip etmekte; bilhassa sürdürülebilirlik, şirketler ve rekabet hukuku ile ilgili olarak diğer hukuk sistemlerinin benimsediği olumlu gelişmeleri ve güncel tartışmaları takip etmektedir.

Bu kapsamda güncel tartışmalardan birisi, şirketlerin sürdürülebilirlik amacına hizmet eden iş birliklerinin rekabeti sınırlaması durumunda, hangi şartlarla yasaklamadan muaf tutulacaklarına ilişkin olarak ortaya çıkmıştır. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da (RKHK), belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan iş birlikleri hukuka aykırı kabul edilmiş ve yasaklanmıştır (RKHK m. 4). Rekabeti sınırlayıcı iş birliklerinin, ekonomik veya teknik gelişmelere, tüketicilerin yarar sağlamasına yahut malların üretimi, hizmetlerin sunulmasında gelişmelerin sağlanmasına imkân vermesi gibi

durumlarda fayda-zarar dengesi gözetilerek yasaklamadan istisna tutulması muafiyet ile mümkün olmaktadır (RKHK m. 5).

Muafiyet şartları arasında, rekabeti sınırlayan anlaşma veya uyumlu eylemden tüketicilerin yarar sağlaması düzenlenmektedir (RKHK m. 5/1-b). Bu şartın uygulanmasında öncelikle "*tüketici*" kavramından ne anlaşılması gerektiği açıklanmalıdır. Muafiyetin Genel Esaslarına İlişkin Kılavuz'da "*tüketici*" kavramı, "*anlaşmadan etkilenen ilgili pazarlardaki mal veya hizmetlerin doğrudan veya dolaylı tüm kullanıcıları*"nı kapsayacak şekilde ifade edilmiş; bahse konu ürünleri girdi olarak kullananlar, yeniden satışını gerçekleştiren toptancılar ya da perakendeciler ve bayilerin de tüketici olarak tanımlanabileceği ifade edilmiştir. Bu şartın uygulanmasında bazı tüketiciler değil, bütün tüketiciler üzerindeki genel etki değerlendirilir. İyileşme ve gelişmelerin tüketiciye yansıması için anlaşma üzerinden geçecek zaman ile tüketicinin sağlayacağı net bugünkü fayda arasında ters orantı olduğu kabul edilir (Muafiyetin Genel Esaslarına İlişkin Kılavuz, (45)). Konuya ilişkin Rekabet Kurulu kararları incelendiğinde, ürün kalitesindeki artış, ürün çeşitliliğinin artması, mal veya hizmet arzında sürekliliğin sağlanması, servis imkanlarının kolaylaşması, ürüne ulaşmada sağlanan kolaylıklar tüketici faydası olarak ele alınmaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik ve rekabet hukukunun, toplumsal refahın sürdürülebilir olmasını amaçlamaları noktasında kesiştikleri ifade edilebilir. Çevresel sürdürülebilirlik politikalarını gerçekleştirmek amacıyla şirketlerin iş birliği yapmaları, bilhassa büyük yatırım gerektiren durumlarda, toplumsal bilinçlenmenin gerektiği durumlarda, kritik bir kitleye ulaşmak veya ortak bir bilgi tabanı geliştirilmesi yoluyla verimlilik sağlamak için gerekli olabilir. Bu durumda yapılan anlaşma ve uyumlu eylemlerin hangi şartlarda muafiyet hükmünden faydalanabileceği değerlendirilmelidir. Bu Tebliğ ile çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için yapılan şirket iş birliklerine muafiyet tanınabilmesi için gerekli şartlardan "*tüketicinin yarar sağlaması*"na ilişkin değerlendirmelerde bulunulması amaçlanmıştır.

Öncelikle çevresel sürdürülebilirlik amacıyla yapılan iş birlikleri kapsamında "*tüketici*" kavramının daha geniş yorumlanması kaçınılmaz olacaktır. Örneğin, mal veya hizmetlerin kullanıcısı olmayan kişilerin ve hatta gelecek nesillerin de değerlendirmeye alınması gerekebilir; çevre

kirliliğinden etkilenme durumunda olduğu gibi ürün veya hizmetin kullanıcısı olmayan diğer bireyler ve hatta küresel çevresel etkiler nedeniyle dünya genelindeki nüfus dahi bu kapsama alınabilir. Diğer yandan, çevresel sürdürülebilirlik amaçlı iş birliklerinin istenilen sonucu hemen vermesi beklenemeyeceğinden, anlaşma üzerinden geçecek zamanla bugünkü fayda arasındaki ters orantının kabulü duruma uygun düşmeyebilir. Çevresel sürdürülebilirlik amaçları takip edildiğinde yüksek maliyetler doğması beklenebilir ve bu, tüketicinin fayda sağlamadığı değerlendirmesinde bulunulmasına yol açabilir. Bu noktada, eğer sürdürülebilir bir ürün, üçüncü taraflara (*çevreye veya topluma*) fayda sağlıyorsa, tüketicinin yararı bağlamında "*makul fayda*"nın elde edildiği şekilde değerlendirilmesi önerilebilir. İlave olarak, uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerinin ekonomik olarak nasıl değerlendirileceği konusunda da önemli bir boşluk bulunmaktadır. Konunun zaman boyutu da önem arz eder; zira özellikle tüketicilerin zamanla farklı önceliklere veya tercihlere sahip olabileceği ve şu anki tüketimin gelecekte geri döndürülemez çevresel veya toplumsal sonuçlara yol açabileceği dikkate alındığında, tüketici faydasının yeniden ele alınması kaçınılmaz olacaktır.

Kurul kararlarında, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak amacıyla yapılan anlaşmalarda "*tüketici*" kavramının yorumlanmasına temas edilmemiş; "*çevre kirliliği sosyal maliyet yaratır*" kabulünden hareketle gelecek nesiller de koruma altına alınmıştır. Sürdürülebilirlik odaklı anlaşmalar büyük çok uluslu şirketler arasında gerçekleştiğinde, rekabet hukuku altındaki belirsizlik, bu şirketlerin toplumsal açıdan faydalı anlaşmalar üretme sorumluluğunu üstlenmelerini engelleyebilir. Bu gerekçeyle Kurul'un Kılavuz hükümlerinde güncelleme yapmasının fayda sağlayacağı düşünülmekte ve gerek tüketici tanımının güncellenmesinin gerekse zamansal etkinin tekrar kaleme alınmasının elzem olduğu ifade edilmektedir.

***Anahtar Kelimeler**: Çevresel sürdürülebilirlik, şirketler, rekabet hukuku, muafiyet, tüketici yararı.*

RE-EVALUATİNG THE WELFARE OF CONSUMERS AS EXTERNAL STAKEHOLDERS OF CAPITAL COMPANIES IN CORPORATE SUSTAINABILITY WITHIN THE FRAMEWORK OF COMPETITION LAW

The primary objective of capital companies is to generate profit and distribute it among their shareholders. Accordingly, the responsibility of companies has traditionally been directed primarily toward their shareholders. However, in recent years, there has been a growing emphasis on the notion that companies bear responsibilities not only to shareholders but also to other stakeholders such as consumers, employees, society, and the environment. According to this approach, the purpose of companies can be expanded beyond profit maximization to include the promotion of stakeholder welfare, the management of social impacts, and the pursuit of sustainability goals. While the Turkish Commercial Code and the Corporate Governance Principles primarily focus on economic sustainability, it has been observed that legal support for social and environmental sustainability objectives remains insufficient. Nevertheless, the Turkish legislator closely monitors developments in comparative legal systems and particularly follows positive advancements and ongoing debates in areas such as sustainability, corporate law, and competition law adopted by other jurisdictions.

Within this context, one of the current debates concerns the conditions under which collaborations serving the objective of corporate sustainability may be exempted from prohibition, despite potentially restricting competition. According to the Law on the Protection of Competition (LPC), collaborations that aim to prevent, distort, or restrict competition—either directly or indirectly—or that may have such effects in a specific goods or services market are deemed unlawful and are prohibited (LPC, Article 4). However, anti-competitive collaborations may be granted exemption from prohibition if, by balancing their potential harms and benefits, they contribute to economic or technical progress, improve consumer welfare, or lead to improvements in the production of goods or the provision of services (LPC, Article 5).

Among the exemption conditions, it is stipulated that the restrictive agreement or concerted practice must provide benefits to consumers (LPC, Article 5/1-b). In applying this condition, it is first necessary to clarify the meaning of the term "*consumer*". According to the Guidelines on the General Principles of Exemption, the term "*consumer*" is defined broadly to include all direct or indirect users of the goods or services in the relevant markets affected by the agreement. This includes those who use the products as inputs, wholesalers or retailers engaged in reselling, and dealers, all of whom may be considered consumers. In evaluating this condition, the overall impact on all consumers, rather than on specific consumer groups, is assessed. It is accepted that there is an inverse relationship between the time required for the benefits of the agreement to materialize and the net present value of the benefit to the consumer (Guidelines on the General Principles of Exemption, para. 45). In examining the decisions of the Competition Board on this matter, improvements in product quality, increased product variety, continuity in the supply of goods or services, easier access to after-sales services, and improved product availability are all considered consumer welfare.

It may be argued that environmental sustainability and competition law intersect in their shared objective of ensuring the sustainability of societal welfare. In order to implement environmental sustainability policies, corporate collaborations may be necessary—particularly in cases requiring substantial investment, in contexts where public awareness is essential, or where efficiency can be achieved through reaching a critical mass or developing a common knowledge base. In such cases, it is essential to assess under what conditions the agreements and concerted practices in question may benefit from exemption provisions. This Communiqué aims to provide an assessment framework regarding the "consumer welfare" requirement, which is one of the conditions for granting exemption to corporate collaborations undertaken to achieve environmental sustainability objectives.

First and foremost, in the context of collaborations aimed at achieving environmental sustainability, it becomes inevitable to interpret the concept of "*consumer*" more broadly. For instance, it may be necessary to consider

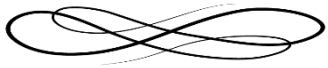
individuals who are not direct users of the goods or services, and even future generations; similarly, individuals affected by environmental pollution or the global population impacted by widespread environmental effects could also fall within this scope. On the other hand, since collaborations targeting environmental sustainability are unlikely to yield immediate results, the conventional assumption of an inverse relationship between the passage of time and the present welfare may not be suitable for such cases. Pursuing environmental sustainability objectives often entails high costs, which might lead to the conclusion that consumers do not benefit directly. At this juncture, it can be proposed that if a sustainable product provides welfare to third parties (*such as the environment or society*), this may be deemed to constitute a "*reasonable welfare*" in the context of consumer welfare. Additionally, there remains a significant gap regarding how long-term sustainability goals should be assessed economically. The temporal dimension of the issue is also crucial; given that consumer preferences and priorities may change over time and that current consumption may result in irreversible environmental or social consequences in the future, it becomes imperative to reconsider the notion of consumer welfare.

In the decisions of the Competition Board, the interpretation of the term "*consumer*" in agreements aimed at achieving environmental sustainability has not been explicitly addressed; however, future generations have been considered protected based on the assumption that environmental pollution generates social costs. When sustainability-oriented agreements occur between large multinational corporations, legal uncertainty under competition law may hinder these companies from assuming responsibility for producing socially beneficial agreements. For this reason, it is considered beneficial for the Board to update the provisions of its Guidelines, and it is deemed essential to revise both the definition of "*consumer*" and the consideration of the temporal dimension.

***Keywords**: Environmental sustainability, corporations, competition law, exemption, consumer welfare.*

SERMAYE PİYASALARI, YATIRIMCI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİ BAĞLAMINDA KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

*Doç. Dr. M. Aslı KÜÇÜKGÜNGÖR**

* Sermaye Piyasası Kurulu, Daire Başkan Yardımcısı (Uluslararası Kuruluşlar ve AB), Strateji Geliştirme Dairesi.
asli.kucukgungor@spk.gov.tr, ORCID *https://orcid.org/0000-0001-7710-0024*

Özet

Sürdürülebilir kalkınma, 1987'de *Brundland* Komisyonu olarak da bilinen Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından "*Bugünün kaynaklarının, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamasından taviz vermeksizin karşılanması*" olarak tanımlanmıştır. İşletmelerin sürdürülebilirliği, sosyal, ekonomik ve çevresel fırsatları ve şirket bakımından önem taşıyan riskleri yönetmek suretiyle, uzun vadeli menfaat sahipleri değerinin artırılmasına yönelik bir iş hayatı stratejisi olarak nitelendirilmektedir. Diğer bir deyişle, sürdürülebilirlik, işletmenin hedeflerini geleceğe taşıma unsuru içermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, sürdürülebilirlik kavramı, şirketler bakımından, kısa vadeli kar maksimizasyonu ilkesinden uzaklaşıp, ileriye dönük uzun vadeli bir planlamaya doğru yönelme çabalarının dayanak noktası haline gelmiştir.

Şirketler tüketici taleplerinin karşılanması, finansal risklerin bertaraf edilmesi ve daha yeşil bir ekonominin olanaklarından faydalanmak amacıyla, iş hayatında çevresel ve sosyal riskleri hafifletmeye yönelik önlemler almak durumunda kalmaktadır. İş hayatına ilişkin olarak sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir işletme kavramları söz konusu ihtiyaçlara binaen tartışılmaya başlanmıştır. Literatürde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarının çevresel, sosyal ve ekonomik kalkınma olmak üzere üç temel ayak üzerine inşa edildiği kabul edilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma bakımından bu hususların tümü önem taşımakla birlikte, çevresel sürdürülebilirlik, yaşamın devamı için merkezi bir öneme sahip olması nedeniyle, sürdürülebilir karar alma sürecinde öncelikli bir konumda olmuştur. Buna bağlı olarak, sürdürülebilirlik konusundaki ilk belirgin uluslararası inisiyatif, iklim odaklı bir küresel sözleşme olan 2015 tarihli Paris Anlaşması ile

gerçekleşmiştir. Aynı yıl, Birleşmiş Milletler üye ülkeleri tarafından, devam eden insan refahı için bir dizi çevresel, sosyal ve ekonomik hedefi yansıtan on yedi Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi benimsenmiştir.

Ticaret hukuku alanında sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir işletme kavramları kurumsal yönetim ekseninde kendini göstermektedir. Bu bakımdan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (*Organisation for Economic Co-operation and Development*/ *OECD*) Kurumsal Yönetim İlkeleri (*OECD* İlkeleri), şirketlerin sürdürülebilirlik ve dirençliliğinin artırılması hususundaki düzenlemeler itibariyle büyük önem arz etmektedir. *OECD* İlkeleri, piyasanın güvenini ve bütünlüğünü, ekonomik verimliliği ve finansal istikrarı desteklemek amacıyla, kanun koyucu ve politika yapıcıların kurumsal yönetime ilişkin hukuki, düzenleyici ve kurumsal altyapıyı değerlendirmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. İyi kurumsal yönetimin *(good corporate governance)* temel uluslararası ölçütü olarak kabul gören ilkeler, farklı hukuk sistemlerine sahip ve farklı gelişim aşamalarındaki yargı çevrelerinin deneyimlerini ve amaçlarını yansıtmaktadır. Küresel çapta bir etkinliğe sahip olmasının yanı sıra, bu ilkeler, Finansal İstikrar Kurulu'nun (*Financial Stability Board/FSB*) sağlam finansal sistemler için ortaya konulan temel standartlarından biridir. Ayrıca kurumsal yönetim alanındaki Standartlara ve Kurallara Uyum Hakkındaki Dünya Bankası Raporlarının (*Reports on the Observance of Standards and Codes*) temelini oluşturmaktadır. İlkelerin uygulanmasının 2015 tarihinde G20 tarafından önerilerek teşvik edilmesi, bunların uluslararası alanda etkinliğini önemli ölçüde artırmıştır. Halen ilkeler *OECD*, *G20* ve *FSB* üyeleri ve *OECD* üyeliğine aday ülkeleri kapsayan çok sayıda yargı çevresinde referans olarak kabul görmektedir.

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, sermaye piyasaları ve kurumsal yönetimdeki son gelişmeler çerçevesinde 2021-2023'te kapsamlı olarak gözden geçirilerek güncellenmiştir. Söz konusu güncellemede iki ana nihai hedef benimsenmiştir: 1) Şirketlerin sermaye piyasalarından finansmana erişim koşullarını iyileştirmeye yönelik ulusal çabaların teşvik edilmesi 2) Genel ekonominin sürdürülebilirliği ve dayanıklılığına katkıda bulunmak üzere, şirketlerin sürdürülebilirliği ve dayanıklılığını teşvik eden kurumsal yönetim politikalarının desteklenmesi. Söz konusu ilkelerdeki gözden

geçirme, çeşitli yargı çevrelerinin farklı sermaye piyasası eğilimlerini yansıtarak, bu önemli politika aracının kurumsal yönetim için küresel standart olarak kalmasını ve hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomiler için geçerliliğini sürdürmesini sağlamaya yönelik yoğun işbirliğine dayalı bir sürecin sonucu mahiyetindedir. Gözden geçirme sonucunda, pay sahiplerinin hakları, kurumsal yatırımcıların rolü, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, yönetim kurullarının sorumluluklarının yanı sıra, ilk defa şirketlerin iklim ve diğer sürdürülebilirlikle ilgili risklerini ve fırsatlarını yönetmelerine yardımcı olmak için sürdürülebilirlik ve dayanıklılık konularında yeni ve güncellenmiş rehber ilkeler hazırlanmıştır. Gözden geçirilmiş ilkeler, şirketlerin sürdürülebilirliği ve dayanıklılığına ilişkin rehberliği güçlendirmek, yeşil dönüşüme geçişi desteklemelerine ve iklim risklerine uyum sağlamalarına yardımcı olma konusunda tüm *OECD* ve *G20* üyeleri nezdinde güçlü bir isteğe ve yenilenmiş fikir birliğine işaret etmektedir. Buna bağlı olarak, ilkelerdeki en önemli yenilik, ilkelerde ilk defa şirketlerin iklim ve diğer sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını yönetmede karşılaştıkları ve giderek artan zorlukları yansıtan sürdürülebilirlik ve dayanıklılık hakkındaki yeni bölüme yer verilmesi olmuştur.

Sürdürülebilirlik konusundaki yeni ilkelerde, öncelikle sürdürülebilirlikle ilgili bilgilerin kamuya açıklanmasında "Önemlilik" (M*ateriality*) kavramına ilişkin rehberlik yapılmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilirlikle ilgili kamuyu aydınlatmanın şirketler ve piyasalar arasında karşılaştırılabilirliğini kolaylaştıran uluslararası kabul görmüş standartlara bağlılık desteklenmektedir. Bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili bir amaç veya hedef belirlemesi durumunda, doğrulanabilir ölçütlerin kamuya açıklanmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra, bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalarının objektif bir değerlendirmesini sağlamak için dış denetimin aşamalı olarak uygulanması tavsiye edilmektedir. Gözden geçirilen ilkelerde yönetim kurulunun sürdürülebilirlik konusundaki sorumluluklarına ilişkin olarak, yönetim kurulunun temel işlevlerini yerine getirirken öncelikle sürdürülebilirlik konularını dikkate alması tavsiye edilmektedir. Son olarak, yenilenen ilkeler, sürdürülebilirlik konularında şirket, pay sahipleri ve menfaat sahipleri arasındaki diyaloğu teşvik etmektedir. Bu diyalog, yönetim kurulunun karar verme sürecine ilişkin bilgi alınmasında ve

yatırımcıların uzun vadeli iş stratejisine olan güveninin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmada dünya çapında temel standart olarak kabul gören OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri bağlamında kurumsal sürdürülebilirlik ve dirençliliği esas alan prensipler incelenecektir. Bu kapsamda başta önemlilik kavramı ve karşılaştırılabilirliği kolaylaştıran, uluslararası kabul görmüş standartlar olmak üzere kamuyu aydınlatma bakımından öngörülen prensipler, ardından yönetim kurulunun sürdürülebilirlik konusundaki sorumlulukları ortaya konulacaktır. Son olarak sürdürülebilirlik konularında pay sahipleri ve menfaat sahipleri arasındaki işbirliği ve diyaloğun teşvik edilmesi hususundaki ilkeler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: *OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, Sürdürülebilirlik, Dirençlilik, Pay Sahipleri, Menfaat Sahipleri.*

CORPORATE SUSTAINABILITY IN THE CONTEXT OF CORPORATE GOVERNANCE PRINCIPLES

ABSTRACT

Sustainable development was defined in 1987 as "*meeting the needs of future generations without compromising the resources of today*" by the World Commission on Environment and Development, also known as the *Brundland* Commission. Sustainability of businesses is described as a business life strategy that aims at increasing long term stakeholder value by managing social, economic and environmental opportunities and risks that are important to the company. In other words, sustainability includes the element of carrying the goals of the business into the future. In accordance with this perspective, the concept of sustainability has become the basis of efforts to move away from the principle of short term profit maximization towards a forward-looking long term planning for companies.

In order to meet consumer demands, eliminate financial risks and benefit from the opportunities of a greener economy, companies are forced to take measures to mitigate environmental and social risks in business life.

The concepts of sustainability and sustainable business have begun to be discussed in relation to aforementioned business life needs. In the literature, it is accepted that the concepts of sustainability and sustainable development are built on three basic pillars, namely; environmental, social and economic development. While all of these pillars are important in terms of sustainable development, environmental sustainability has taken priority in the sustainable decision making process due to its central importance for the continuation of life. Accordingly, the first clear initiative in international arena on sustainability was realised in 2015 with the Paris Agreement which is a global agreement focused on climate. In the same year, seventeen Sustainable Development Goals were adopted by the member countries of the United Nations, reflecting a series of environmental, social and economic targets for ongoing human wellbeing.

In the field of commercial law, the concepts of sustainability and sustainable business manifest themselves in the axis of corporate governance. In this respect, the Organization for Economic Co-operation and Development Corporate Governance Principles (*OECD* Principles) are of great importance in terms of regulations for increasing the sustainability and resilience of companies. The *OECD* Principles aim to help legislators and policy makers evaluate and develop the legal, regulatory and institutional infrastructure related to corporate governance in order to support market confidence and integrity, economic efficiency and financial stability. The principles, which are recognised as the main international criteria of "*good corporate governance*", reflect the experiences and goals of jurisdictions of different legal systems that are at different stages of development. In addition to having a global impact, these principles are among the fundamental standards set by the *Financial Stability Board* (FSB) for sound financial systems. They also form the basis of the *World Bank Reports on the Observance of Standards and Codes* in the field of corporate governance. The effectiveness of the principles has significantly increased internationally as they were recommended and encouraged to be implemented by the *G20* in 2015. The principles are currently accepted as reference in many jurisdictions, including *OECD*, *G20* and *FSB* members and *OECD* candidate countries.

The OECD Corporate Governance Principles were comprehensively reviewed and updated in 2021-2023 in line with the latest developments in capital markets and corporate governance. Two main ultimate goals were adopted in the update: 1) Encouraging national efforts to improve the conditions under which companies access financing from capital markets 2) Supporting corporate governance policies that promote the sustainability and resilience of companies in order to contribute to the sustainability and resilience of the overall economy. The revision of the principles is the result of an intensive collaborative process to ensure that this important policy tool remains the global standard for corporate governance and continues to be relevant for both developed and emerging economies, reflecting the different capital market trends across jurisdictions. The review has produced new and updated principles on the rights of shareholders, the role of institutional investors, public disclosure and transparency, and the responsibilities of boards of directors, as well as, for the first time, sustainability and resilience guidance to help companies manage climate and other sustainability risks and opportunities. The revised principles reflect a strong willingness and consensus among *OECD* and *G20* members to strengthen guidance on sustainability and resilience for companies for supporting their green transition and adaptation to climate risks. Accordingly, the most significant innovation in the principles is, for the first time, the inclusion of a new section on sustainability and resilience, reflecting the growing challenges companies face in managing climate and other sustainability risks and opportunities.

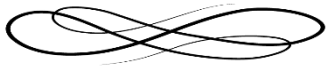
The new principles on sustainability primarily provide guidance on the concept of "m*ateriality*" in public disclosure of sustainability related information. In addition, adherence to internationally accepted standards that facilitate comparability of sustainability related public disclosure across companies and markets is supported. When a company sets a sustainability related goal or target, it is aimed at ensuring that verifiable criteria are disclosed to the public. In addition, it is recommended that external auditing be implemented gradually to ensure an objective assessment of a company's sustainability related disclosures. In the revised principles it is also recommend that the board of directors should primarily consider sustainability issues in fulfilling its core functions, with regard to

its responsibilities on sustainability. Finally, in the renewed principles dialogue between the company, shareholders and stakeholders on sustainability issues is encouraged. This dialogue plays an important role in informing the board's decision making process and in building investors' confidence in the long term business strategy.

In this study, principles of corporate sustainability and resilience will be examined in the context of the *OECD* Corporate Governance Principles, which are accepted as the main standards worldwide. Within this scope, the principles envisaged in terms of public disclosure, primarily the concept of materiality and internationally accepted standards that facilitate comparability, will be presented. Additionally, principles regarding the responsibilities of the board of directors on sustainability is evaluated. Finally, the principles that are supporting the cooperation and dialogue between shareholders and stakeholders on sustainability issues will be discussed.

Keywords: *OECD Corporate Governance Principles, Sustainability, Resilience, Shareholders, Stakeholders.*

SORUMLU YATIRIM İLKELERİ AÇISINDAN YEŞİL TAHVİLLER

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Semerci VURALOĞLU[*]

[*] Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, tugba.semercivuraloglu@bau.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-0575-0746.

Özet

Sürdürülebilirliğin önemli sacayaklarından biri sorumlu yatırım ilkeleridir. Sorumlu yatırım ilkeleri yatırımcıların sadece finansal kârlarını değil, aynı zamanda küresel düzeydeki etkilerini de dikkate alarak kararlar almalarını sağlayan ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri (UN-PRI), hem özel hem de devlete ait yatırımcıların etik ve sorumlu yatırım uygulamalarına ilişkin en önemli uluslararası girişimdir. 2006 yılında yayınlanan UN-PRI'ın, imzacıların "çevre, sosyal ve yönetişim" (ESG) konularını stratejik karar alma süreçlerine ve yatırım uygulamalarına entegre etmelerine yardımcı olması ve bir bütün olarak piyasaların uzun vadeli sağlık ve istikrarının önemini kabul etmesi beklenmektedir. Bu ilkeler temel olarak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Küresel Sermaye Piyasalarının kilit rol oynayan aktörü ise kurumsal yatırımcılardır. Kurumsal yatırımcılar varlıklarının önemli bir kısmını borsaya kote şirketlerin hisselerine yatırdıkları için, bu şirketlerin aldığı kararları ve dolayısıyla yönetişimlerini belirli bir ölçüde etkileme gücüne sahiptirler. Bu bakımdan kurumsal yatırımcı aktivizmi son on yılda yeni bir ivme kazanmıştır. Kurumsal yatırımcıların portföy şirketlerindeki davranışları, 2008 finansal krizinin ardından, özellikle kamu ve özel emeklilik fonları açısından, genel olarak pasif bir tutumdan daha proaktif bir tutuma doğru evrilmiştir. Günümüzde, özellikle emeklilik fonları ve devlet varlık fonlarından kaynaklanan kurumsal yatırımcının pay sahipliğinden kaynaklı hakları kullanırken mevcut ve gelecekteki yararlanıcılara yönelik uzun vadeli taahhütlerini garanti altına almak için uzun vadeli faydaları en üst düzeye çıkarmayı amaçlaması gerektiği konusunda ortak bir anlayış ortaya çıkmıştır. Elbette, kurumsal yatırımcıların yatırım yapılan şirkette genellikle çoğunluk pozisyonuna sahip olmadıkları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Kurumsal yatırımcı denildiğinde ise karşımıza özellikle yatırım fonları emeklilik fonları ve varlık yönetim fonları çıkmaktadır.

Sorumlu yatırım ilkeleri kapsamında net sıfır emisyon amacına ulaşma noktasında pivot rol oynayan sermaye piyasası aracı olarak yeşil tahviller dikkati çekmektedir. Yeşil tahvili ihraç eden aktör olarak da, bu tahvillere büyük ölçüde yatırım yapan tarafta olmaları açısından da kurumsal yatırımcının büyük önemi vardır. Bu bakımdan yeşil ve sürdürülebilir tahvil ihraççılarının başlıcaları kalkınma bankaları, finans şirketleri, devlet destekli kuruluşlar, yerel yönetimler ve varlık fonlarıdır.

Tarihsel gelişimi açısından yeşil tahvil Dünya'da ilk olarak UN-PRI'ın yayınlanmasını izleyen dönemde Avrupa Yatırım Bankası tarafından 2007 yılında ihraç edilmiştir. AB düzeyinde ilk kez 2021 yılında ihraç olunan yeşil tahvil Türkiye'de ise henüz konuya ilişkin bir regülasyon bulunmamaktayken 7 Bankanın koordinatörlüğünde Türkiye Sınai Kalkınma Bankası tarafından 2016 yılında ihraç edilmiştir.

Yeşil tahviller, Uluslararası Sermaye Piyasaları Derneği'nin (ICMA) Yeşil Tahvil İlkeleri'nde "Yeşil Tahvil İlkelerinin dört temel bileşeni ile çerçevelenen, gelirlerin veya eşdeğer bir tutarın, yeni ve/veya mevcut uygun Yeşil Projeleri finanse veya refinanse etmek için kullanılacak olan herhangi bir tür tahvil aracı" olarak tanımlanmıştır.

Yatırım bankaları konsorsiyumu tarafından ilk defa 2014 yılında yayınlanan Yeşil Tahvil İlkeleri isimli rehber izleyen dönemde ICMA'ya taşınmış; ardından söz konusu rehberin 2018 ve 2021 versiyonu yayınlanmıştır. Haziran 2021 tarihli ICMA Yeşil Tahvil İlkeleri son olarak Haziran 2022'de güncellenmiştir. Bu ilkeler ile net sıfır emisyon ekonomisini geliştiren ve çevreyi koruyan, sürdürülebilir ve çevresel yönü güçlü projelerin finansmanında ihraççıların desteklenmesi amaçlamaktadır. Yeşil Tahvil İlkelerinin dört temel bileşeni fonun kullandırım koşulları, proje değerlendirme ve seçme süreci, fonun yönetimi ve raporlamadan oluşmaktadır.

İhraççıların, ihraç öncesinde Yeşil Tahvillerinin ya da Yeşil Tahvil programlarının, ilkelerin dört temel bileşeniyle uyumluluğunu değerlendirmek üzere dış değerlendirme sağlayıcısı/sağlayıcıları görevlendirmesi önerilmektedir. Sorumlu/sürdürülebilir yatırımda yeşil aklamanın (greenwashing),

gerçekten sürdürülebilir işletmeleri desteklemek isteyen yatırımcıları yanıltabileceği göz önünde bulundurulduğunda, dış değerlemenin yeşil aklamanın önüne geçme noktasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

AB düzeyinde ise 2023/2631 sayılı Yeşil Tahvil Tüzüğü bazı münferit hükümleri hariç 21 Aralık 2024 tarihinde yürürlüğe girdi. Tüzükte öngörülen standartlar gönüllülük esasına dayanmakla beraber AB Yeşil Tahvili çıkarmak isteyen ihraççıların bu standartlara uyumu zorunludur. Ayrıca dış değerlendirmeciler (external reviewers) ilk kez AB düzeyinde denetime tabi kılınmış; bu denetleme ile de Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA) görevlendirilmiştir.

Ülkemizde de, 11. Kalkınma Planı, 2021 Ekonomi Reformları Paketi ve Paris İklim Anlaşması öncelik ve eylemleri çerçevesinde, sürdürülebilirliğe olumlu katkı sağlayacak yatırımların finansmanının teşvik edilmesi için Sermaye Piyasası Kanunu m. 1 ve 128/e hükümleri uyarınca "Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi" SPK 128.18 (24/02/2022 tarih ve 10/296 s.k.) sayılı İlke Kararı ile kabul edilmiştir. İzleyen dönemde, SPK'nın 6 Eylül 2024 tarihli basın duyurusundan takip edildiği üzere, uluslararası finansal piyasalardaki gelişmelerin ülkemiz sermaye piyasalarına entegre edilmesi ve sürdürülebilirlik temalı ihraçların çeşitlendirilmesi amacıyla Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı ile Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı hazırlanmış, ancak her iki taslak da henüz yürürlüğe girmemiştir.

Diğer taraftan, henüz TBMM'de görüşmeleri devam eden 20 Şubat 2025 tarihli İklim Kanunu Yasa Tasarısında Türkiye Yeşil Taksonomisi ilk kez "Belirlenen çevresel hedefler doğrultusunda iklim değişikliği ile mücadeleye katkı sağlayan ekonomik faaliyetlere ilişkin ilkeler ve kriterler belirleyerek iklim finansmanının harekete geçirilmesine katkıda bulunan sınıflandırma sistemleri" olarak tanımlanmıştır. Tasarı metninin 8. Maddesinde de, "Kurum ve kuruluşlarca iklim değişikliği ile mücadele amacıyla yapılacak faaliyetler ve yatırımlar için; iklim finansmanı ve iklim değişikliğiyle mücadele teşviki kaynaklarının geliştirilmesi, kullanılması, sigorta araçlarının geliştirilmesi, yeşil ve sürdürülebilir sermaye piyasası araçlarının, banka finansmanının ve diğer finansman araçlarının teşvik edilmesi

esastır" denerek yeşil sermaye piyasası araçlarının sorumlu yatırım, sürdürülebilirlik ve taksonomi açısından önemi normatif düzeyde vurgulanmıştır.

Bu sunum kapsamında, uluslararası ve ulusal gelişmeler ışığında yeşil tahviller sorumlu yatırım ilkeleri açısından ele alınacaktır. Bu kapsamda, Yeşil Tahvil ilkelerinin temel bileşenleri açıklanacak, çevreye/sürdürülebilirliğe olumlu etki edecek yatırımların sermaye piyasası yoluyla finansmanının teşvik edilmesi için, Rehber ve taslak Rehberlerdeki rejim karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde incelenecek, başta kurumsal yatırımcı olmak üzere yatırımcıların yeşil sermaye piyasası araçlarına olan ilgisinin artırılması için gündeme gelebilecek öneriler tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Yeşil Tahvil, Sorumlu Yatırım, Sürdürülebilirlik, Yeşil Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası*

GREEN BONDS IN TERMS OF RESPONSIBLE INVESTMENT PRINCIPLES

Abstract

One of the important pillars of sustainability is responsible investment principles. Responsible investment principles are principles that enable investors to make decisions by taking into account not only their financial profits but also their global impact. The United Nations Principles for Responsible Investment (UN-PRI) is the most important international initiative regarding ethical and responsible investment practices of both private and public investors. Published in 2006, the UN-PRI is expected to help signatories integrate 'environmental, social and governance' (ESG) issues into their strategic decision-making processes and investment practices and recognize the importance of the long-term health and stability of markets as a whole. These principles are essentially voluntary. Institutional investors play a key role in global capital markets. Since institutional investors invest a significant portion of their assets in the shares of listed companies, they have the power to influence the decisions taken by these companies and thus their governance to a certain extent. In this respect, institutional investor activism has gained new momentum in

the last decade. Following the 2008 financial crisis, the behaviour of institutional investors in portfolio companies has evolved from a generally passive to a more proactive stance, especially for public and private pension funds. Today, a common understanding has emerged, particularly arising from pension funds and sovereign wealth funds, that the institutional investor should aim to maximize long-term benefits in order to guarantee its long-term commitments to current and future beneficiaries when exercising rights arising from share ownership. Of course, it should be taken into account that institutional investors generally do not hold a majority position in the investee company. When we think of institutional investors, we are particularly confronted with mutual funds, pension funds and asset management funds.

Green bonds stand out as the capital market instrument that plays a pivotal role in achieving the net zero emission goal within the scope of responsible investment principles. The institutional investor is of great importance both as the issuer of green bonds and as the party that invests in these bonds to a great extent. In this respect, the main issuers of green and sustainable bonds are development banks, finance companies, state-sponsored organisations, local governments and sovereign wealth funds.

In terms of historical development, green bonds were first issued in the world by the European Investment Bank in 2007, following the publication of the UN-PRI. The green bond, which was issued for the first time at the EU level in 2021, was issued in 2016 by the Industrial Development Bank of Turkey under the coordination of seven Banks, while there was no regulation on the subject in Turkey.

Green bonds are defined in the International Capital Markets Association's (ICMA) Green Bond Principles as ‘Green Bonds are any type of bond instrument where the proceeds or an equivalent amount will be exclusively applied to finance or re-finance, in part or in full, new and/or existing eligible Green Projects and which are aligned with the four core components of the Green Bond Principles’.

The Green Bond Principles, which were first published by a consortium of investment banks in 2014, were subsequently transferred to ICMA, and the 2018 and 2021 versions of the said guidelines were

published. The ICMA Green Bond Principles dated June 2021 were last updated in June 2022. These principles aim to support issuers in financing sustainable and environmentally sound projects that develop a net zero emission economy and protect the environment. The four core components of the Green Bond Principles are use of proceeds, process for project evaluation and selection, management of proceeds and reporting.

It is recommended that issuers engage external valuation provider(s) to assess the compliance of their Green Bonds or Green Bond programmes with the four core components of the principles prior to issuance. Considering that greenwashing in responsible/sustainable investment can mislead investors who want to support truly sustainable businesses, external valuation will play an important role in preventing greenwashing.

At the EU level, the Green Bond Regulation 2023/2631 entered into force on 21 December 2024, except for some individual provisions. Although the standards stipulated in the Regulation are voluntary, issuers wishing to issue EU Green Bonds must comply with these standards. In addition, external reviewers are subject to supervision at EU level for the first time, and the European Securities and Markets Authority (ESMA) was tasked with this supervision.

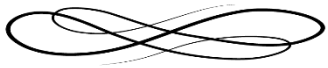
In Turkey, within the framework of the priorities and actions of the 11th Development Plan, the 2021 Economic Reforms Package and the Paris Climate Agreement, the 'Green Debt Instrument, Sustainable Debt Instrument, Green Lease Certificate, Sustainable Lease Certificate Guideline' was adopted with the CMB Resolution No. 128.18 (dated 24/02/2022 and numbered 10/296 p.k.) in order to encourage the financing of investments that will contribute positively to sustainability in accordance with Articles 1 and 128/e of the Capital Markets Law. In the following period, as stated in the CMB's press release dated 6 September 2024, the Draft Guidelines on Green, Sustainable and Social Capital Market Instruments and the Draft Guidelines on Sustainability-Linked Capital Market Instruments were prepared in order to integrate the developments in international financial markets into Turkish capital markets and to diversify sustainability-themed issuances, however both drafts have not yet entered into force.

On the other hand, in the Climate Law Draft Law dated 20 February 2025, which is still being discussed in the Turkish Grand National Assembly, the Turkish Green Taxonomy is defined for the first time as 'classification systems that contribute to the mobilisation of climate finance by determining principles and criteria for economic activities that contribute to combating climate change in line with the determined environmental goals'. In Article 8 of the Draft Law, it is stated that 'For the activities and investments to be made by institutions and organisations to combat climate change, it is essential to develop and use climate financing and climate change incentive resources, to develop insurance instruments, to encourage green and sustainable capital market instruments, bank financing and other financing instruments' and the importance of green capital market instruments in terms of responsible investment, sustainability and taxonomy is emphasised at the normative level.

Within the scope of this presentation, green bonds will be analysed in terms of responsible investment principles in the light of international and national developments. In this context, the core components of the Green Bond principles will be explained, the regime in the Guidelines and draft Guidelines will be analysed within the framework of comparative law in order to encourage the financing of investments that will have a positive impact on the environment/sustainability through the capital market, and the proposals that may come to the agenda in order to increase the interest of investors, especially institutional investors, in green capital market instruments will be discussed.

Keywords: *Green Bond, Responsible Investment, Sustainability, Green Debt Instrument, Green Lease Certificate*

ESG YATIRIMI ÇERÇEVESİNDE ÖZEN
ve
SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ATA POLAT[*]

[*] Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, ozlem.ata@yeditepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7026-6141.

Özet

Anglo Amerikan hukuk sistemine sahip ülkelerde, yönetim kurulu üyeleri, fon yöneticileri, emeklilik fonu yöneticileri gibi başkalarına ait malvarlığını yöneten pozisyonlarda yer alan kişilerin "*fiduciary duty*" olarak ifade *edilen* güven ilişkisinden doğan sorumluluğu vardır. Kıta Avrupası hukuk sistemindeki ülkelerde ise anılan pozisyonlardaki yöneticiler için fiduciary duty olarak ifade edilen genel bir sorumluluk şekli öngörülmemekle birlikte eşdeğer sorumlulukları özen ve sadakat yükümlülüğü olarak mevcuttur. Yükümlülüklerin içeriği ise benzerdir: başkalarına ait malvarlığına ilişkin yatırım kararlarını hak sahiplerinin (*beneficiaries*) çıkarları doğrultusunda bilinçli bir şekilde almak ve kârı azami seviyeye çıkarmaktır. Özen yükümlülüğü, objektif özen yükümlülüğüdür. Sadakat yükümlülüğü ise hak sahiplerinin menfaatleri doğrultusunda hareket edilmesini gerektirir ve yöneticinin kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etme eğilimine karşı koruma sağlar.

Çalışmamızın konusu açısından "*fiduciary*" yükümlülüğü, inançlı malik sıfatına sahip olan fon yöneticisinin vekil sıfatına bağlı olarak müşterilerine olan özen ve sadakat yükümlülüğü kapsamında ele alınmaktadır. Tasarruf sahipleri, finansal varlıklara yatırım yapması amacıyla fon yöneticilerine malvarlığını emanet eder. Yönetim kurulu üyelerinden farklı olarak fon yöneticilerinin kendilerine emanet edilen malvarlığının nasıl yönetileceğini belirleme konusunda daha az özgürlük alanı olduğu kabul edilmektedir. Zira fon yöneticilerinin özgürlükleri, tasarruf sahiplerinin malvarlığının yönetimine ilişkin talimatları ya da yasal düzenlemelerle sınırlandırılmıştır.

Mevzuatımızda yatırım fonları, anonim ortaklık şeklinde kurulan portföy yönetim şirketlerince (PYŞ) inançlı mülkiyet esaslarına göre

kurulmakta ve yönetilmektedir (6102 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK) m. 52/1, m. 55/1). Buna göre yatırım fonları açısından inançlı mülkiyet, tasarruf sahiplerinin fonu ile ilgili işlemleri yapma yetkisini fon yöneticisi olan PYŞ'lere devretmesi; PYŞ'lerin de ilgili düzenlemeler ve portföy yönetim sözleşmesinde belirlenen esaslar çerçevesinde ve özen ve sadakat yükümlülüğü altında fonu yönetmesidir (III-55.1 sayılı Portföy Yönetim Şirketleri ve Bu Şirketlerin Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Tebliği m. 34/1).

PYŞ ile katılma payı sahipleri arasındaki ilişkilere SerPK ve ilgili mevzuat ile fon iç tüzüğünde hüküm bulunmayan hâllerde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun vekalet sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulanır (SerPK m. 52/4). Fon yöneticisi, sermaye piyasası araçları, para piyasası araç ve işlemleri, vadeli işlemler ve opsiyonlar, nakit, döviz, mevduat ile Kurulca uygun görülen diğer varlık ve işlemlerden oluşan portföylerin yatırımcının veya portföy yöneticisinin belirleyeceği risk-getiri tercihi doğrultusunda, katılma payı sahipleriyle yapılacak portföy yönetim sözleşmesi çerçevesinde vekil sıfatıyla yönetir (SPK, Portföy Yöneticiliği, Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları, 2024). Portföy yönetim sözleşmesi kapsamında; portföy yönetim şirketinin katılma payı sahiplerine ait mal varlığının gözetimi ve onun kârlı yatırımlara yöneltilmesi söz konusudur (SPK, Portföy Yönetim Şirketleri, Tanıtım Rehberi). Portföy yöneticileri görevlerini ifa ederken sözleşme, içtüzük, izahname, esas sözleşme, sermaye piyasası mevzuatı ile genel hükümlere aykırı yaptıkları tüm işlemlerden ve özen ve sadakat yükümlülüğüne aykırı fiilleri nedeniyle müşterilerine verebilecekleri zararlardan müşteriye karşı doğrudan sorumludur. Portföy yönetim sözleşmesine aksi yönde bir hüküm koyulamaz (SPK, Portföy Yöneticiliği, Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları, 2024; Portföy Yönetim Şirketleri Ve Bu Şirketlerin Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Tebliği (III-55.1) m. 34/4).

Görüldüğü üzere, katılma payı sahiplerine ait fonu vekil sıfatıyla yöneten portföy yöneticisinin katılma payı sahiplerine karşı özen ve sadakat yükümlülüğü söz konusudur. Bu yükümlülük kapsamında yatırım fonu yöneten PYŞ'lerin, müşterileri hesabına fon yönetirken özen ve sadakat yükümlülüğüne uygun hareket etmesi ve fonu katılma payı sahibine finansal getiri getirecek yatırımlara yöneltmesi gerekmektedir. Fon

yöneticisinin özen ve sadakat yükümlülüğü kapsamında yatırım analizlerinde finansal getiri yanında ESG (çevresel, sosyal ve yönetişim) kriterlerini de göz önüne alıp almayacağına ilişkin bir düzenleme ise mevzuatımızda mevcut değildir.

Sorumlu Yatırım İlkeleri (PRI - *principles for responsible investment*) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI) yatırım yönetimi gibi uygulamalar ve yatırım kararlarının alınması süreçlerinde ESG kriterlerinin entegrasyonu ile ilgili olarak fon yöneticilerin özen ve sadakat yükümlülüklerini netleştirmek amacıyla Ocak 2016'da dört yıllık bir proje başlatmıştır. Bu proje sonucunda 2019 yılında yayınlanan 21. Yüzyılda Özen ve Sadakat Yükümlülüğü Nihai Raporu'nda (*Fiduciary Duty in the 21st Century Final Report)* fon yöneticilerinin özen ve sadakat yükümlülüğü kapsamında ESG kriterlerinin yatırım analizi ve karar alma süreçlerine dahil edilmesi gerektiği belirtilmekte; özen ve sadakat yükümlülüğü ve bu yükümlülüğün zaman içerisinde evrilmesi hakkında açıklamalar sunulmakta ve bu kavramın günümüze uygun modern bir tanımı önerilmektedir. Raporda, özen ve sadakat yükümlülüğünün durağan değil organik ve değişime açık bir yükümlülük olduğu ve toplumlar değiştikçe özen ve sadakat yükümlülüğünün de evrimleşmeye devam edeceği vurgulanmaktadır. Raporda öngörülen özen ve sadakat yükümlülüğünün modern tanımına göre özen yükümlülüğü yatırımın vadesiyle (kısa vadeli ya da uzun vadeli olup olmamasıyla) tutarlı bir şekilde, yatırım karar alma süreçlerine finansal olarak önemli ESG kriterlerini dâhil etmeyi de kapsamaktadır. Sadakat yükümlülüğü ise yatırımcıların sürdürülebilirlik tercihlerini bu tercihlerin finansal olarak önemli olup olmadığına bakılmaksızın dikkate almayı ve karar alma süreçlerine dâhil etmeyi gerektirir. Ayrıca ESG kriterlerini dikkate alan şirketler ile performansları arasındaki finansal ilişkilere dair bulgular ve yatırım süreçlerine ESG kriterlerinin entegre edilmesine dair örnekler de sunulmaktadır.

Öte yandan ESG kriterlerini yasal bir düzenleme olmaksızın yatırım kararlarına dahil eden fon yöneticilerinin özen ve sadakat yükümlülüklerini ihlal edeceklerini, zira özen ve sadakat yükümlülüğünün yatırımların finansal getirisine öncelik vererek yalnızca hak sahiplerinin çıkarları doğrultusunda hareket edilmesini gerektiğini belirten çalışmalar da mevcuttur.

Çalışmamızda, tüm bu bilgiler neticesinde fon yöneticilerinin katılma payı sahiplerine olan özen ve sadakat yükümlülüklerinin kapsamına ESG yatırımını da dahil edip edemeyecekleri ele alınacak; fon yöneticilerinin yatırım stratejilerini yalnızca ekonomik değerlendirmeler yerine ESG kriterlerini önceliklendiren bir plan çerçevesinde oluşturmalarının katılma payı sahiplerine olan özen ve sadakat yükümlülüklerini ihlal edip etmeyeceği incelenecektir.

Anahtar kelimeler: *özen ve sadakat yükümlülüğü, sorumlu yatırım, ESG yatırımı, fon yöneticisi, portföy yönetim şirketi*

DUTY OF CARE AND LOYALTY WITHIN THE FRAMEWORK OF ESG INVESTMENT

In countries with Anglo-American legal systems, individuals who manage the assets of others—such as board of directors, fund managers, and pension fund administrators—bear responsibilities stemming from a fiduciary relationship, referred to as "fiduciary duty". In countries following the Civil Law legal system, although there is no general fiduciary duty defined for such positions, equivalent responsibilities exist under the terms of the duty of care and the duty of loyalty. The content of these obligations is similar: to make investment decisions concerning others' assets consciously and in line with the interests of the beneficiaries and to maximize profits. The duty of care is objective in nature (the prudent investor rule), while the duty of loyalty requires acting in accordance with the beneficiaries' interests and serves to protect against the manager's potential self-interest.

In the context of our study, the fiduciary duty is addressed as the fund manager's duty of care and loyalty toward their clients, stemming from their role as trustee. Asset owners entrust their property to fund managers for the purpose of investing in financial assets. Unlike board of directors, fund managers are considered to have less freedom in determining how to manage the entrusted assets. This is because their discretion is restricted by either the asset owners' instructions or legal regulations.

Under Turkish law, investment funds are established and managed based on the principles of trust ownership by portfolio management companies (PMCs), which are incorporated as joint-stock companies (Articles 52/1 and 55/1 of the Capital Markets Law No. 6102). Accordingly, in the context of investment funds, trust ownership refers to the delegation of authority by asset owners to portfolio management companies to carry out transactions on behalf of the fund, and to the obligation of these companies to manage the fund in line with the relevant regulations and the portfolio management agreement and under the duties of care and loyalty (Article 34/1 of the Communiqué No. III-55.1 on Portfolio Management Companies and Their Activities).

In cases where the Capital Markets Law (CML), relevant regulations, or the fund's internal directive do not provide guidance, the provisions of the Turkish Code of Obligations No. 6098 concerning agency contracts apply by analogy to the relationship between the PMCs and holders of fund units (CML Art. 52/4). The fund manager, acting in the capacity of an agent, manages portfolios comprising capital market instruments, money market instruments and transactions, derivatives and options, cash, foreign currency, deposits, and other assets and transactions deemed appropriate by the Capital Markets Board, in line with the risk-return preferences defined by the investor or portfolio manager, under the portfolio management agreement concluded with the holders of fund units (Capital Markets Board, Portfolio Management, Investor Information Booklets, 2024). Under the portfolio management agreement, the portfolio management company is responsible for overseeing the client's assets and directing them toward profitable investments (CMB, Portfolio Management Companies, Introductory Guide). Portfolio managers are personally liable to their clients for any damages resulting from actions that contravene the agreement, internal directive, prospectus, articles of association, capital markets legislation, and general legal provisions, as well as for any violations of the duties of care and loyalty. Any contrary provision in the portfolio management agreement is deemed null and void (CMB, Portfolio Management, Investor Information Booklets, 2024; Communiqué No. III-55.1, Article 34/4).

As seen, the portfolio manager who manages the fund as an agent on behalf of the holders of fund units is subject to the duty of care and loyalty toward them. Within the scope of this obligation, portfolio management companies must act in accordance with the duties of care and loyalty when managing the fund on behalf of their clients and must direct the fund toward investments that will yield financial returns for the holders of fund units. However, Turkish legislation currently does not include any provision on whether fund managers must or may consider ESG (environmental, social, and governance) criteria in their investment analyses, alongside financial return, within the scope of the duty of care and loyalty.

The Principles for Responsible Investment (PRI) and the United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI) launched a four-year project in January 2016 aimed at clarifying fund managers' duties of care and loyalty concerning the integration of ESG criteria into investment management practices and decision-making processes. In the final report published in 2019 titled *Fiduciary Duty in the 21st Century Final Report*, it is stated that ESG criteria should be integrated into investment analysis and decision-making within the scope of fiduciary duties. The report outlines the evolving nature of fiduciary duty and proposes a modern definition of the concept that is suitable for today's context. It emphasizes that fiduciary duties are not static but are organic and open to change, and that these duties will continue to evolve as societies evolve.

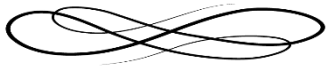
According to the modern definition proposed in the report, the duty of care includes integrating financially material ESG factors into investment decision-making processes in a way that is consistent with the investment horizon (whether short or long-term). The duty of loyalty, on the other hand, requires taking into account investors' sustainability preferences regardless of whether these preferences are financially material, and integrating them into decision-making processes. The report also presents findings on the financial relationship between companies that take ESG criteria into account and their performance, as well as examples of ESG integration in investment processes.

On the other hand, there are also studies suggesting that fund managers who incorporate ESG criteria into investment decisions without a legal mandate may be violating their duties of care and loyalty, since these duties traditionally require prioritizing the financial return of investments and acting solely in the interests of the beneficiaries.

In our study, based on all this information, we will examine whether fund managers can include ESG investing within the scope of their duties of care and loyalty to unit holders; specifically, whether implementing investment strategies based on prioritizing ESG criteria over purely economic evaluations would constitute a breach of these fiduciary duties.

Key words: Fiduciary duty, responsible investment, ESG investment, fund manager, portfolio management company

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAYITLARI ve YEŞİL FİNANSMANA ERİŞİM ARASINDAKİ BAĞLANTI

Av. Ezgi ERSOY[*]

[*] Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, avezgiersoy@gmail.com, ORCHID ID: 0000-0003-3232-781X

Özet

Günümüzde iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, devlet ve kamu aktörlerinin yanında özel sektör aktörlerinin de çevresel ve toplumsal sorumluluk üstlenmesi her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Bu sorumluluğun günümüzdeki hukuk sistemi çerçevesinde şirketlere yüklenebilmesi için farklı temel yaklaşımlar kullanılmaktadır. Yürürlükteki şirketler hukuku aracılığıyla şirketlere çevreye karşı sorumlu yaklaşma sorumluluğunun yüklenebilmesi için öne sürülen yaklaşımlardan biri şirketin amacının yalnızca pay sahiplerinin faydasını ve kâr maksimizasyonun gözetilmesi yerine şirketlerin içinde varlık gösterdikleri toplum ve çevre de dahil olmak üzere tüm paydaşlara karşı sorumluluğunun bulunduğunu savunan paydaş teorisi (stakeholder theory) olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak çalışmamızda da üzerinde duracağımız üzere, bir şirket paydaş teorisini benimsemeyip pay sahipliği teorisine (shareholder primacy) dayalı kararlar almaya devam etse dahi, uzun vadede sürdürülebilir bir tutum benimsemesi ve bu doğrultuda kararlar alması yine kendi lehine sonuçlar doğuracaktır.

Bununla birlikte, küresel ekonomik krizin de etkisiyle birlikte, şirketler açısından finansmana erişim her zamankinden daha kritik bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, finansmana erişim imkânları; yürürlükteki veya yürürlüğe girmesi beklenen hukuki düzenlemelerin yanı sıra, şirketlerin sürdürülebilir davranışlar benimsemesinde — henüz yasal bir zorunluluk olmasa bile — doğal bir katalizör işlevi görebilmektedir. Özellikle yeşil tahvil, yeşil kredi ve sürdürülebilirlik bağlantılı kredi gibi finansal araçlara erişim hedefleyen şirketler, sürdürülebilirlik taahhütleri vermeye yönelmekte; bu çerçevede ESG (*environmental, social, governance – çevresel,*

sosyal, yönetişim) politikalarına sahip olmayan şirketlere finansman sağlayan kuruluşlar (bankalar, yatırımcılar, fonlar) daha temkinli yaklaşabilmekte veya finansman koşullarını ağırlaştırabilmektedir. Dolayısıyla, finansmana erişimin şirketler açısından büyüme, dönüşüm ve rekabet gücü için kritik bir unsur olduğu dikkate alındığında, bu durumun şirket davranışlarını doğrudan etkilediği söylenebilir. Nitekim bu yaklaşım, çeşitli uluslararası politika belgelerinde de desteklenmektedir. Örneğin OECD (2020), "finansman kriterlerinin sürdürülebilir kurumsal davranışları teşvik eden güçlü bir piyasa aracı" olduğunu ifade ederken; IMF (2022), "yeşil tahvil piyasasının, kamu politikalarından bağımsız olarak çevre duyarlılığını artırmada önemli bir rol üstlendiğini" belirtmektedir.

Bu bağlamda, şirketlerden sürdürülebilir davranışları kapsamında yalnızca çevre dostu projelere yönelmeleri değil, aynı zamanda bu yönelimi iç politika belgeleri, yapısal düzenlemeleri ve kurumsal yönetişim ilkeleriyle bütüncül bir biçimde desteklemeleri beklenmektedir. Sağladıkları korporatif etki sayesinde kurucuların yanında şirkete sonradan dahil olan ortaklar için de bağlayıcı olan, şirketin amaç ve faaliyet alanlarını, yönetim esaslarını ve temel kurumsal yapısını belirleyen ana sözleşmeler ise, bu içsel yöneliminin hukuken en güçlü dayanaklarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle ana sözleşme, sürdürülebilirlik ilkelerinin yalnızca gönüllü politika belgeleriyle sınırlı kalmaksızın, şirketin karar alma mekanizmalarına ve yönetsel uygulamalarına doğrudan entegre edilmesini mümkün kılan en etkili kurumsal araçlardan biri olarak değerlendirilmekte ve sürdürülebilirlikle bağlantılı şirket politikalarının şirket ve şirket yöneticileri açısından en etkili şekilde dahil edilebileceği hukuki metindir.

Bildirimizin devamında kısaca yeşil finansman tanımı yapılacaktır. Yeşil finansman, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlayan projeleri desteklemek amacıyla sağlanan her türlü finansal kaynağı ifade eder ve yeşil finansman, çevresel fayda sağlayan projelerin—örneğin yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, atık yönetimi, su arıtma, sürdürülebilir ulaşım gibi—finansmanında kullanılan borçlanma, öz kaynak yatırımı veya kamu teşviki gibi araçların genel adıdır. Bu araçlara erişimde şirketlerin ESG performansı, kurumsal şeffaflığı ve sürdürülebilirlik taahhütleri önemli rol oynamaktadır. ESG derecelendirme kuruluşları (örneğin Ecovadis, MSCI,

Sustainalytics), şirketlerin sürdürülebilirlik stratejilerini yazılı ve bağlayıcı hale getirmesini olumlu değerlendirmekte; bu da yatırımcılar nezdinde şirketin kredi değerliliğini artırabilmektedir. Ayrıca, EY'nin 2024 Kurumsal Yatırımcı Araştırması'na göre, yatırımcıların %88'i şirketlerin ESG ile ilgili bilgilerinden geçtiğimiz yıl daha fazla yararlandığını belirtmiştir. Ancak ifade etmek gerekir ki bu durumla çelişkili olarak aynı araştırmada yatırımcıların %92'si uzun vadeli ESG yatırımlarından elde edilebilecek kazançlar için kısa vadeli getirilerden vazgeçmeyeceklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda bu tür yazılı ve bağlayıcı sürdürülebilirlik stratejileri, yatırımcılar için şirketin ESG risklerini etkin bir şekilde yönettiğinin göstergesi olarak rol oynayabilecektir. Bu da yatırımcıların güvenini artırarak, şirketin kredi değerliliğini olumlu yönde etkileyebilecektir. Diğer yandan, yeşil tahvil ve sürdürülebilirlik bağlantılı kredi gibi yeşil borçlanma araçları, finansal piyasalarda giderek yaygınlaşmakta ve bu araçlara erişimde şirketlerin sürdürülebilirlik odaklı yönetişim yapıları belirleyici rol oynamaktadır.

Çalışmamızın devamında, sermaye şirketlerinin ana sözleşmelerinin yanında şirket iç yönergesi, davranış kuralları (*code of conduct*), gönüllü sürdürülebilirlik raporu gibi diğer kurumsal belgelerinde sürdürülebilirlik ilkesine yer verilmesinin de yeşil finansmana erişim üzerindeki etkisi tartışılacaktır. İlk olarak, sürdürülebilirliğin kurumsal belgelerde yer almasının önemi, hukuki bağlayıcılık ve kurumsal şeffaflık bağlamında ele alınacaktır. Ardından, çevresel sosyal yönetişim (ESG) kriterleri ile yatırımcıların kurumsal belge incelemeleri arasındaki ilişki değerlendirilecektir. Bu durum, ana sözleşme ve diğer kurumsal belgelerde sürdürülebilirlik ilkelerine yer verilmesinin yalnızca sembolik değil, aynı zamanda yeşil finansman bakımından da fon temini açısından işlevsel bir araç olabileceğini göstermektedir.

Ayrıca, bildirimizde Avrupa Birliği Yeşil Tahvil Standardı (EU Green Bond Standard) ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) gibi şirketlerin iç belgelerinde sürdürülebilirlik stratejilerine yer vermesini teşvik eden uluslararası düzenlemelerden de bahsedilecektir. Örneğin, Avrupa Birliği'nin 2023 tarihli Yeşil Tahvil Standardı'nda (EU Green Bond Standard), tahvil ihracında bulunan şirketlerin uzun vadeli sürdürülebilirlik stratejilerine sahip olması, bu stratejilerin şeffaf şekilde

açıklanması ve mümkünse iç belgelerde yer alması gerektiği belirtilmiştir. Benzer şekilde, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), büyük şirketlere sürdürülebilirlik stratejilerini açıklama yükümlülüğü getirmektedir. Tüm bu düzenlemeler, şirket iç belgelerinin finansman süreçlerinde önemini artırmaktadır. Bu hukuki gelişmeler ışığında, yeşil finansmana erişimin yalnızca projelerin çevreci niteliğine değil, şirketlerin uzun vadeli sürdürülebilirlik taahhütlerine bağlı olduğu görülmektedir. Yeşil finansmanla ilgili uluslararası düzenlemelerden bahsedildikten sonra Türkiye'de ise henüz mevzuat düzeyinde ana sözleşmelere sürdürülebilirlik kaydı koyma zorunluluğu bulunmadığı tespiti yapılıp, bu konuda bir düzenleme ihtiyacının varlığı ve böyle bir düzenlemenin olası avantaj ve dezavantajlarından bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Yeşil Finansman, Sürdürülebilirlik, Yeşil Tahvil, Anasözleşme, ESG Kriterleri*

THE LINK BETWEEN SUSTAINABILITY REGISTRIES AND THE ACCESS TO GREEN FINANCE

Abstract

Today, in line with the goals of combating climate change and sustainable development, it is becoming increasingly important for private sector actors to undertake environmental and social responsibility in addition to state and public actors. Different basic approaches are used to impose this responsibility on companies within the framework of the current legal system. One of the main approaches to impose environmental responsibility on companies through corporate law is the stakeholder theory, which argues that companies have a responsibility towards all stakeholders, including the society and the environment in which they exist, rather than only pursuing the benefit of shareholders and profit maximization. Nevertheless, as we will emphasize further in our study, as long as a company does not adopt the stakeholder theory and continues to make decisions based on shareholder primacy, it will still be in its favor to adopt a sustainable attitude and make decisions in this direction in the long run.

Nevertheless, with the impact of the global economic crisis, access to finance plays a more critical role for companies than ever before. In this respect, access to finance, in addition to the legal regulations in force or expected to come into force, can serve as a natural catalyst for companies to adopt sustainable behaviors - even if there is no legal obligation yet. In particular, companies aiming to access financial instruments such as green bonds, green loans and sustainability-linked loans tend to make sustainability commitments; in this context, financing institutions (banks, investors, funds) may approach companies that do not have ESG policies with greater caution or aggravate financing conditions. Hence, given that access to finance is a critical element for growth, transformation and competitiveness for companies, it can be said that this directly affects company behavior. Indeed, this approach is also supported by various international policy documents. For example, the OECD (2020) states that "financing criteria are a powerful market instrument that encourages sustainable corporate behavior", while the IMF (2022) states that "the green bond market plays an important role in raising environmental awareness independently of public policies".

In this context, companies are expected not only to engage in environmentally friendly projects, but also to support this orientation in a holistic manner through internal policy documents, structural arrangements and corporate governance principles. The articles of association, which are binding not only for the founders but also for the shareholders who subsequently join the company thanks to the corporative effect they provide, and which determine the company's objectives and fields of activity, management principles and basic corporate structure, stand out as one of the strongest legal pillars of this internal sustainability orientation. In this respect, the articles of association are considered to be one of the most effective corporate instruments that enable the direct integration of sustainability principles into the decision-making mechanisms and managerial practices of the company, rather than being limited to voluntary policy documents, and a legal text in which sustainability-related company policies can be incorporated in the most effective way for the company and company managers.

In the remainder of our submission, green financing will be briefly defined. Green financing refers to any financial resource provided to support projects that contribute to environmental sustainability goals, and green financing is the general name of instruments such as loans, equity investments or public incentives used to finance projects that provide environmental benefits, such as renewable energy, energy efficiency, waste management, water treatment, sustainable transportation. Companies' ESG performance, corporate transparency and sustainability commitments play an important role in accessing these instruments. ESG rating agencies (e.g. Ecovadis, MSCI, Sustainalytics) positively evaluate companies' written and binding sustainability strategies, which can increase the creditworthiness of the company in the eyes of investors. Furthermore, according to EY's 2024 Institutional Investor Survey, 88% of investors reported that they have benefited more from companies' ESG-related information in the past year. Paradoxically, however, in the same survey, 92% of investors stated that they would not give up short-term returns for the gains that can be obtained from long-term ESG investments. At the same time, such written and binding sustainability strategies can act as an indicator for investors that the company is effectively managing ESG risks. This in turn could increase investor confidence and positively affect the company's creditworthiness. On the other hand, green borrowing instruments such as green bonds and sustainability-linked loans are becoming increasingly widespread in financial markets and companies' sustainability-oriented governance structures play a decisive role in accessing these instruments.

In the following section, we will discuss the impact of the inclusion of the sustainability principle in the articles of association of capital companies as well as in other corporate documents such as internal guidelines, code of conducts and voluntary sustainability reports on access to green finance. First, the importance of including sustainability in corporate documents will be discussed in the context of legal bindingness and corporate transparency. Then, the relationship between environmental social governance (ESG) criteria and investors' scrutiny of corporate documents will be assessed. This suggests that the inclusion of sustainability principles in articles of association and other corporate

documents is not only symbolic, but can also be a functional tool for raising funds for green financing.

In addition, our presentation will also discuss international regulations that encourage companies to include sustainability strategies in their internal documents, such as the EU Green Bond Standard and the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). For example, the European Union's 2023 Green Bond Standard (EU Green Bond Standard) stipulates that companies issuing bonds should have long-term sustainability strategies, which should be transparently disclosed and, where possible, included in internal documents. Similarly, the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) requires large companies to disclose their sustainability strategies. All these regulations increase the importance of internal documents in financing processes. In light of these legal developments, access to green finance depends not only on the environmentally friendly nature of projects, but also on companies' long-term sustainability commitments. After discussing the international regulations on green financing, it will be discussed that there is not yet an obligation to include a sustainability record in the articles of association at the legislative level in the Turkish legislation, and the need for a regulation on this issue and the possible advantages and disadvantages of such a regulation will be discussed.

Keywords: *Green Finance, Sustainability, Green Bonds, Articles of Association, ESG Criteria*

ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜ BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

BİRLEŞME VE DEVRALMALARDA KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: DUE DILIGENCE VE SÖZLEŞME KLOZLARI

Doç. Dr. Ayşe ŞAHİN[*]

[*] Bahçeşehir Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, ayse.sahin@bau.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1544-4846.

Özet

Kurumsal sürdürülebilirlik, ticaret şirketlerinin faaliyetlerinin çevre, insan hakları ve kurumsal yönetişim (kısaca ESG) alanında doğurduğu risklere karşı tedbirler almalarını öngören bir şirketler hukuku yaklaşımıdır. Kurumsal sürdürülebilirlik alanında söz konusu olan ihtiyari nitelikteki ve rehber, tavsiye şeklindeki düzenlemelere dayanan yaklaşımın giderek emredici ve bağlayıcı nitelikteki düzenlemelere doğru dönüşümü, ticaret şirketlerinin bu emredici düzenlemelere uyum sağlamaları gereğini gündeme getirmektedir.

Bu dönüşümde Dünyada başı çeken Avrupa Birliği nezdinde çıkarılan Yönergeler ile, özellikle AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Yönergesi (kısaca AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Yönergesi - CSDDD) ile çalışan sayısı ve ciro itibariyle belirli ölçekleri aşan şirketler için, kendilerinin, bağlı ortaklıklarının ve değer zincirlerinde yer alan işletmelerin faaliyetlerinde sürdürülebilirliği sağlayacak kapsamlı tedbirlerin alınması konusunda yükümlülükler öngörülmüştür. Yine belirli ölçekleri aşan şirketler için, sürdürülebilirlik ile ilgili riskleri raporlama yükümlülükleri öngörülmektedir (Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Yönergesi - CSRD). Büyük ölçekli şirketler için öngörülen bu yükümlülükler, şirket yönetim kurulu (YK) üyeleri üzerinde onların yükümlülükleri olarak tezahür etmekte, yerine getirilmemesi sorumluluklarını doğurabilmektedir.

Türk hukuku yönünden bakıldığında, AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Yönergesi'nin amacına ulaşabilmesi için AB dışı şirketler de (farklı ölçütler ile) belirli şartlar altında yükümlüler kapsamına dahil edilmiştir. Dolayısıyla Türk menşeli büyük ölçekli şirketler de, Türk Sermaye Piyasası mevzuatında halka açık anonim şirketler için öngörülen, sürdürülebilirlik

ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığı ile ilgili kamuyu aydınlatma gerekliliklerı bir yana; AB sınırları içindeki satışlarının hacmi belirli bir miktara ulaştığı takdirde Kurumsal Sürdürülebilirlik Yönergesi'nde öngörülen aynı yükümlülüklere tabi olacaklardır.

Ayrıca AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Yönergesi'ndeki yükümlülüklere tabii olan bir şirketin değer zincirlerindeki işletmelerin de sürdürülebilirlik ilkelerine uyum sağlaması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik Yönergesi m.18 ile bu işletmelerin uyum sağlamasını kolaylaştırmaya yönelik model sözleşme klozlarını belirleme görev ve yetkisi AB Komisyonu'na verilmiştir. Türk şirketler, AB menşeli şirketlerin değer zincirlerinde yer aldıkları takdirde, tedarik zincirlerine sözleşmeler yoluyla uzanan özen tedbirlerinin gereği olarak sürdürülebilirlik ile ilgili emredici düzenlemelere uyum sağlamakla yükümlü olabileceklerdir.

Sürdürülebilirlik düzenlemelerine uyum, özellikle şirket yönetiminin karar ve işlemlerinde sürdürülebilirlik ilkelerini gözetmelerini gerektirmektedir. Sürdürülebilirlik ile ilgili emredici yükümlülükler başta şirket tüzel kişiliğine ve YK üyelerine yönelmektedir. Şirket tüzel kişiliğinin ve şirket YK üyelerinin sürdürülebilirlik ilkelerini esas almasını öngören sürdürülebilirlik kayıtlarına TTK m.340 hükmü dikkate alınmak suretiyle esas sözleşmede ve iç yönergede yer verebilecektir. Diğer yandan pay sahiplerinin de şirket faaliyetlerinde sürdürülebilirliğin esas alınmasına etkileri olabilir. Pay sahipleri, şirketteki haklarını kullanırken ESG kriterlerini dikkate alabilirler, genel kurulda oy kullanırken sürdürülebilirlik kriterlerini dikkate alabilirler, örneğin ESG'ye uygun olmayan bir birleşmeye olumsuz oy verebilirler, pay sahipleri sözleşmelerinde ESG ile ilgili taahhütlerde bulunabilirler. Uygulamada sıklıkla görüldüğü üzere kurumsal yatırımcılar, yatırım sözleşmelerinde sürdürülebilirlik kayıtlarına yer verilmesini talep etmek suretiyle yatırım yaptıkları şirketin sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda bir yönetim politikası izlemesine katkıda bulunabilirler. Sürdürülebilirlik ile birleşme ve devralmaların bağlantısı bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Bir yatırım biçimi olan birleşme devralma (B&D) işlemlerinde sürdürülebilirlik ilkelerine uyum sağlanması konusunda AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Yönergesi'nde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bununla birlikte birleşme ve devralmalar, Yönerge'deki ifadeyle "*şirketin korporatif yapısını yeniden yapılandırma ya da birleşme veya devralma yoluyla değiştirmesi*", "önemli değişiklik"ler arasında sayılmıştır. Önemli değişiklikler, şirketin özen tedbirlerini gözden geçirmelerini gerektiren haller olarak belirtilmiştir. Sürdürülebilirlik Yönergesi m. 15'te şirketler için periodik izleme (gözetim, "*monitor*") yükümlülüğü öngörülmüştür. Yönerge'ye tabi olan şirketlerin düzenli olarak halihazırda uyguladıkları tedbirleri gözden geçirmeleri gerekmektedir. Şirketlerin faaliyetlerinde önemli değişiklikler meydana geldiği takdirde, mevcut tedbirleri gözden geçirmeleri ve gerektiği takdirde tedbirlerin değişikliğe uyarlanması, güncellenmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik ilkelerine uyum zorunluluğu öngörülmesi ve bu zorunluluğun sözleşmeler aracılığıyla değer zincirleri ve bağlı ortaklıklara yönelik etki doğurması, şirketlerin ESG'ye uyum sağlamasını gerektirmekte, şirket birleşme, devralmaları ve hisse devirleri bakımından da önemli etkiler doğurmaktadır.

Birleşme ve devralmalar (B&D) yönünden ilk etki "B&D due diligence" incelemesine ESG incelemesinin de dahil edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. ESG'nin dahil edilmesinin nedeni, devralınacak hedef şirketin ya da devralan şirketin, anılan AB Yönergeleri kapsamındaki yükümlülüklere tabii olması, ya da tabii olmasalar dahi, işlem taraflarının, şirket politikalarının gereği olarak karşı tarafın faaliyetlerinin sürdürülebilirlik prensiplerine uygun olmasını beklemeleri olabilir. Bu durumda B&D due diligence incelemesi kapsamında, şirket faaliyetlerinin, çevreye, iklim değişikliğine, küresel ısınmaya, insan haklarına etkileri ve bu açılardan doğurduğu riskler, riskli faaliyetleri tespit edilip raporlanmaktadır. Son dönemde hedef şirketin ya da işlemin tarafı olan şirketlerin sürdürülebilirlik ilkelerine uyum sağlayıp sağlamaması, birleşme-devralma işlemlerini akdetmek konusundaki stratejik kararlarda belirleyici olabilmektedir. Hatta son dönemde birleşme ve bölünmelere ESG'ye uyum sağlama aracı olarak başvurulabildiği, şirketlerin ESG'ye uyum sağlayabilmek amacıyla sürdürülebilirlik odaklı "yeşil birleşme devralmalara ya da bölünmelere" yöneldiği belirtilmektedir.

ESG'nin B&D işlemlerinde gözlemlenen diğer etkisi, birleşme ya da hisse devir sözleşmelerine sürdürülebilirlik ilkelerine uyumu sağlamaya yönelik hükümler dahil edilmesidir. Özellikle hisse devir sözleşmelerinde "beyan ve tekeffüller" maddesi kapsamına sürdürülebilirlik ile ilgili riskler dahil edilebilmekte, bu risklerin gereği gibi yönetilmemesi ihtimaline yönelik sözleşme sonrası sorumluluk öngörülmektedir. Tebliğimiz kapsamında B&D due diligence incelemesine sürdürülebilirlik incelemesinin dahil edilmesi ile ilgili özellikler ile birleşme ve hisse devir sözleşmelerinde ve beraberinde akdedilebilecek pay sahipleri sözleşmelerinde öngörülebilecek sürdürülebilirlik kayıtları ele alınacaktır. Bu bağlamda birleşme sözleşmelerinde hangi türde ve içerikteki kayıtların öngörülebileceği, kayıtların hisse devir sözleşmeleri ile TTK kapsamındaki birleşme sözleşmelerinde farklılaşıp farklılaşmayacağı, söz konusu kayıtların amaç ve hükümleri, sürdürülebilirlik kayıtlarında öngörülen taahhütlerin ihlali durumunda uygulanabilecek tazminat yaptırımı ve diğer yasal, sözleşmesel ya da alternatif yaptırım imkânları ve kayıtların sorumluluğa etkileri gibi alt başlıklar ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kurumsal sürdürülebilirlik, birleşme devralmalar, ESG due diligence, sürdürülebilirlik kayıtları, beyan ve tekeffüller, AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Yönergesi*

Corporate Sustainability in M&A: Due Diligence and Contractual Clauses

Abstract

Corporate sustainability is a corporate law approach that envisions commercial companies taking measures against the risks their operations pose in the areas of environment, human rights, and corporate governance (collectively referred to as ESG). The shift from a voluntary, guideline-based approach to a more binding and mandatory regulatory framework has made it increasingly necessary for companies to ensure compliance with these mandatory rules.

Within this transformation, the European Union has taken a leading role through directives such as the **EU Corporate Sustainability Due**

Diligence Directive (hereinafter, CSDDD), which imposes obligations on companies exceeding certain thresholds in terms of employee count and turnover. These companies are required to adopt comprehensive measures to ensure sustainability throughout their own operations, their subsidiaries, and their value chains. In parallel, companies exceeding certain thresholds must also comply with risk reporting obligations under the **Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)**. These obligations foreseen for large-scale companies manifest as obligations on the members of the board of directors (BoD) of the company, and failure to fulfil them may give rise to their liabilities.

From the perspective of Turkish law, the CSDDD extends its scope to non-EU companies under certain conditions. Therefore, large-scale Turkish companies may be subject to; aside from the public disclosure requirements regarding the implementation of sustainability principles imposed under the Turkish Capital Markets Law legislation, the same obligations imposed by the CSDDD if their sales volume within the EU reaches a certain amount.

Furthermore, companies subject to the CSDDD must ensure that the businesses in their value chains also comply with sustainability principles. Article 18 of the Directive authorizes the EU Commission to develop model contractual clauses to facilitate such compliance. Turkish companies involved in the supply chains of EU-based companies may thus be indirectly bound to comply with mandatory sustainability rules through contractual obligations extending along the supply chain.

Compliance with sustainability regulations particularly requires company boards to take ESG considerations into account in their decisions and actions. These mandatory obligations primarily target the company as a legal entity and its board members. Provisions reflecting sustainability principles may be incorporated into companies' articles of association or internal regulations under Article 340 of the Turkish Commercial Code. Moreover, shareholders can also influence corporate sustainability. They may consider ESG criteria when exercising their rights, vote accordingly in general assemblies (e.g., oppose a merger that fails ESG standards), or include ESG commitments in shareholders' agreements. Institutional investors

frequently demand the inclusion of sustainability provisions in investment agreements, thereby may contribute to alignment of the company governance with sustainability objectives. This is where the link between sustainability and mergers and acquisitions (M&A) emerges.

Although the CSDDD does not contain explicit provisions on M&A transactions as a form of investment, it does identify **mergers and acquisitions** (i.e., restructuring through mergers or acquisitions) as **"significant changes"** that require reassessment of a company's due diligence measures. Article 15 of the Directive introduces a **periodic monitoring obligation**, requiring companies to regularly review and, where necessary, update their existing measures. Structural changes within a company, such as mergers or acquisitions, trigger this reassessment requirement.

The mandatory nature of sustainability obligations and their contractual extension throughout the value chain and group structures increase both expectations and legal requirements concerning ESG compliance. This has a notable impact on M&A transactions and share transfers.

One primary impact of sustainability in the M&A context is the **inclusion of ESG assessments in due diligence processes**. The rationale may be that either the target or acquiring company is already subject to CSDDD obligations, or that even without formal requirement, one party may expect the other to align with its sustainability policies. In such cases, the due diligence process involves identifying and reporting risks and activities that may negatively affect the environment, climate change, global warming, and human rights. In fact, whether a target company complies with sustainability principles can increasingly influence strategic decisions in M&A transactions. Some companies are even pursuing **"green M&A" or demergers** specifically to improve ESG alignment.

Another growing practice is the **inclusion of sustainability-related clauses in share purchase and merger agreements**. In particular, sustainability risks are being incorporated under **representations and warranties**, and in case of failure to adequately manage these risks may give rise to **post-closing liability**.

This presentation will explore the inclusion of ESG considerations in due diligence processes and the sustainability provisions that may be incorporated into share transfer agreements, merger agreements, and associated shareholders' agreements. It will address questions such as:
What types of sustainability clauses may be incorporated in merger or share purchase agreements?, Do these clauses differ depending on whether they appear in share purchase agreements or merger contracts under Turkish law?, What are the purposes and legal implications of these clauses?,
What remedies and enforcement mechanisms (e.g., compensation, legal or contractual sanctions) may apply in case of breach?, How do such provisions affect legal liability?

Keywords: *Corporate sustainability, mergers & acquisitions, ESG due diligence, sustainability clauses, warranty & indemnity clauses, EU CSDDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive)*

ANONİM ŞİRKETLERDE ÇALIŞANLARA HİSSE SENEDİ VERİLMESİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ŞİRKETLERİN SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE ETKİSİ

Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE[*]

[*] Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye, E-Posta: aalber.yuce@ogu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-6178-9143.

Özet

Şirketler hukukunda sürdürülebilirlik kavramının anlamlarından biri de sosyal sürdürülebilirliktir. Anonim şirketin faaliyetlerinin sosyal olarak sürdürülebilir nitelikte olması, şirketin işletme konusu kapsamında gerçekleştirdiği işlemlerde, sadece doğrudan ekonomik ilişki içerisinde olduğu müşterileriyle değil, doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşim içerisinde bulunduğu çalışanları ve hatta işletmenin fiziki olarak faal bulunduğu çevredeki kişilerle de ihtiyatlı bir durumda bulunmasını gerektirir. Esasında şirketler, salt kâr amaçlı organizasyonlar olarak tanımlansa da bir şirketin sadece ekonomik büyümeyi hedefleyerek ve başka hiçbir değer ve olguyu dikkate almaksızın faaliyetlerini sürdürmesi sadece kısıtlı bir zaman dilimi için mümkün olabilir. Çünkü, en nihayetinde faaliyet gösterdiği beşeri ve fiziksel çevre ile etkileşim içerisinde olmak zorunda olan şirketlerin, sadece ve sadece kâr elde etmeyi hedefledikleri ve faaliyetlerini de bu doğrultuda devam ettirdikleri müddetçe, eleştiri oklarını üstlerine çekmeleri büyük olasılıktır. O halde bir şirket, belirli bir dereceye kadar etkeni olduğu sosyal ve çevresel kötüleşmenin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için azami çaba içinde olmalıdır. Söz konusu ekonomik ve sosyal kötüleşmenin bir yönü, gelir dağılımındaki adaletsizlik ya da benzer nitelikteki olumsuz ekonomik neticeler olabilir. Şirketler, belirli bir yönde gerçekleşen servet akışını daha ideal amaçlar doğrultusunda yönlendirebilirlerse hem çalışanları hem de toplum nezdinde daha güçlü bir imaja sahip olurlar. Çünkü, tecrübeler göstermiştir ki insan odaklı yaklaşımdan uzak olan büyüme hedefleri ancak bir dereceye kadar sürdürülebilirdir.

İşte, sosyal sürdürülebilirliğin çevreyle olduğu kadar çalışanlarla olan ilişkilerde de uzun vadeli olarak sağlanabilmesinin yollarından biri de birey

merkezli şirket stratejilerinin bir parçası olan çalışanlara hisse verilmesi uygulamalarıdır. Şirket çalışanlarına belirli bir karşılıkla da olsa, hisse senedi verilmesi bu kişilerin şirketin kurumsal hafızasını güçlendirecek şekilde daha uzun süreler için iş ilişkilerine tutunmalarını sağlar. Böylece, çalışanlara hisse verilmesi uygulamaları her şeyden önce, çalışanların şirketle olan bağlarını kuvvetlendirir, bu kişilerin aidiyetlerini artırır ve artan çalışma motivasyonuyla birlikte, çalışanlar şirketle olan ilişkilerinde kısa bir periyot için geçerli ekonomik kaygılar yerine daha uzun bir dönemi kapsayacak şekilde uzun vadeli düşünmeye başlarlar. Bu da şirketlerin sosyal sürdürülebilirliğine önemli bir katkı sağlar. Sosyal sürdülebilirliğin sağlanması, çalışanların olduğu kadar ve doğrudan, bizatihi şirket için de bir iyileşme anlamına gelir. Özellikle, bir şirketin çalışanlarına sağladığı (ücretleri dışındaki) ekonomik ve sosyal katkılar, her zaman, daha nitelikli işgücünün de bu özellikteki şirketlerde toplanmasını ve gelecek için de söz konusu şirketlerin bu yönde bir çekim merkezi haline gelmesini sağlar.

Anonim şirketlerde çalışanların şirkete katılımına yönelik başlıca dört yöntem uygulanmaktadır: Bu yöntemlerden ilki, özkaynak tazminatıdır *(equity compensation)*. Özkaynak tazminatı, şirket çalışanlarına hisse senedi verilmesi suretiyle yapılan ve onları şirket ortağı haline getiren gayrinakdi bir tür ödemedir. Bu tür ödemeler şirket çalışanlarına, alacakları ücretin yerine doğrudan hisse senedi verilmesi ya da hisse senetlerinin bu kişilere indirimli bir fiyat üzerinden satılması şeklinde yapılabilir. İkinci yöntem, çalışanlara hisse senedi opsiyonları *(stock options)* tanınmasıdır. Genel olarak opsiyon sözleşmeleri, sözleşmeyi satın alan kişiye sözleşmeye konu olan varlığı (konumuz açısından örneğin hisse senedi) belirli bir tarihte ve belirli bir fiyat üzerinden alma ya da satma hakkı veren sözleşmelerdir. Hisse senedi opsiyonları ise, şirket çalışanlarına şirket ile yaptıkları sözleşme gereğince ve bu sözleşmede belirlenmiş bir fiyat üzerinden belirli bir tarihte şirketin hisselerini satın alma hakkı tanımaktadır. Üçüncü yöntem, şarta bağlı bir pay edinimini esas alan *Restricted Stock Units*'tir (RSUs). Bu tür pay edinimleri, çalışanların belirlenmiş bir zaman dilimi sonunda, bazı koşulları taşıyor olmaları karşılığında şirketin hisselerini iktisap etme hakkını elde etmelerine dayanır. Bu koşullar, şirket çalışanının belirlenen süre sonunda mesleki ya da akademik açıdan belirli bir mertebeye gelmesine veya belirli bir müddet (misal olarak 10 yıl) şirkette

çalışmış olmasına yönelik olabilir. Bu tür pay edinimleri, çalışanların şirketlerde uzun bir zaman dilimi geçirmiş olmalarına karşılık bir ödül gibidir. Dördüncü yöntem, çalışan pay edinim planıdır *(Employee Stock Purchase Plan (ESPP)*. Bu yöntemle esasında, şirket çalışanının şirketin paylarını indirim yapılmış bir fiyat üzerinden satın almasına dayanır. Ancak bu plan, şirket çalışanının şirkete doğrudan ödeme yapması şeklinde değil, şirket çalışanının aylık ya da yıllık ücretinden kesintiler yapılarak pay bedelinin tahsil edilmesiyle icra olunur. Çalışanların bu şekilde pay edilmesi, taksitler halinde yapılan ödemeler sebebiyle çalışanın belirli bir müddet için de olsa şirkette müstahdem durumunda kalmasını gerektirir. Bu da hem sözleşme istikrarını hem çalışan aidiyetini artırır. Yine de çalışan şirketten pay iktisabı için belirlenmiş periyottan önce ayrılırsa, o ana kadar hesabında birikmiş olan tutar çalışana iade edilir.

Anonim şirketlerde, çalışanların şirketin ekonomik kaderine ortak edilmesine yönelik hisse senedi verilmesi uygulamalarının çalışanları teşvik edici etkileriyle birlikte, onların şirkete sundukları hizmet karşılığında aldıkları ücretten başka, şirketin kendilerine sağlayacağı hisselerden de belirli bir düzeyde gelir sağlayıcı özellikleri vardır. Şirkette istikrar ve gelir paylaşımında adaleti sağlamaya olan katkısı yönüyle hisse senedi verilmesi uygulamalarının türleri bu çalışmanın ana odak noktasıdır. Bu çalışmada şirketlerin hangi yöntemleri kullanarak hisse senedi teminiyle birlikte sosyal sürdürülebilirliklerini korumaya çalıştıkları somut ve teorik düzeyde sayısal örneklerle birlikte tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler*: Anonim şirketler, sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik, çalışanlar, çalışanların teşviki, hisse senedi verilmesi*

THE IMPACT OF SHARE ALLOCATION PRACTICES TO EMPLOYEES IN JOINT-STOCK COMPANIES ON CORPORATE SOCIAL SUSTAINABILITY

Abstract

One of the manifold interpretations of the notion of sustainability within corporate law is that of social sustainability. For the activities of a joint-stock company to possess a socially sustainable character, the enterprise must, within the framework of its commercial operations, maintain a state of prudence not merely vis-à-vis its clients with whom it engages in direct economic relationships, but also with employees with whom it interacts directly or indirectly, as well as with the individuals residing within the physical environment wherein the company conducts its activities. Indeed, although corporations are conventionally delineated as profit-oriented entities, the mere pursuit of economic growth, to the exclusion of all other values and phenomena, is sustainable only for a circumscribed temporal interval. For, ultimately, corporations are compelled to interact with their human and physical milieus; hence, so long as they persist in operating with the singular objective of profit maximization, they are highly susceptible to attracting the volleys of public criticism. Thus, a corporation must, to the utmost extent, exert efforts to eradicate the deleterious consequences of the social and environmental deterioration in which it is complicit. One dimension of such economic and social deterioration may be manifest in inequities in income distribution or in other analogous adverse economic consequences. Should corporations succeed in redirecting the current of wealth towards more idealistic purposes, they will acquire a more robust image both among their employees and within the broader society. For experience has demonstrated that growth objectives devoid of human-centric approaches are sustainable only up to a certain threshold.

Accordingly, one pathway towards ensuring the long-term maintenance of social sustainability in employee relations, alongside environmental considerations, is the implementation of employee share allocation practices, which constitute a component of individual-centered corporate strategies. Granting shares to employees—even in exchange for

certain considerations—enables these individuals to forge more enduring ties to the corporation, thereby strengthening the institutional memory of the enterprise. In this manner, employee share allocation practices, above all, reinforce the employees' bonds with the company, augment their sense of belonging, and, accompanied by heightened motivation, shift their orientation from immediate economic anxieties towards a long-term perspective encompassing an extended temporal horizon. This, in turn, contributes significantly to the social sustainability of the corporation. The attainment of social sustainability signifies not only an amelioration for employees but also, directly, an enhancement for the corporation itself. In particular, the economic and social benefits (apart from salary) conferred by the corporation upon its employees facilitate the aggregation of a more qualified workforce within such enterprises and, for the future, render these corporations as centers of attraction for talented individuals.

In joint-stock companies, four principal methodologies are employed to facilitate employee participation: The first of these methods is equity compensation. Equity compensation constitutes a form of non-cash remuneration through which corporate shares are conferred upon employees, thereby rendering them shareholders of the company. Such compensations may be effectuated either by directly transferring shares instead of salary or by selling shares to employees at a discounted price. The second method is the provision of stock options to employees. Generally, option contracts bestow upon the purchaser the right, but not the obligation, to buy or sell the underlying asset (in our case, a share) at a designated date and price. Stock options specifically grant corporate employees, by virtue of contractual stipulations, the right to purchase company shares at a predetermined price on a specified future date. The third method is Restricted Stock Units (RSUs), which are predicated upon conditional share acquisitions. This method entails that employees acquire the right to obtain company shares upon fulfilling specific conditions after a stipulated temporal period. These conditions may include achieving a certain professional or academic level at the end of the period or completing a specific tenure (for instance, ten years) within the company. Such acquisitions are regarded as a reward for long-term service to the enterprise. The fourth method is the Employee Stock Purchase Plan (ESPP). This

method, in essence, permits employees to purchase corporate shares at a discounted price. However, this acquisition does not materialize through direct payments by employees but rather through deductions from their monthly or annual salaries. Through this system of installment payments, employees are encouraged to maintain their employment status within the company for a determined duration, thereby enhancing both contractual stability and employee loyalty. Nevertheless, should an employee depart prior to the expiration of the specified period for share acquisition, the accumulated amount in their account is refunded.

In joint-stock companies, the practices of allocating shares to employees, designed to integrate them into the economic fate of the corporation, possess, alongside their incentivizing effects, the characteristic of generating a secondary stream of income for employees in addition to their wages. This study primarily focuses on the various types of share allocation practices and their contributions towards ensuring corporate stability and distributive justice. Within the scope of this study, the methods by which corporations endeavor to preserve their social sustainability through share allocation will be discussed both theoretically and with concrete numerical illustrations.

Keywords*: Joint-stock companies, sustainability, social sustainability, employees, employee incentivization, share allocation*

SERMAYE ŞİRKETLERİNDE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA PAYDAŞ KATILIMI ile ŞİKAYET MEKANİZMALARINA İLİŞKİN ANASÖZLEŞME KAYITLARI

*Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR**

* Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, duygu.demirel@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7653-1313.

Özet

20. yüzyılın sonlarından itibaren insanların dünya üzerindeki varlığını devam ettirebilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için son derece önem taşıyan konularda (*iklim değişikliği, çevre kirliliği, yetersiz iş sağlığı ve güvenliği, ayrımcılık, gelir adaletsizliği vb.*) meydana gelen olumsuz etkilerin önemli bir kısmına, büyük sermayeleri yöneten şirketlerin faaliyetlerinin neden olduğu kabul edilmektedir. Bu itibarla söz konusu sorunlar karşısında şirketlerden sorumlu bir şekilde davranarak aktif olarak eyleme geçmeleri beklenmektedir.

Kurumsal yönetim (*corporate governance*) ilkeleri, payları borsada işlem gören anonim şirketler başta olmak üzere esasen bütün şirketlerin etkin ve verimli bir biçimde yönetilmesini ve kontrol edilmesini hedeflemektedir. Bu kapsamda şirket yönetiminin karar alırken yalnızca pay sahiplerinin çıkarlarını (*pay sahibi önceliği/shareholder primacy*) değil, tüm paydaşların (*stakeholders*) menfaatlerini dikkate almasının yönetimde ve kontrolde etkinlik sağlayacağını kabul etmektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik ise şirketlerin uzun vadeli değer yaratmaya odaklanarak, karar mekanizmalarında çevresel, sosyal ve yönetişim faktörlerine bağlı risklerin tespiti ile bu risklerin etkin bir şekilde yönetilmesini hedefe koymaktadır. Bunun için şirketler paydaş merkezli modeller oluşturmalı, paydaşlarla etkili iletişim kanalları geliştirmeli ve işbirliği sağlamalıdırlar.

Paydaş menfaatlerinin gözetilebilmesi maksadıyla her şirketin kendi organizasyonu ve faaliyeti açısından paydaş çevresini dikkatli bir biçimde belirlemesi önem taşımaktadır. Bu konu şirketlerin iştigal konularına göre değişiklik gösterse de genel itibariyle iç paydaşlar yöneticiler, pay sahipleri, mevcut/potansiyel yatırımcılar, çalışanlar ve sendikalar ve işçi temsilcilerinden oluşurken; dış paydaşlar alacaklılar, müşteriler ile tedarikçiler

ve onların çalışanları, tüketiciler, finansal kurumlar, kamu otoriteleri, sivil toplum kuruluşları (*STK*), medya ve kamuoyu, yerel halk, çevre ve doğa şeklinde ifade edilebilir. Paydaş katılımı ise şirketlerin meydana getirdiği çevresel ve sosyal etkilerin anlaşılmasına ve kurumsal sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların değerlendirilmesine imkân veren bir süreçtir. Paydaşların şirketin karar alma sürecine doğrudan veya dolaylı bir şekilde etki etmesine imkan tanıyan paydaş katılımının etkinliği, paydaşlar ile şirketler arasındaki açık iletişime ve güvene dayalı bir diyalog geliştirilmesine bağlıdır. Paydaş katılımı paydaşlara tanınacak bilgilendirilme, danışılma ve şikayet hakları, yönetimde temsil (*birlikte karar alma*) ve kontrol, finansal katılım ve pay sahipliği yoluyla katılım gibi farklı formlarda karşımıza çıkabilir.

Belli menfaat gruplarının çıkarlarının korunması için Türk hukukunda paydaş katılımına imkan veren bazı düzenlemelere yer verildiği söylenebilir. Burada temel düzenlemelerin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından öngörülen Kurumsal Yönetim Tebliği (*II-17.1*) ekinde yer alan Kurumsal Yönetim İlkeleri 3.başlıkta ele alınan "*Menfaat Sahipleri*" kısmında ve "*Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi*" kapsamında ele alındığı görülmektedir. Ancak söz konusu düzenlemelerin tavsiye niteliğinde öngörülmüş olması ve yalnızca payları borsada işlem gören şirketleri kapsaması düzenlemelere uyumu sınırlandırmaktadır. Konuya daha geniş kapsamdan yaklaşıldığında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (*TTK*) m.334'deki kamu tüzel kişilerine yönetimde temsil edilme imkanı; şarta bağlı sermaye artırımı yoluyla alacaklılara ve çalışanlara pay sahipliği yoluyla katılım imkanı (*m.463*); finansal katılım açısından çalışanlara ve işçilere kâra iştirak imkanı (*m.339/2-f, 552*); bilgilendirilme hakkı bakımından sermaye azaltımı (*m.474-475*) ve tasfiye aşamasında (*m.541*) alacaklılara çağrı yapılması; internet sitesi açma yükümlülüğü (*m.1524*); Ticaret Bakanlığının menfaat sahiplerinin haklarını korumak adına fesih davası açma imkanı (*m.210 ve 353*) gibi düzenlemeler örnek olarak verilebilir. Söz konusu hükümlere bakıldığında genel itibariyle çok sınırlı bir paydaş çevresine yer verildiği, paydaşların görüşlerine ancak sınırlı konularda başvurulduğu gözlemlenmektedir. Bu itibarla ilgili düzenlemeler menfaat sahiplerinin çıkarlarını gözetmek noktasında yetersiz kalmaktadır. Ayrıca mevcut hükümlerin etkin şekilde kullanılıp kullanılmadığı yahut paydaş menfaatlerini gerçek

anlamda sağlamaya yönelik olup olmadığı sorunları da bu noktada karşımıza çıkmaktadır.

Paydaş katılımının etkin şekilde sağlanabilmesi için öncelikle şirketin paydaşlarını doğru bir şekilde tespit etmesi, bunun için kilit paydaşlarını belirlemesi ve paydaş haritaları çıkarması gereklidir. Alınacak operasyonel ve stratejik kararların paydaş menfaatlerini etkileyecek olması halinde şirketlerin bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmesi (*toplantılar düzenleyerek, bilgilendirici dokümanlar hazırlayarak veya paydaşların bilgi alabilecekleri bir birim kurarak vb.*), paydaşların menfaatlerini doğrudan etkileyecek konularda görüşlerine başvurulması (*anketler düzenleyerek veya paydaş temsilcilerine danışarak yahut sendika/tüketici birlikleri/çevreyi korumaya yönelik STK gibi kurumlara danışılması vb.*) ve menfaatlerinin zarar gördüğü/görebileceği hususlarda bu durumu şirkete bildirebilecekleri etkin şikayet/geribildirim mekanizmalarının (*şikayetler için çağrı hattı oluşturulması, bu konu ile ilgilenecek bir birim kurulması ve bu birimin yöneticilere rapor vermesi vb.*) oluşturulması gereklidir. Bu mekanizmaların paydaşların menfaatlerinin karar verici pozisyondaki yöneticilere aktarımının sağlanmasına yönelik olması elzemdir. Bu tür bilgi akışı olmaksızın, sorumlu davranışın ortaya çıkabilmesi pek mümkün değildir. Bunun ötesinde anasözleşmede öngörülmesi suretiyle paydaşlara yönetimde bir temsilci bulundurma hakkının tanınması ele alınabilir. Öğretide ele alındığı üzere yönetim kuruluna "*paydaş yönetici*"lerin atanması yahut paydaşların "*aday gösterme*" hakkının bulunması gibi öneriler bu noktada tartışmaya açılabilir. Bunun dışında payları borsada işlem gören şirketlerin tabi olduğu kurumsal yönetim ilkelerinin bir gereği olan "*bağımsız yönetim kurulu üyesi*"nin diğer sermaye şirketleri için de atanması, bu kişilere farklı menfaat gruplarının çıkarlarının korunması adına görevler tanımlanması da gündeme getirilebilir.

25 Temmuz 2025 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Kurumsal Sürdürülebilirlik Özenli Etki Değerlendirmesi (*Özen Yükümlülüğü*) Yönergesi (*European Union Directive on Corporate Sustainability Due Diligence-CSDDD)* ile insan haklarına ve çevreye saygı gösterme sorumluluğu bağlamında şirketlerin özen yükümlülüğünü somutlaştıran bazı düzenlemeler öngörülmektedir. CSDDD hükümleri Türk şirketler bakımından doğrudan bir uygulama alanına sahip olmasa da AB pazarındaki şirketlerin tedarik zincirleri içerisinde ciddi iş potansiyeline sahip Türk şirketleri

açısından bu kurallara uyum özel bir önem arz etmektedir. Bu düzenlemelerin önemli bir parçası, paydaş katılımının sağlanabilmesi adına paydaşlar ile bilgi alışverişi yapılmasını sağlayacak bilgilendirilme, şikayet mekanizmalarının oluşturulmasıdır. Bilgilendirme yükümlülüğü açısından şirketler üstlendikleri yükümlülükler bakımından paydaşların bilgilendirilmesi kapsamında, insan hakları ve çevre üzerindeki mevcut ve potansiyel olumsuz etkilerine ve buna karşı alınacak önlemlere dair özenli etki değerlendirmelerine (*Human Rights Due Diligence-HRDD*) ilişkin bir raporu her yıl internet sitelerinde kamuya açık şekilde yayınlamakla yükümlüdürler. Ayrıca bu konudaki değerlendirmelerini yaparken şirketin paydaşlarıyla iştişare etmesi gerekmektedir. Bunun dışında CSDDD m.14 ile hem üye devletlere şirketlerin veya iş ortaklarının insan hakları ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin, bizzat zarara uğrayanlar veya bu kişiler adına insan hakları savunucuları, STK'lar, sendikalar veya işçi temsilcileri, olumsuz çevresel etkinin şikayete konu alanla ilgili STK'lar gibi kişi ve kurumlar tarafından kendilerine şikayet edilebilmesini sağlayacak yargı dışı bir şikayet mekanizması oluşturma yükümlülüğü yüklemekte hem de şirketlerden kendi içlerinde operasyonel bir şikayet mekanizması oluşturması beklenmektedir. Bu noktada şirketler, şikayette bulunan kişi veya kuruluşların kimliğinin gizliliğini sağlama ve şikayetçinin şirketle bağımlı bir ilişki içinde olması durumunda herhangi yaptırıma maruz bırakılmaması veya güvenliğinin tehlikeye atılmaması için makul tedbirleri alma yükümlülüğü altındadır. Şirketlerin hem devlete hem de kendilerine yapılan şikayet hakkında paydaşlarla bir araya gelerek onları bilgilendirmesi ve bu konuda gerekli adımları onlara danışarak atmalıdır.

Çalışmamızda paydaş menfaati ve katılımı kavramını inceleyerek, etkin paydaş katılımı için şirketlerin neler yapabilecekleri, bu noktada özellikle bilgilendirilme, danışılma ve şikayet hakları bakımından öngörülebilecek mekanizmalar ele alınacaktır. Bu noktada CSDDD üzerinde bir inceleme yaparak, Türk hukuku açısından yasal mevzuatta, anasözleşmede ve davranış kuralları (*code of conduct*) gibi belgelerde öngörülebilecek düzenlemeler tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Kurumsal Sürdürülebilirlik, Paydaş Katılımı, Şikayet Mekanizmaları/Prosedürleri, Kurumsal Sürdürülebilirlik Özenli Etki Değerlendirmesi Yönergesi (CSDDD), Anasözleşmedeki Sürdürülebilirlik Kayıtları*

ARTICLES OF ASSOCIATION CLAUSES ON STAKEHOLDER ENGAGEMENT AND COMPLAINTS MECHANISMS IN THE CONTEXT OF CORPORATE SUSTAINABILITY IN CAPITAL COMPANIES

Abstract

Since the late 20th century, it has been accepted that a significant portion of the negative impacts on issues that are vital for the continuation of human existence on earth and ensuring sustainability (*climate change, environmental pollution, inadequate occupational health and safety, discrimination, income inequality, etc*.) are caused by the activities of companies that manage large capitals. In this respect, companies are expected to act responsibly and take active action against these problems.

Corporate governance principles aim to ensure that all companies, especially listed joint stock companies, are managed and audited effectively and efficiently. In this context, it is accepted that the company management should consider not only the interests of shareholders (*shareholder primacy*) but also the interests of all stakeholders when making decisions, which will ensure efficiency in management and control. Corporate sustainability aims to identify risks related to environmental, social and governance factors in decision-making mechanisms and to manage these risks effectively by focusing on long-term value creation. For this purpose, companies should create stakeholder-centred models, develop effective communication channels with stakeholders and ensure cooperation.

In order to safeguard stakeholder interests, it is important for each company to carefully identify its stakeholder environment in terms of its own organisation and activities. Although this issue varies according to the fields of activity of the companies, in general, internal stakeholders consist of managers, shareholders, current/potential investors, employees and trade unions and labour representatives, while external stakeholders can be expressed as creditors, customers and suppliers and their employees, consumers, financial institutions, public authorities, non-governmental organisations (*NGOs*), media and public opinion, local communities, environment and nature. Stakeholder engagement is a process that enables understanding the environmental and social impacts of companies and

assessing the risks and opportunities related to corporate sustainability. The effectiveness of stakeholder engagement, which allows stakeholders to directly or indirectly influence the decision-making process of the company, depends on the development of a dialogue based on open communication and trust between stakeholders and companies. Stakeholder engagement can take different forms such as information, consultation and complaint rights, representation in management (*joint decision-making*) and control, financial participation and participation through shareholding.

To protect the interests of certain stakeholder groups, it can be said that some regulations enabling stakeholder participation are included in Turkish law. It is seen that the main regulations are addressed in the "*Stakeholders*" section under the 3rd title of the Corporate Governance Principles in the annex of the Communiqué on Corporate Governance (II-17.1) of the Capital Markets Board and within the scope of the "*Sustainability Principles Compliance Framework*". However, the advisory provisions of these regulations and the fact that they only cover companies whose shares are traded on the stock exchange limit compliance with the regulations. When the issue is approached from a broader scope, the possibility of representation of public legal entities in the management in Article 334 of the Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC); the possibility of participation to creditors and employees through share ownership through contingent capital increase (Article 463); the possibility of profit participation to employees and labourers in terms of financial participation (Article 339/2-f, 552); the right to call creditors during capital reduction (Art.474-475) and liquidation (Art.541); the obligation to open a website (Art.1524); and the possibility for the Ministry of Trade to file a dissolution lawsuit to protect the rights of stakeholders (Art.210 and 353) can be given as examples. When the provisions in question are analysed, it is observed that a very limited stakeholder circle is included in general, and the opinions of stakeholders are consulted only on limited issues. In this respect, the relevant regulations are insufficient to protect the interests of stakeholders. In addition, the problems of whether the existing provisions are used effectively or whether they are intended to ensure stakeholder interests in real terms also arise at this point.

To ensure effective stakeholder engagement, the company must first identify its stakeholders accurately, identify its key stakeholders and develop stakeholder maps. If the operational and strategic decisions to be taken will affect stakeholders' interests, companies should fulfil their obligation to inform (*by organising meetings, preparing informative documents or establishing a unit where stakeholders can receive information, etc.*), consult stakeholders on issues that will directly affect their interests (*by organising surveys or consulting stakeholder representatives or consulting institutions such as trade unions/consumer unions/NGOs for environmental protection etc.)* and occur effective complaint/feedback mechanisms (*hotline for complaints, establishment of a unit to deal with this issue, and this unit reporting to the managers etc.*) where they can report this situation to the company in cases where their interests are/may be harmed. It is essential that these mechanisms are geared towards ensuring that stakeholders' interests are conveyed to managers in decision-making positions. Without such a flow of information, it is not possible for responsible behaviour to emerge. Furthermore, the right of shareholders to have a representative in the management may be considered, if it is stipulated in the articles of association. As discussed in the doctrine, proposals such as the appointment of "*stakeholder directors*" to the board of directors or "*the right of nominate candidates*" for board of directors may be opened to discussion at this point. In addition, the appointment of "*independent board members*", which is a requirement of the corporate governance principles to which listed companies are subject, for other capital companies, and the assignment of duties to these persons in order to protect the interests of different interest groups may also be brought to the agenda.

The European Union Directive on Corporate Sustainability Due Diligence (*CSDDD*), which entered into force on 25 July 2025, stipulates certain regulations that concretise the duty of care of companies in the context of the responsibility to respect human rights and the environment. Although the provisions of the CSDDD do not have a direct application area for Turkish companies, compliance with these rules is of particular importance for Turkish companies with significant business potential within the supply chains of companies in the EU market. An important part of these regulations is the establishment of information and complaint

mechanisms that will enable the exchange of information with stakeholders in order to ensure stakeholder participation. In terms of the disclosure obligation, companies are obliged to publicly publish a report on Human Rights Due Diligence (*HRDD*) on their current and potential negative impacts on human rights and the environment and the measures to be taken against these impacts on their websites every year within the scope of informing stakeholders in terms of the obligations they undertake. The company is also required to consult with its stakeholders in making its assessments in this regard. Furthermore, Article 14 of the CSDDD both imposes an obligation on Member States to establish a non-judicial complaint mechanism to ensure that the adverse human rights and environmental impacts of companies or their business partners can be complained to them by persons and institutions such as human rights defenders, NGOs, trade unions or labour representatives, NGOs related to the area of complaint of the adverse environmental impact, on behalf of those who are personally harmed or on their behalf, and companies are expected to establish an internal operational complaint mechanism. At this point, companies are under the obligation to ensure the confidentiality of the identity of the person or organisation making the complaint and to take reasonable measures to ensure that the complainants are not subjected to any sanctions, or their safety is not jeopardised if they are in a dependent relationship with the company. Companies should meet with stakeholders to inform them about complaints made both to the state and to themselves, and should take necessary steps in consultation with them.

In our study, we will examine the concept of stakeholder interest and participation, what companies can do for effective stakeholder participation, and the mechanisms that can be envisaged at this point, especially in terms of information, consultation and complaint rights. At this point, we will examine the CSDDD and discuss the regulations that can be foreseen in the legal legislation, articles of association and documents such as code of conduct in terms of Turkish law.

Keywords: *Corporate Sustainability, Stakeholder Engagement, Complaints Mechanisms/Procedures, Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD), Sustainability Clauses in Articles of Association*

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINA DAİR ESAS SÖZLEŞMEDE ÖNGÖRÜLEBİLECEK HÜKÜMLERİN TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Arş. Gör. Dr. Atahan GÜNCAN[*]

[*] Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, atahangun-can@gmail.com, Orcid ID: https://orcid.org/0000-0001-7480-6355

Özet

Şirketler, yürüttükleri faaliyetleri ile sadece kendilerine yönelik finansal anlamda değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal alana da etkide bulunurlar. Bu etki göz önünde bulundurularak, şirketlerden ESG (*environmental, social, governance*) (çevresel, sosyal, yönetişim) politikaları benimsemesi beklenmektedir. Benimsenen politikalar, ESG faktörlerinin şirketin faaliyeti ile ilişkilendirilmesi olarak ortaya çıkmakta ve buna yönelik bildirim ise raporlama aracılığıyla sağlanmaktadır. Esasen sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık ortaya çıkana kadar, şirketler raporlama kavramından yalnızca finansal anlamdaki raporlamayı (*financial reporting*) anlamaktayken, benimsenen ESG politikalarıyla bağlantılı ayrı bir raporlama yapma gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Genellikle sürdürülebilirlik raporlaması olarak isimlendirilen bu raporlama türü, finansal anlamdaki raporlamadan ayırt edilmek üzere "finansal olmayan raporlama (*non-financial reporting*)" olarak kabul edilmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) da esas olarak, finansal anlamdaki raporlamaya yönelik düzenlemelere yer vermektedir. Gerçekten ticari defterlere ilişkin TTK m. 64 ve devamındaki hükümlerde finansal tablolar ve onun birer parçası olan bilanço ile gelir tablosunun tutulması öngörülmektedir. Sürdürülebilirlik raporlamasının TTK'ya yönelik ilk yansıması ise 2/6/2022'de 7408 sayılı Kanun ile gerçekleşmiştir. Anılan Kanunla TTK m. 88'e eklenen 6. fıkra ile "*Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, belirlediği işletmeler ve kuruluşlar için uygulamada birliği ve sürdürülebilirliğe ilişkin raporlamaların uluslararası alanda geçerliliğini sağlamak amacıyla uluslararası standartlarla uyumlu olacak şekilde Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarını belirlemeye ve yayımlamaya yetkilidir. Belirli alanları düzenlemek ve denetlemek üzere kanunla kurulan kurum ve kurullar, Türkiye*

Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına uygun olmak şartıyla, kendi alanları için geçerli olacak standartlarla ilgili olarak ayrıntıya ilişkin düzenlemeler yapabilir." hükmü öngörülmüştür. Keza 3/11/2022'de 7420 sayılı Kanun'la 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KGK KHK) m. 9/1-ö hükmüyle Kurulun görev ve yetkileri arasına "*Uluslararası standartlarla uyumlu olacak şekilde Türkiye Sürdürülebilirlik Standartlarını belirlemek ve yayımlamak, gerektiğinde değişik işletme büyüklükleri ve sektörler itibarıyla farklı düzenlemeler yapmak, bu konularda denetim yapacakları yetkilendirmek ve gözetime tabi tutmak*" da eklenmiştir. Söz konusu hükümlerde öngörülen yetkisine dayanarak KGK, –liste halinde– şirket türleri ve şirketin aktif toplamı, yıllık net satış hasılatı ile çalışan sayısı ölçütlerine göre sürdürülebilirlik raporlaması yapma zorunluluğu olan şirketleri belirlemiştir. Anılan raporlamada esas alınacak standartlar ise Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TSRS)'dır. Bu Standartlar, Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (*International Sustainability Standards Board*-ISSB) tarafından yayımlanan Standartları esas almıştır. Bununla birlikte belirtelim ki, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'ne (Corporate Sustainability Reporting Directive-CSRD'ye) dayanarak yayımlanan Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları da (*European Sustainability Reporting Standards*-ESRS de) bulunmakta olup, Avrupa ile ilişkili Türkiye'deki şirketlerin bu standartları da göz önünde tutması gerekebilecektir. Yani şirketlerin karşısında iki farklı Standart bulunmaktadır. Gerçi ISSB Standartları ile ESRS arasında Birlikte (Müşterek) Çalışılabilirlik Kılavuzu da bulunmaktadır. Yine, ISSB'nin yayınladığı Standartların yanı sıra ilave yükümlülüklerin de yerine getirilmesi hâlinde ESRS gerekliliklerinin sağlanabilmesine imkân tanınmıştır. Fakat yine de Türkiye'deki bir şirketin, KGK Kararı kapsamında zorunlu biçimde tabi olması hâli bir tarafa bırakılırsa, TFRS'yi mi yoksa ESRS'yi mi esas alması gerektiğine yönelik tereddütler çıkabilecektir. İşte bu hususta esas sözleşmede bir düzenleme yapılıp yapılamayacağı tartışılabilecektir. Çalışmamızda TTK m. 340 hükmü de göz önünde bulundurularak bu husus değerlendirilecektir.

Sürdürülebilirlik raporlaması, TFRS 1'de finansal raporlamanın bir parçası olarak kabul edilmekte ve finansal raporlamanın sürdürülebilirlikle

ilgili finansal açıklamaları da içerdiği yine aynı Standart 'ta açıkça belirtilmektedir. Fakat TTK'da buna ilişkin açık bir hüküm öngörülmemiş; yalnızca 88. maddenin son fıkrasında KGK'ya yetki verilmekle yetinilmiştir. Bu sebeple TTK'da finansal raporlamaya bağlanan sonuçların sürdürülebilirlik raporlaması bakımından da uygulanıp uygulanamayacağı belirsizdir. Örneğin TTK m. 420/1'de finansal tabloların müzakeresi ve buna bağlı konular kavramının kapsamına sürdürülebilirlik raporlaması da girecek midir? Ya da olağan genel kurul toplantısında yer alan gündem maddelerini belirleyen TTK m. 409/1'in kapsamında sürdürülebilirlik raporlaması da kabul edilebilir mi? Keza TTK m. 375/1-(c)'de muhasebe ve finansal planlama gibi hususlarda gerekli düzenin kurulması ve aynı fıkranın (f) bendinde yıllık faaliyet raporu ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkilerinden sayılmaktadır. Sayılan tüm bu görev ve yetkiler ile sürdürülebilirlik raporlamasının hazırlanması görevi ilişkilendirilebilir mi? Bu bağlantının, esas sözleşmeye konulabilecek bir hüküm ile kurulup kurulamayacağı çalışmamız kapsamında değerlendirilecek hususlardan bir diğeridir. Yine yönetim kurulunun finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporunu hazırlama yükümünü öngören TTK m. 514 de bu bağlamda tartışılabilecek hükümlerdendir. Öte yandan TTK m. 515'te öngörülen dürüst resim ilkesinin de sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgisinin esas sözleşmeye konulabilecek bir hükümle kurulup kurulamayacağı çalışmamız kapsamında incelenecektir.

Son olarak, sürdürülebilirlik raporlamasının içeriği TSRS'lere göre tespit edilmektedir. Buna göre TSRS 1'de yönetişim, strateji, risk yönetimi, metrik ve hedeflere ilişkin açıklama sunulmasını öngörmektedir. Ayrıca TSRS 1'de raporda yer alan bilginin niteliksel özelliklerinden de bahsedilmektedir. Bu özelliklerden biri olan önemlilik (*materiality*) (TSRS 1 paragraf 17, 18) kavramının içeriğinin esas sözleşmeyle belirlenip belirlenmeyeceği de çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Sürdürülebilirlik, Raporlama, Anonim şirket, Esas sözleşme, Finansal tablolar*

EVALUATION OF THE PROVISIONS ON SUSTAINABILITY REPORTING IN THE ARTICLES OF ASSOCIATION IN ACCORDANCE WITH THE TURKISH COMMERCIAL CODE

Abstract

With their activities, companies have an impact not only on themselves financially, but also on the environmental and social spheres. Considering this impact, companies are expected to adopt ESG (environmental, social, governance) policies. Adopted policies emerge as the association of ESG factors with the company's activities and the notification of this is provided through reporting. In fact, until the emergence of sustainability awareness, companies understood the concept of reporting only in financial reporting, but the need for separate reporting in connection with the ESG policies adopted has also emerged. This type of reporting, often referred to as sustainability reporting, is recognised as 'non-financial reporting' to distinguish it from financial reporting. The Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC), in principle, includes regulations regarding financial reporting. Indeed, Article 64 and the following provisions of the TCC on commercial books stipulate the keeping of financial statements and the balance sheet and income statement, which are part of these statements. The first reflection of sustainability reporting on the TCC was realised on 2/6/2022 with the Law No. 7408. Paragraph 6 added to Article 88 of the TCC by the aforementioned Law stipulates that 'The Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority is authorised to determine and publish the Turkish Sustainability Reporting Standards in accordance with international standards in order to ensure unity in practice and international validity of sustainability reporting for the enterprises and institutions it determines. Institutions and boards established by law to regulate and supervise certain fields may make detailed regulations regarding the standards applicable to their fields, provided that they comply with the Turkish Sustainability Reporting Standards.' Likewise, with Law No. 7420 on 3/11/2022, Article 9/1-ö of the Decree Law No. 660 on the Organisation and Duties of the Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority (KGK Decree Law No. 660) added the following to the duties

and powers of the Board: 'To determine and publish Turkish Sustainability Standards in line with international standards, to make different regulations for different business sizes and sectors when necessary, to authorise and supervise those who will conduct audits on these issues'. Based on the authorisation stipulated in the aforementioned provisions, POA has determined - in a list - the companies that are obliged to make sustainability reporting according to the types of companies and the criteria of the company's total assets, annual net sales revenue and number of employees. The standards to be taken as basis in the said reporting are the Turkish Financial Reporting Standards (TSRS). These Standards are based on the Standards published by the International Sustainability Standards Board (ISSB). However, it should be noted that there are also European Sustainability Reporting Standards (ESRS) published on the basis of CSRD, and companies in Turkey that are related to Europe may need to take these standards into consideration. In other words, companies are faced with two different Standards. There is also Interoperability Guidance between ISSB Standards and ESRS. Again, it is also possible to fulfil the requirements of the ESRS if additional obligations are fulfilled in addition to the Standards published by the ISSB. However, there may still be hesitations as to whether a company in Turkey should adopt TFRS or ESRS, leaving aside the mandatory application of the KGK Decision. In this regard, it may be discussed whether a regulation can be made in the articles of association. In our study, this issue will be evaluated by taking Article 340 of the TCC into consideration.

Sustainability reporting is recognised as a part of financial reporting in TFRS 1 and it is clearly stated in the same Standard that financial reporting also includes sustainability-related financial disclosures. However, the TCC does not stipulate an explicit provision in this regard, and only authorises the KGK in the last paragraph of Article 88. Therefore, it is unclear whether the consequences of financial reporting under the TCC can also be applied to sustainability reporting. For example, will sustainability reporting be included within the scope of the concept of discussion of financial statements and related matters under Article 420/1 of the TCC? Or can sustainability reporting also be accepted within the scope of Article 409/1 of the TCC, which determines the agenda items of

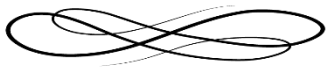
the ordinary general assembly meeting? Likewise, Article 375/1-(c) of the TCC lists the establishment of the necessary order in matters such as accounting and financial planning, and subparagraph (f) of the same paragraph lists the preparation of the annual report and corporate governance disclosure as the inalienable and inalienable duties and powers of the board of directors. Can all these duties and powers be associated with the duty to prepare sustainability reporting? Whether this connection can be established through a provision that can be included in the articles of association is another issue to be evaluated within the scope of our study. Article 514 of the TCC, which stipulates the obligation of the board of directors to prepare financial statements and the annual report, is also one of the provisions that may be discussed in this context. On the other hand, whether true and fair view stipulated under Article 515 of the TCC can be related to sustainability reporting through a provision that may be included in the articles of association will be analysed within the scope of our study.

Finally, the content of sustainability reporting is determined according to TSRS. Accordingly, TSRS 1 requires disclosures on governance, strategy, risk management, metrics and targets. In addition, TSRS 1 also mentions the qualitative characteristics of the information in the report. Whether the content of materiality, which is one of these characteristics (paragraph 17, 18 of TSRS 1), should be determined by the articles of association is the subject of our study.

***Keywords**: Sustainability, Reporting, Joint stock company, Articles of association, Financial statements*

ANONİM ŞİRKET YÖNETİCİ BELGELERİ VE SORUMLULUK BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASINA İLİŞKİN ANONİM ŞİRKET ESAS SÖZLEŞMELERİNDEKİ KAYITLARIN YÖNETİM KURULU ÜYELERİ ve YÖNETİCİLERİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ

Doç. Dr. Işık ÖZER[*]

[*] Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, isik.ozer@ozyegin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6588-8934

Özet

Sürdürülebilirlik anlayışının merkezinde mevcut ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarının kesintisiz şekilde karşılanabilmesi imkânının korunması yatmaktadır. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde işletmelere düşen rol *kurumsal sürdürülebilirlik* kavramı ile tanımlanır. Buna göre, kurumsal sürdürülebilirlik, şirketlerin uzun vadede değer yaratmak amacıyla tüm ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri, temel faaliyetleri ve üretim süreçleri ile karar alma mekanizmalarına dâhil etmeleri anlamına gelir. Aslında şirketin ve menfaat sahiplerinin mevcut ihtiyaçlarının karşılanması ve şirketin gelecekte ihtiyaç duyacağı doğal ve insan kaynaklarının korunması için gerekli tüm stratejiler bu kapsamdadır.

O halde şirket, mevcut piyasa koşullarında varlığını sürdürmeye çalışırken, bir taraftan da toplumdaki *ekonomik*, *sosyal* ve *çevresel* sorunları dikkate alarak sürdürülebilirliğe katkıda bulunmalıdır. Anonim şirketlerin ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda sürdürülebilir kararlar almalarının hukuken desteklenmesi; daha açık bir anlatımla, şirketin faaliyetlerini kimin çıkarına sürdürdüğünün açıkça tespit edilmesi, bu kişilere karşı sorumlu kılınması ve bu sorumluluğun şeffaf bir biçimde muhasebeleştirilmesi, kavramın gelişmesine ve gerçekçi ve somut bir biçimde uygulanmasına önemli katkılar sağlar.

Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin sürdürülebilirliğe hizmet eden kararlar almalarını sağlamak ve dolayısıyla ihlal halinde onları sorumlu tutmak amacıyla bazı hukuk sistemlerinde hâlihazırda çeşitli değişiklikler yapılmış durumdadır. Örneğin, Birleşik Krallık, Çin, Güney Afrika ve Fransa'da şirketler hukuku ile ilgili temel kanunlara açıkça anonim şirketin, ticari faaliyetlerini yürütürken toplum ve çevre üzerindeki

etkilerini dikkate almasını ya da pay sahipleri yanında menfaat sahiplerinin hak ve çıkarlarını da korumasını öngören hükümler eklenmiştir. Moritus Cumhuriyeti, Hindistan, Nepal ve Nijerya'da şirket kârının belirli bir yüzdesinin okul inşa etme, yoksullara barınak sağlama gibi sosyal sorumluluk programlarına ayrılmasının zorunlu tutulması söz konusudur. Diğer bazı hukuk sistemlerinde ise şirket yönetim organının sürdürülebilir kararlar alınmasına hizmet edecek bir yapıya kavuşturulması tercih edilmiştir. Örneğin, Hollanda ve Almanya gibi ikili organ sisteminin benimsendiği ülkelerde şirket yönetim organının çeşitli çıkar gruplarının temsilcilerinden oluşması sağlanmış; Güney Afrika ve Hindistan'da ise şirketin çevrenin korunmasına, sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkısı gibi konulardaki faaliyetlerinin izlenmesi için yönetim organizasyonu içinde bir komite kurulması öngörülmüştür.

Türk hukukunda ise anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin karar alırken ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri de dikkate almalarını öngören bağlayıcı kurallar bulunmamaktadır. Bu nedenle yabancı hukukta da olduğu gibi, yöneticilerin sürdürülebilir kararlar almalarını sağlamak amacıyla iki ihtimal üzerindeki tartışmalar devam etmektedir: Birincisi, özen ve bağlılık yükümlülükleri kapsamında yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin böyle bir sorumluluğu haiz olduklarının kabul edilip edilemeyeceğidir. İkincisi, esas sözleşme, şirket davranış kodları, etik kurallar, iç yönergeler gibi şirket içi düzenlemelere açık hükümler eklenerek yöneticilerin bu yönde hareket etmelerinin sağlanıp sağlanamayacağıdır.

Çalışmamız kapsamında sürdürülebilirliğin sağlanmasına ilişkin anonim şirket esas sözleşmelerinde yer alan kayıtlar dikkate alınacak ve bu kayıtların yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin sorumluluğuna etkisi üzerinde durulacaktır. Nitekim esas sözleşmeye eklenen bu yöndeki kayıtlar, aykırılık halinde şirketler hukukundan kaynaklanan yaptırımların da kapısını açacağı için ayrıca önemlidir.

Öncelikle anonim şirkette sürdürülebilirliğe hizmet eden kararlar alınması için esas sözleşmeye ne tür kayıtlar eklenebileceğine değinilmesi gerekir. Hemen belirtilmelidir ki, esas sözleşmede örneğin, ayrımcılıkla mücadele etmek ya da doğal kaynakları korumak gibi sadece sürdürülebilirliğin sağlanmasını hedefleyen bir amaç hükmünün benimsenemeyeceği

kanaatindeyiz. Böyle bir düzenleme, şirketin kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabileceğini öngören Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 331'e aykırı olduğu gibi, "emredici hükümler ilkesi"nin düzenlendiği TTK m. 340'ı da ihlal eder. Anonim şirket kâr elde etme ve kâr alma hakkı olan kişiler arasında paylaştırma hedefini terk edemez; değiştiremez; bir dernek gibi çalışamaz.

Esas sözleşme ile yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler için pay sahipleri yanında menfaat sahiplerinin hak ve çıkarlarını korumalarını öngören yükümlülükler getirilirken de ihtiyatlı davranılmalı; şirketin temel hedefi olan kâr elde etmek ve paylaştırmak amacına zarar verilmemelidir. Zira yönetim kurulu, en başta bu hedefe ulaşılması için çaba harcamak ve genel kurul da bu nihai amaca aykırı düşmeyen kararlar almak zorundadır.

Diğer taraftan, TTK m. 340'a uygun olmak kaydıyla esas sözleşmede örneğin, yönetim kurulu üyelerinden en az birinin çevre yönetimi, sosyal etki veya kurumsal sosyal sorumluluk alanlarında akademik veya mesleki yeterliliğe sahip olması (TTK m. 363/2) ya da kârın bir kısmının sürdürülebilirlik projelerine ayrılması (TTK m. 521; m. 523) öngörülebilir. Esas sözleşmeye şirketin çevresel ve sosyal sorumluluk politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasını sağlamak üzere yönetim kurulu tarafından alanında uzman üyelerden oluşan bir komite kurulması (TTK m. 366/2) yönünde bir kayıt da eklenebilir. Bu tip hükümler şirket içinde sürdürülebilirliğin bir yönetim stratejisi olarak benimsenmesine, yatırımcıların şirkete güven duymasına ve nihayet şirketin ekonomik değerinin artmasına katkı sağlar.

Bilindiği gibi, yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde şirkete, pay sahiplerine ve (iflas halinde) şirket alacaklılarına (TTK m. 556) karşı verdikleri zararlardan sorumlu tutulmuşlardır (TTK m. 553/1). Esas sözleşmede yer alan sürdürülebilirliğin sağlanmasına ilişkin kayıtların ihlalinden kaynaklanan zararları için de şirket, pay sahipleri ya da şirket alacaklıları yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri sorumlu tutabilirler. Ancak bu tip düzenlemeler esas olarak menfaat sahiplerinin hak ve çıkarlarının korunması amacıyla getirilmektedir. İlgili hükümlere aykırılık nedeniyle menfaat sahiplerinin zarar görmesi ihtimalinde, TTK m. 553/1'de menfaat sahiplerine dava açma hakkı verilmemiş olduğundan, yönetim kurulu

üyeleri ve yöneticilere karşı sorumluluk davası açmaları mümkün olmaz. Dolayısıyla esas sözleşme hükmü menfaat sahiplerini koruma işlevini tam olarak yerine getiremez. Menfaat sahiplerine dava hakkı vermek ise hem yönetim kurulu üyeleri açısından ağır bir sorumluluk anlamına gelir hem de bir şirketin menfaat sahiplerinin sayısı düşünüldüğünde günlük yönetim kararlarının bile verimsiz ve çok maliyetli bir hale gelmesine sebep olur. Bu sorunun ortadan kaldırılması amacıyla yabancı hukukta örneğin, yalnızca yönetim kurulu politikalarının kendilerine çok ciddi zararlar verdiğini kanıtlayan menfaat sahiplerine bir dava hakkı tanınması gibi istisnai çözüm yolları tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Anonim Şirket, Kurumsal Sürdürülebilirlik, Esas Sözleşme, Yönetim Kurulu, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*

THE IMPACT OF SUSTAINABILITY-RELATED PROVISIONS IN THE ARTICLES OF ASSOCIATION OF JOINT STOCK COMPANIES ON THE LIABILITY OF THE MEMBERS OF THE BOARD OF DIRECTORS AND MANAGERS

ABSTRACT

At the heart of sustainability lies the preservation of the possibility of meeting the needs of current and future generations without interruption. The role of businesses in realizing this goal is defined by the concept of corporate sustainability. Corporate sustainability means that companies incorporate all economic, social and environmental factors into their core activities, production processes and decision-making mechanisms to create value in the long term. In fact, this includes all strategies to meet the current needs of the company and its stakeholders and to protect the natural and human resources that the company will need in the future.

Therefore, while trying to survive in the current market conditions, the company should also contribute to sustainability by considering the economic, social and environmental problems in society. Legally supporting joint stock companies in making economically, socially, and

environmentally sustainable decisions, clearly identifying in whose interest the company operates, and holding the company liable to these stakeholders significantly contributes to the development of the concept and its realistic and concrete implementation.

Various legal systems have already implemented certain reforms to ensure that the members of the board of directors and managers of joint stock companies make decisions that serve sustainability and, consequently, to hold them accountable in case of violations. For instance, in the United Kingdom, China, South Africa, and France, provisions have been explicitly incorporated into core company laws requiring joint stock companies to consider the impact of their commercial activities on society and the environment, or to protect the rights and interests of stakeholders alongside those of shareholders. In countries such as the Republic of Mauritius, India, Nepal, and Nigeria, it is mandatory for a certain percentage of a company's profit to be allocated to social responsibility programs such as building schools or providing shelters for the poor. In some other legal systems, the company's management body has been structured in a way that enables it to make sustainable decisions. For example, in countries like the Netherlands and Germany, which follow a dual-board system, company management bodies are designed to include representatives of various interest groups. In South Africa and India, on the other hand, it is mandated that a committee be established within the corporate governance structure to monitor the company's activities in areas such as environmental protection and contributions to social and economic development.

In Turkish law, there are no binding rules requiring the board members and managers of joint stock companies to consider economic, social and environmental factors when making decisions. For this reason, as in foreign law, discussions continue on two possibilities to ensure that managers make sustainable decisions: First, whether board members and managers can be deemed to have such a responsibility within the scope of their duty of care and loyalty. Second, whether explicit provisions can be added to the articles of association, company codes of conduct, codes of ethics, internal guidelines, etc. to ensure that managers act in this direction.

Our study will focus on the provisions in the articles of association of joint stock companies regarding sustainability and the effect of these provisions on the liability of board members and managers. As a matter of fact, such provisions in the articles of association are also important as they lead to sanctions arising from corporate law in case of violation.

In the first place, it is necessary to address what kind of provisions may be added to the articles of association to make decisions that serve sustainability in a joint stock company. The articles of association cannot include a purpose clause that only aims to ensure sustainability, such as, for example, combating discrimination or protecting natural resources. Such a provision is contrary to article 331 of the Turkish Commercial Code (TCC), which stipulates that a company may be established for any economic purpose and issues not prohibited by law, and violates article 340 of the TCC, which regulates the "principle of mandatory provisions". A joint stock company cannot abandon or change its objective of making profits and distributing them among the persons entitled to receive them; it cannot operate like an association.

The articles of association should also be prudent when introducing obligations for the members of the board of directors and managers to protect the rights and interests of stakeholders together with shareholders. The main objective of the company, which is to make and distribute profits, should not be harmed. This is because the board of directors must first and foremost strive to achieve this objective, and the general meeting of shareholders must adopt resolutions that do not contradict this ultimate objective.

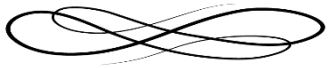
On the other hand, provided that it complies with article 340 of the TCC, the articles of association may stipulate, for example, that at least one of the members of the board of directors should have academic or professional qualifications in the fields of environmental management, social impact or corporate social responsibility (art. 363/2 of the TCC), or that a portion of the profits should be allocated to sustainability projects (art. 521 and art. 523 of the TCC). The articles of association may also stipulate that the board of directors establish a committee composed of members who are experts in their fields to ensure the development and

implementation of the company's environmental and social responsibility policies (art. 366/2 of the TCC). Such provisions contribute to the adoption of sustainability as a management strategy within the company, investors' confidence in the company and the increase in the economic value of the company.

The members of the board of directors and managers are held liable for damages caused to the company, shareholders, and (in the event of bankruptcy) creditors of the company (art. 556 of the TCC) if they breach their obligations arising from the law and the articles of association through their fault (art. 553/1 of the TCC). The company, shareholders or creditors of the company may also hold board members and managers liable for damages arising from the breach of the provisions in the articles of association regarding sustainability. However, such provisions are mainly intended to protect the rights and interests of stakeholders. In the event that the stakeholders are harmed due to the breach of the relevant provisions, it is not possible for them to file a liability lawsuit against the members of the board of directors and managers. This is because article 553/1 of the TCC does not grant stakeholders the right to file a lawsuit. Therefore, the provisions of the articles of association cannot fully fulfill its function of protecting the stakeholders. Giving the stakeholders the right to sue, on the other hand, would mean a heavy liability for the board members and, considering the number of stakeholders of a company, it would cause even daily management decisions to become inefficient and very costly. In order to address this problem, exceptional solutions have been discussed in foreign law, such as granting the right of action only to those stakeholders who can prove that the board's policies have caused them serious harm.

Keywords: *Joint Stock Company, Corporate Sustainability, Articles of Association, Board of Directors, Legal Liability of the Members of the Board of Directors*

ANASÖZLEŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAYITLARI

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Beril ÖZCANLI[*]

[*] Mef Üniversitesi, ozcanlib@mef.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-4972-0431.

Özet

Günümüzde küresel iklim krizi, doğal kaynakların tükenmesi ve artan fırsat eşitsizliği, özel sektörün sürdürülebilirlik odaklı dönüşümünü kaçınılmaz kılmıştır. Bu bağlamda, şirketlerin sadece kâr maksimizasyonu amacıyla değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal sorumluluk ilkelerine göre faaliyet göstermeleri beklenmektedir. Kurumsal yönetim araçlarının bu dönüşümde oynadığı rol, yeniden tartışılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, bir anonim ortaklık anasözleşmenin sürdürülebilirlik kayıtlarını içerecek biçimde nasıl dönüştürülebileceğini ve bu dönüşümün kurumsal yapı üzerindeki etkilerini analiz etmektir.

Esas sözleşme, bir şirketin kuruluş amacı, faaliyet alanları, yönetim yapısı ve ortaklık ilişkileri gibi temel unsurları düzenleyen kurucu belgedir. Geleneksel olarak anasözleşmeler, geleneksel yaklaşım doğrultusunda (*shareholder primacy*) hissedarların menfaatlerini esas alır ve şirketin ekonomik amaçlarına odaklanır. Ancak son yıllarda, "çok paydaşlı yönetişim" (*stakeholder governance*) anlayışının benimsenmesiyle birlikte, şirketlerin yalnızca hissedarlarına değil; çalışanlarına, müşterilerine, çevreye ve topluma karşı da sorumluluk taşıdığı kabul edilmektedir.

Bu anlayış, sürdürülebilirlik kayıtlarının şirket anasözleşmelerine entegre edilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Sürdürülebilirlik kayıtları, çevresel (*environmental*), sosyal (*social*) ve yönetişimsel (*governance*) hedeflerin (*ESG*) hukuken bağlayıcı ya da rehber ilkeler halinde anasözleşmeye dahil edilmesini ifade eder.

Çalışmada, öncelikle Türkiye'de yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında anasözleşmenin hukuki sınırları incelenmiştir. Ardından, sürdürülebilirlik ilkelerinin anasözleşmede yer bulma potansiyeli,

karşılaştırmalı hukuk örnekleri ve kurumsal uygulamalar üzerinden değerlendirilmiştir. Almanya, Hollanda, ABD ve İngiltere gibi ülkelerde sürdürülebilirlik yönelimli anasözleşme değişiklikleri örnek alınarak, Türk şirketleri için uygulanabilir modeller önerilmiştir.

1. Mevzuat Uyumunun Sınırları: Türk Ticaret Kanunu şirketlerin faaliyet konularını belirleme konusunda belirli esneklikler sağlasa da, sürdürülebilirlik hedeflerinin açıkça anasözleşmede belirtilmesi, şirketin misyonu ile çelişmediği sürece mümkündür.
2. Sürdürülebilirlik Taahhüdünün Şeffaflaştırılması: Anasözleşmede sürdürülebilirlik hedeflerinin açıkça yer alması, sadece yatırımcılar için değil; müşteriler, tedarikçiler ve kamuoyu açısından da güven inşa etmektedir. Bu durum, şirketin çevresel ve sosyal performansını şeffaf biçimde raporlaması açısından da itici güç yaratmaktadır.
3. Yönetişimde Değişim: Sürdürülebilirlik kayıtlarının anasözleşmeye dahil edilmesi, yönetim kurulu ve genel kurul kararlarının bu kayıtlarla uyumlu şekilde alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum, şirket içi karar alma süreçlerinde sürdürülebilirliğin dikkate alınmasını yapısal hale getirir.
4. Yatırımcı Beklentilerinde Değişim: Özellikle kurumsal yatırımcılar ve yeşil fonlar, yatırım yapacakları şirketlerin sürdürülebilirlik hedeflerini somut belgelerde görmek istemektedir. Bu bağlamda, anasözleşmede sürdürülebilirliğe yer verilmesi, sermaye erişimini kolaylaştırıcı bir faktör haline gelmektedir.

Anasözleşmenin sürdürülebilirlik anlayışını odağına alan bir bakış açısıyla revize edilmesi, kurumsal yapıların dönüşümüne dair önemli bir adımdır. Ancak bu değişim yalnızca sembolik bir söylem olarak kalmamalı; iç denetim, risk yönetimi, tedarik zinciri yönetimi ve insan kaynakları politikaları gibi kurumsal fonksiyonlara da yansıtılmalıdır. Bu noktada, sürdürülebilirlik ilkelerinin anasözleşmeye eklenmesi kadar, bu ilkelerin ölçülebilir, raporlanabilir ve denetlenebilir olması da önemlidir. Aksi takdirde, sürdürülebilirlik sadece bir pazarlama aracı haline gelir ve "greenwashing" (yeşille boyama) eleştirilerine açık hale gelir.

Çalışma, sürdürülebilirlik kayıtlarının şirket anasözleşmelerine entegrasyonunun hem hukuki hem yönetsel açıdan mümkün ve gerekli olduğunu göstermektedir. Bu yönde atılacak adımlar, sadece şirketlerin itibarını artırmakla kalmaz, aynı zamanda uzun vadeli değer yaratımına da katkıda bulunur. Türkiye'deki şirketler için şu önerilerde bulunulabilir:

- Anasözleşmelerin "amaç" ve "işletme konusu" bölümlerinde sürdürülebilirlik kayıtlarına açık yer verilmelidir.
- ESG ilkeleri ışığında yıllık sürdürülebilirlik hedefleri belirlenmeli ve bu hedefler anasözleşmede yer almalıdır.
- Anasözleşmede yer alan bu kayıtların yönetim kurulu kararlarına yön verici nitelikte olması sağlanmalı; uyumsuzluk halinde iç denetim süreçleri devreye sokulmalıdır.

Bu yaklaşım, şirketlerin yalnızca bugünün ihtiyaçlarına değil, geleceğin beklentilerine de yanıt verebilen yapılar haline gelmelerini sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Ana Sözleşme, Sürdürülebilirlik, Çevresel Sosyal Yönetişim (ÇSY), Kurumsal Yönetim, Esas Sözleşmesel Kayıtların Etkisi-Korporatif Etki*

THE INFLUENCE OF ARTICLES OF ASSOCIATION ON SUSTAINABILITY RECORDS

Abstract

Articles of Association and Sustainability Clauses: New Dynamics in Corporate Governance

In today's world, global climate change, depletion of natural resources, and increasing social inequalities have made sustainability-oriented transformation in the private sector inevitable. Within this context, companies are now expected not only to pursue profit maximization but also to operate in line with environmental and social responsibility principles. The role of corporate governance instruments in this transformation is being re-evaluated in both legal and ethical dimensions. The main aim of this study is to analyze how a company's highest normative document—its articles of

association—can be transformed to include sustainability clauses, and what implications this transformation may have on corporate structure and governance.

The articles of association are the founding document of a company, regulating fundamental elements such as its purpose, operational scope, governance structure, and shareholder relations. Traditionally, these documents focus on economic objectives and primarily serve the interests of shareholders. However, in recent years, with the adoption of the "stakeholder governance" model, it has become widely accepted that companies bear responsibilities not only toward shareholders but also toward employees, customers, the environment, and society at large.

This paradigm shift has brought forth the need to incorporate sustainability commitments into the articles of association. Sustainability clauses refer to the inclusion of environmental, social, and governance (ESG) objectives in the articles, either as legally binding statements or as guiding principles.

This study begins with an analysis of the legal framework under Turkish Commercial Code concerning the structure and limitations of the articles of association. Then, the potential for embedding sustainability principles in these documents is evaluated through comparative legal perspectives and real-world corporate practices. Country examples such as Germany, the Netherlands, the USA, and the UK, where sustainability-oriented amendments to foundational corporate documents have been implemented, are examined to propose applicable models for Turkish companies.

The research led to the following findings:

1. Legal Scope and Flexibility: Turkish Commercial Law provides flexibility in defining the company's business purpose. As long as sustainability goals do not contradict the company's core mission, their inclusion in the articles of association is legally feasible.

2. Transparency in Sustainability Commitments: Explicit articulation of sustainability goals in the articles of association builds trust not only with investors but also with customers, suppliers, and the general public. It also encourages transparent reporting of a company's environmental and social performance.

3. Shift in Governance Practices: Including sustainability clauses in the articles requires corporate bodies such as the board of directors and general assembly to align their decisions accordingly. This institutionalizes sustainability as a factor in corporate decision-making.

4. Evolving Investor Expectations: Institutional investors and green funds increasingly seek explicit sustainability commitments in formal corporate documents. Thus, embedding such clauses may improve access to capital.

Amending the articles of association with a focus on sustainability marks a structural shift in corporate governance. However, this transformation should not remain at the symbolic level. It must be reflected across internal audit systems, risk management processes, supply chain operations, and human resources policies. The effectiveness of these clauses depends on their measurability, auditability, and reportability. Without these, sustainability runs the risk of becoming a marketing tool rather than a genuine commitment, inviting criticism of greenwashing.

This study demonstrates that integrating sustainability clauses into the articles of association is both legally possible and strategically necessary. Such amendments not only enhance corporate reputation but also contribute to long-term value creation. For companies operating in Turkey, the following recommendations are proposed:

- Sustainability objectives should be explicitly stated in the "purpose" and "scope of activity" sections of the articles.
- ESG-aligned annual sustainability targets should be set and referenced in the articles.
- Corporate decisions should be assessed for compliance with these clauses, with internal audit mechanisms triggered in cases of misalignment.

This approach allows companies to become entities that not only respond to today’s needs but also anticipate the demands of tomorrow.

Keywords: *Articles of Association, Corporate Sustainability, Environmental Social Governance (ESG), Corporate Law, Institutionalization, Legal Compliance*

ANASÖZLEŞMEDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AMACINA YÖNELİK KAYITLAR

*Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK**

* Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, ORCID – 0697938154 https://orcid.org/0000-0002-6793-8154

Özet

Bir şirketin varlığından söz edebilmek için beş temel unsurun bir arada bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Bunlar kişi, sözleşme, sermaye, ortak amaç ve bu amaca erişmek için birlikte gayret gösterme arzusu şeklinde sıralanır. Bu unsurlar gerek şahıs gerek sermaye şirketlerinde farklı biçim ve içerikte de olsa gözlemlenmektedir.

Anonim şirketler bakımından, şirketin unsurları arasında sayılan ortak amaç unsuru yanında, ana sözleşmede yer verilecek işletme amacı ve konusu kavramı da gündeme gelmektedir. Öğretide şirket unsuru olan ortak amaç ile şirket sözleşmesinde yer verilecek şirket amaç ve konusunun birbiri ile karıştırılmaması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu tebliğ kapsamında da şirket sözleşmesinde şirketin ortak amaç unsuru ile şirketin işletme amacı ve konusu bakımından sürdürülebilirlik kayıtlarına yer verilip verilemeyeceği, verilebilir ise bunun ne şekilde olabileceği yanında böyle bir amaca yer verilmesine gerek olup olmadığının, şirket menfaati ve menfaat sahipleri kavramları da dikkate alınarak tartışmaya açılması amaçlanmıştır.

Şirketler bakımından sürdürülebilirlik ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç başlık altında ele alınmaktadır. Bu noktada kanımızca sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri bakımından ele alınışı, ölçülebilir ve raporlanabilir standartlar oluşturmak üzere kullanılmaktadır. Bunun yanında yine doğrudan sürdürülebilirlik kapsamında olan kurumsal sosyal sorumluluk meselesi, şirketin ortak amacını değerlendirmek bakımından daha doğru bir alan sunmaktadır. Her durumda, bahsi geçen üç başlıktan ekonomik sürdürülebilirlik şirket menfaatini de kapsayacak şekilde geçmiş dönemlerden itibaren tartışılmakta iken sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik ise bu anlamda daha güncel başlıkları oluşturmaktadır.

Şirket sözleşmesinde şirketin ortak amaç unsuru anlamında sürdürülebilirlik kaydına yer verilip verilemeyeceği sorusunun yanıtlanabilmesi için öncelikle ortak amacın tespiti gereklidir. Şirketin sahip olacağı amacın içeriği, bu amacın muhakkak iktisadi mi olması gerektiği yoksa ideal gayeli şirketlerin mevcut olup olamayacağı tartışılmıştır. Türk Hukukunda adi şirket bakımından, ideal gayeli şirket kurulabileceği yönünde görüş bildirenler olduğu gibi, ortak amacın yalnız iktisadi olabileceğini savunanlar da mevcuttur. Anonim şirketler bakımından ise TTK m. 331'de yer alan anonim şirketlerin ekonomik amaç ve konular için kurulabileceği düzenlemesi de dikkate alınmak suretiyle, ortak amaçlarının ancak iktisadi olabileceği, bir diğer ifadeyle iktisadi gaye olmaksızın, ideal gaye ile anonim şirket kurulamayacağı konusunda bir fikir birliği mevcuttur. Anonim şirket bakımından iktisadi amacın da özelinde, kazanç elde etme ve paylaşma amacı da öğretide dile getirilmektedir.

TTK m. 331'de işaret edilen ve şirket ana sözleşmesinde yer verilen amaç ve konu işletme amacı ve konusudur. TTK m. 331 ve anasözleşmede yer verilecek asgari içerikle ilgili düzenleme getiren m. 339/2 (b) ile şirketin amacına erişmek üzere yapmayı kararlaştırdığı faaliyetler işletme konusu olarak anasözleşmede kendisine yer bulacaktır.

Ortak amaç ise sözleşmede gösterilmesine ihtiyaç duyulmaksızın hukuk düzenince ekonomik menfaat sağlamak şeklinde kabul edilmiştir. Bu noktada, şirket sözleşmesinde şirketin bu amacına yönelik ayrı bir düzenlemeye yer verilmesine gerek olmadığı gibi kanımızca Türk Hukuku bakımından anonim şirketin iktisadi gayesi, sürdürülebilirliğin bir amaç olarak ele alınmasına imkân vermemektedir. Buna ek olarak, özellikle Friedman doktrini ile birlikte Anglo- Amerikan hukukunda tartışılan şirketin yegane gayesinin ve hatta sosyal sorumluluğunun kâr elde etme olduğu görüşü güncelliğini korumakta; yine bu hukuk sistemlerinde temellerini bulan pay sahipleri teorisi/menfaat sahipleri teorisi/şirket menfaati teorileri de, bu hukuk sistemleri bakımından şirketin faaliyetlerini sürdürdüğü sırada özellikle pay sahibi değerini maksimize etme, onların menfaatine mümkün olan en çok geliri elde etme görüşlerinden yakın zamanda çok uzaklaşılamayacağını göstermektedir.

Öte yandan önemle altını çizmek gerekir ki küresel anlamda, şirketin varmak istediği amaca ulaşabilmesi için kamu ve çalışanlar dahil olmak üzere menfaat sahiplerini gözetmeksizin faaliyetini sürdürmesinin mümkün olmadığı yönünde görüşler de giderek daha fazla taraftar bulmaktadır[1]. Şirket menfaatinin pay sahipleri menfaati ile sınırlı olmadığı hatta bundan ayrıldığını ileri süren görüşlerin giderek baskın hale geldiği söylenebilir[2]. Bu noktada şirketlerin faaliyetlerini sürdürürken uymaları gereken kuralların kurumsal yönetim ve dolayısıyla sürdürülebilirlik çerçevesinde genişlediği görülmekte, öğretide giderek daha fazla müellif tarafından yönetim anlayışında sistemsel değişikliklere ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Bu görüşler de gelecekte, sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik hedeflerinin ekonomik menfaat sağlama amacıyla birlikte ele alınabileceğini göstermektedir. Şirketlerin amaçlarında sürdürülebilirliğin yer alması, şirket menfaati kavramının tanımlanmasında da önemli rol oynamakta, yönetim kurulu üyelerinin gözetmeleri gereken menfaati de etkilemektedir.

Anonim şirketin işletme amacı ve konusu yönünden ise kanımızca kanun şirket kavramının iktisadi gayesi ile çelişmediği ölçüde sürdürülebilirliği içeren genel bir işletme amacına yer verilmesine imkân vermektedir. Bu bakımdan gerek TTK m. 339/2 (b) gerek m. 340 herhangi bir engel teşkil etmemektedir. Gerçekten de, şirketlerin ortak amacının iktisadi menfaat

---

[1] Bu anlamda Türk Hukukunda "halk şirketi" ve "işçi şirketi" kavramlarını ele alan bir çalışma dikkat çekicidir. Türk şirketler ve sermaye piyasası hukuku anlamında öğretide çeşitli şirket türleri ile halka açık şirketi değerlendiren geçmiş tarihli bu çalışmada "halk şirketi"nden bahisle sosyolojik açıdan toplumun işçi, köylü, esnaf, zanaatçı, memur gibi dar gelirli kesimlerini bir araya toplayan ortaklıklar olarak nitelendirilmiştir. Çalışmada "*özetle, her "çok ortaklı şirket" bir anonim ortaklık veya kooperatif, her "halk şirketi" aynı zamanda bir "çok ortaklı şirket" ve her "işçi şirketi" bir "halk şirketi" niteliğindedir. Fakat bu önermeleri tersine çevirdiğimizde durum farklıdır. Gerçekten her anonim ortaklık veya kooperatif mutlaka bir "çok ortaklı şirket", her "çok ortaklı şirket" bir "halk şirketi" ve her "halk şirketi" bir "işçi şirketi" değildir*." sonucuna varılmıştır. Burada dikkat çekilen halk şirketi ve işçi şirketi, birer şirket türünü değil, şirketlerin ortaklık ve esasen "amaç" anlamında farklı şekillerini ifade etmek maksadıyla kullanılmasıdır.

[2] Dikkati çeken bir diğer çalışmada da şirket menfaatinin, gerçekten ve sadece şirket menfaati olduğunu bu anlamda şirketin kişiliğini sürdürme (ölümsüzlük) yönünde faaliyette bulunduğu, bu sürekliliğin de sürdürülebilirliği gerekli kıldığı görüşü dile getirilmektedir.

elde etmek olması, şirketlerin bu amaca ulaşırken ideal gayeli yöntem tercih etmesine engel olmayacağı gibi, bu amacı da dışlamayacaktır.

Halihazırda bu anlamda uygulamadan da örnek verilebilir. 2016 yılında kurulan Fazla Gıda AŞ ana sözleşmesinde amaç ve konu başlıklı 3. maddesinde " […] ürünler gibi gıda ürünlerinin, gıda sektöründe talep fazlası olan kısmının *yine gıda sektöründe israf olmasını önleyecek veya ekonomik değerleri yüksek ve çevreye daha az zararlı olacak şekilde değerlendirilmesini sağlayacak* hizmet ve ürünleri üretmek, ihraç ve ithal etmek, pazarlamasını, satışını ve dağıtımını yapmaktır." şeklinde bir amaç kabul edilmiştir. Bir başka örnek "B Corp" markasıdır. Bir garanti markası olarak ortaya çıkan bu markayı şirketin kullanabilmesi için sosyal ve çevresel performansının değerlendirilmesinden en az 80 puan alması, B Corp'un paydaşlara yönelik taahhütlerini şirket sözleşmesine entegre etmesi, markayı koruyabilmesi için de her üç yılda bir yeniden sertifika alması gereklidir. Bunların yanında yerel ve mehaz hukuklarda düzenleyici otoritelerin de yavaş yavaş bu tür anasözleşmesel gereklilikleri düzenleme altına aldıkları gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak anonim şirketlerinin varmak istedikleri ortak amaç, iktisadi gelir elde etme amacıdır. Kara Avrupası hukukunu da etkileyen Anglo Amerikan hukukundaki kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik çerçevesindeki şirketin amacına ilişkin tartışmaların bu bakımdan en azından öngörülebilir bir süre daha iktisadi gelir elde etme amacı yönünde sonuçlanacağı kanaatine varılmaktadır. Öte yandan bu çıkarım, şirketlerin bu iktisadi gayelerine ulaşmak için izleyecekleri yollarda tercih edecekleri sürdürülebilirliğin ekonomik yönü yanında sosyal ve çevresel yönünü de dikkate almasını dışlamamaktadır. Şirketler bu bakımdan işletme amacı ve konusunu sürdürülebilirlik hedeflerini içerecek şekilde düzenleyebilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Şirket amacı, Sürdürülebilirlik, Şirket Menfaati, İşletme amacı ve konusu, Anasözleşme*

RECORDS FOR SUSTAINABILITY PURPOSE IN THE ARTICLES OF ASSOCIATION

ABSTRACT

It is accepted that five basic elements must be present in order to be able to talk about the existence of a company. These are listed as person, contract, capital, common purpose and the desire to make a joint effort to achieve this purpose (*affection sociatis*). These elements are observed in both companies of capital and companies of person, albeit in different forms and content.

In terms of joint stock companies, in addition to the common purpose element listed among the elements of the company, the concept of the business purpose and subject to be included in the articles of association also comes to the fore. In the doctrine, it is emphasized that the common purpose, which is the company element, and the company purpose and subject to be included in the company contract should not be confused. Within the scope of this study, it is aimed to open up for discussion whether sustainability records can be included in the company contract in terms of the common purpose element of the company and the business purpose and subject of the company, and if so, in what form this can be done, as well as whether such a purpose should be included, by also taking into account the concepts of company interest and stakeholders' interest.

Sustainability is addressed under three headings: economic, social and environmental. At this point, in our opinion, the consideration of sustainability in terms of its economic, social and environmental impacts is used to create measurable and reportable standards. In addition, the issue of corporate social responsibility, which is directly within the scope of sustainability, offers a more accurate area in terms of evaluating the common purpose of the company. In any case, while economic sustainability, which includes the company's interests, has been discussed in the past, social and environmental sustainability constitute more current topics in this sense.

In order to answer the question of whether a sustainability record can be included in the company agreement in terms of the common purpose element of the company, it is first necessary to determine the common

purpose. The content of the purpose that the company will have, whether this purpose must definitely be economic or whether ideal purpose companies can exist have been discussed. In Turkish Law, while there are those who express the opinion that ideal purpose companies can be established in terms of ordinary companies, there are also those who argue that the common purpose can only be economic. In terms of joint stock companies, considering the regulation in Article 331 of the TCC that joint stock companies can be established for economic purposes and issues, there is a consensus that their common purpose can only be economic, in other words, a joint stock company cannot be established with an ideal purpose without an economic purpose. In terms of the economic purpose of a joint-stock company, a specific purpose of earning and sharing income is also expressed in the doctrine.

The purpose and subject indicated in Article 331 of the TCC and included in the company's articles of association is the business purpose and subject. With Article 331 of the TCC and Article 339/2 (b), which regulates the minimum content to be included in the articles of association, the activities that the company decides to carry out in order to achieve its purpose will find a place in the articles of association as the business subject.

The common purpose, on the other hand, has been accepted by the legal order as providing economic benefit without the need to indicate it in the contract. At this point, there is no need to include a separate regulation in the company's articles of association for this purpose, and in our opinion, the economic purpose of a joint-stock company does not allow sustainability to be considered as a purpose in terms of Turkish Law. In addition, the view that the sole purpose and even social responsibility of the company, especially together with the Friedman doctrine, is to make a profit, which is discussed in Anglo-American law, maintains its currency; again, the shareholder theory/stakeholder theory/company interest theories that find their foundations in these legal systems also show that in the near future, the views of maximizing the value of shareholders and obtaining the highest possible income for their benefit while the company continues its activities in these legal systems cannot be deviated from.

On the other hand, it should be emphasized that, in a global sense, the views that it is not possible for a company to continue its activities without considering its stakeholders, including the public and employees, in order to achieve the goal it wants to reach, are increasingly gaining support[3]. It can be said that the views that the company's interest is not limited to the shareholder interest and is even separated from it are becoming increasingly dominant[4]. At this point, it is seen that the rules that companies must comply with while continuing their activities are expanding within the framework of corporate governance and therefore sustainability, and more and more authors in the doctrine state that systemic changes are needed in the management approach. These views also show that in the future, the common purpose of the company, social responsibility and sustainability goals, can be considered together with the aim of providing economic benefit. The inclusion of sustainability in the company's activities also plays an important role in defining the concept of company interest, and also affects the interests that the board members must observe.

In terms of the business purpose and subject of the joint-stock company, in our opinion, the law allows for a general business purpose that includes sustainability to the extent that it does not conflict with the economic purpose of the company concept. In this respect, neither TCC Article 339/2 (b) nor Article 340 constitute any obstacle. Indeed, the fact

---

[3] In this sense, a study that addresses the concepts of "public company" and "worker company" in Turkish Law is noteworthy. In this previous study that evaluated various types of companies and public companies in the doctrine in terms of Turkish companies and capital market law, "public company" was described as partnerships that bring together low-income segments of society such as workers, peasants, tradesmen, craftsmen, and civil servants from a sociological perspective. In the study, it was concluded that "*in summary, every "multi-partner company" is a joint-stock company or cooperative, every "public company" is also a "multi-partner company" and every "worker company" is a "public company". However, when we reverse these propositions, the situation is different. In fact, every joint-stock company or cooperative is not necessarily a "multi-partner company", every "multi-partner company" is a "public company" and every "public company" is not a "worker company"*." What is emphasized here is that public company and worker company are not types of companies, but are used to express different forms of companies in terms of partnership and essentially "purpose".

[4] Another noteworthy study expresses the view that the company's interest is truly and only the company's interest, and that in this sense, the company operates towards maintaining its personality (immortality), and that this continuity necessitates sustainability.

that the common purpose of companies is to obtain economic benefit will not prevent companies from choosing an ideal purpose method while achieving this purpose, nor will it exclude this purpose.

An example can be given from practice in this sense. The 3rd article titled “purpose and subject” in the articles of association of Fazla Gıda AŞ, which was established in 2016, states that "[...] to produce, export, import, market, sell and distribute services and products that will prevent the excess demand of food products such as products from being wasted in the food sector or to ensure that they are evaluated in a way that has high economic value and is less harmful to the environment."

Another example is the “B Corp” brand. In order for a company to use this brand, which emerged as a guarantee brand, it must receive at least 80 points from the evaluation of its social and environmental performance, integrate the B Corp's commitments to stakeholders into the company agreement, and obtain a re-certification every three years in order to protect the brand. In addition, it is observed that regulatory authorities in local and source laws are gradually regulating such articles of association requirements.

As a result, the common purpose that joint stock companies want to achieve is the aim of generating economic income. It is concluded that the discussions on the purpose of the company within the framework of corporate governance and sustainability in Anglo-American law, which also affects Continental European law, will result in the aim of generating economic income for at least a foreseeable period. On the other hand, this inference does not exclude companies from considering the social and environmental aspects of sustainability in addition to the economic aspect in the paths they will follow to achieve these economic goals. In this respect, companies will be able to organize their business purpose and subject in a way that includes sustainability goals.

Keywords: *Company purpose, Sustainability, Company Interest, Business purpose and subject, Articles of Association*

BORÇLAR HUKUKU KAPSAMINDA SERMAYE ŞİRKETİNİN SÜRDÜREBİLİRLİĞE İLİŞKİN SORUMLULUĞU

Dr. Öğr. Üyesi Cemile TURGUT[*]

[*] Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Kocaeli-Türkiye, E-posta: cemile.turgut@kocaeli.edu.tr, Orcid Id: https://orcid.org/0000-0002-2969-8700.

Özet

Tüzel kişiler, belirli bir amacı gerçekleştirmek için örgütlenmiş kişi veya mal topluluklarıdır. Süreklilik arz eden bu amaç, kişi topluluklarında bireysel faydanın üstünde, ortak ve genel bir faydaya ulaşmaktır. Medeni hukuk tüzel kişilerinden farklı olarak; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kurallarına tabi ticaret şirketlerinde amaç ekonomik yarar sağlamak, kazanç paylaşmaktır. Bunlardan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi sayılmaktadır (TTK m. 124/2). Sermaye şirketleri, belirli ve sürekli amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen kişilerden ayrı ve bağımsız şekilde hak ve borçlara ehil olurlar. Tüzel kişinin ardındaki gerçek kişiler, 'hak ve borçlarda ayrılık ilkesi' gereği dolaylı yoldan ve kolektif bir şekilde ehil olmaktaysa da hak ve borçlar tüzel kişinin organları vasıtasıyla yerine getirilmektedir.

Sürdürülebilirlik; bir toplumun, ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin işlerini kesintisiz, bozulmadan ya da sistemin hayati bağı niteliğindeki ana kaynaklara aşırı yüklenmeden devam ettirebilme yeteneğidir. Kurumsal sosyal sorumluluk ise bir şirketin faaliyette bulunurken toplumsal ve çevresel konularda paydaşlarının ilgi ve hassasiyet alanlarını gözetmesidir. Şirketler hukuku öğretisinde tartışmalı olmakla birlikte giderek daha fazla taraftar toplayan menfaat sahipleri teorisi (*stakeholder* teorisi) ekseninde şirketlerden, çevreye ve topluma karşı olumsuz davranışlardan kaçınmaları, gerçekleşmesi muhtemel riskleri belirleyerek önlemeye yönelik analiz yapmaları ve strateji planları oluşturmaları beklenmektedir. Buna göre şirketler, sürdürülebilirliğe ilişkin özenli davranmalı, gerekli önlemleri almalıdır. Zira şirketler yalnızca pay sahiplerine karşı değil, şirketle ilişki içerisinde bulunan tüm menfaat sahiplerine ve dolayısıyla topluma karşı bir sorumluluk taşımakta, şirketin sorumluluk alanı genişletilmektedir.

Borçlar hukuku bağlamında hukuki sorumluluk, en dar anlamda 'borç' kavramıyla ilişkilendirilse de geniş anlamıyla iki farklı hali karşılamaktadır. İlki, borçlunun malvarlığının borcuna teminat teşkil etmesi ve ifa etmemesi halinde borçlunun malvarlığına başvurulmasıyken diğeri, yüklendiği bir borca veya genel davranış kurallarına aykırı davranan kişinin, bu davranışı ile sebep olduğu zararı tazmin yükümlülüğüdür. Kural olarak bütün malvarlığı ile sorumlu olan sermaye şirketlerinin sürdürebilirliğe ilişkin hukuki sorumluluklarını iki temel başlık altında incelemek mümkündür: İlk başlık sermaye şirketlerinin ortaklık/esas sözleşmesinde sürdürebilirliğe ilişkin herhangi bir kaydın yer almadığı ihtimalde sorumluluğun kaynağının ne olacağıdır. Sözleşme ilişkisinin bulunmadığı ve genel davranış kurallarına aykırılık halinde haksız fiilden sorumluluk gündeme gelmektedir. Özel bir sorumluluk hükmüyle düzenlenmeyen hallerde haksız fiil sorumluluğunun doğması için 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesindeki şartların gerçekleşmesi gerekir. Buna göre hukuka aykırı bir fiille, kusurlu şekilde bir başkasına zarar veren kimse, haksız fiilden sorumlu olur. Ancak sermaye şirketlerinin sorumluluğuna gidilmesinde, haksız fiile ilişkin unsurların sağlanamaması ve ispat zorluğu, özel düzenlemelerin getirilmesine sebep olmuştur. Alman Tedarik Zincirinde Şirketlerin Özenli Etki Değerlendirmesi Hakkında Kanun (*Lieferkettensorgfaltsgesetz*) veya Avrupa Birliği'ndeki (Türkçe çevirisi tartışmalı olan) *Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)* bunlardandır. Bu ve benzer düzenlemelerde genel olarak şirketlere sürdürebilirlik kapsamında riskleri belirleme, önlem alma, plan yapma konularında yükümlülük yüklenmiştir. Bu yükümlülüğün niteliği (özen yükümlülüğü olup olmadığı), neleri kapsadığı, şirketin hangi davranışının bu yükümlülüğün ihlali anlamına geleceği ve haksız fiil oluşturacağı ise tartışmalıdır. Yine meydana gelen zararın şirketin ilgili yükümlülüğü ihlal etmesinin sonucu oluşup oluşmadığı, diğer ifadeyle nedensellik bağının nasıl ispat edileceği de tartışılması gereken husustur. Çalışmada farklı görüşler irdelenecek ve şirketlerin sürdürebilirliğe ilişkin yükümlülüğü, haksız fiil bağlamında incelenecektir.

Sermaye şirketinin sürdürebilirliğe ilişkin hukuki sorumluluğu irdelenirken üzerinde durulması gereken **ikinci başlık** ise şirketin ortaklık/esas sözleşmesinde sürdürebilirliğe ilişkin bir taahhüt kaydı yer aldığı halde, bu taahhüt şirket tarafından yerine getirilemediğinde tüzel kişinin sorumluluğunun nasıl belirleneceğidir. Örneğin, TTK m.340 ekseninde yapılan

tartışmalar bir yana bırakılırsa, çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin esas sözleşmede yer alan bir taahhüde, anonim şirket tarafından uyulmadığında toplumda yaşayan üçüncü kişi veya çevreyle ilgilenen menfaat sahipleri bu taahhüdün yerine getirilmesini talep edebilecek midir? Diğer ifadeyle şirket ortaklık/esas sözleşmesinin tarafı olmayan ve ortaklık ile doğrudan sözleşme ilişkisi içinde bulunmayan bu kişilerin, 'borçların nispiliği ilkesi' karşısında 'ifa' talebinde bulunmaları mümkün müdür? Yine irdelenmesi gereken bir diğer konu, sermaye şirketinin esas sözleşmede yer alan taahhüdü yerine getirmediği ve özellikle bir zarar meydana geldiği halde üçüncü kişi veya menfaat sahiplerinin (örn, o bölgede yaşayan kişinin), zarar veren sermaye şirketinden zararı talep edip edemeyeceği, talep edebilir ise sorumluluğun kaynağının ne olacağıdır. Bu ihtimalde ise özellikle edim yükümünden bağımsız borç ilişkisi kurumunun uygulanabilirliği ve salt malvarlığı zararlarının tazmini üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Sürdürülebilirlik, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Hukuki Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu, Özen Yükümlülüğü, Edim Yükümünden Bağımsız Borç İlişkisi, Nedensellik Bağı, Salt Malvarlığı Zararları*

LIABILITY OF THE CAPITAL COMPANY IN RELATION TO SUSTAINABILITY UNDER THE LAW OF OBLIGATIONS

Legal persons are groups of persons or properties organized to achieve a specific purpose. This purpose, which is continuous, is to achieve a common and general benefit above the individual benefit in group of persons (*kişi topluluğu*). Unlike civil law legal persons, the purpose of commercial companies, which are subject to the rules of the Turkish Commercial Code No. 6102 unless there is a special regulation, is to provide economic benefit and to share profits. Among commercial companies, joint stock companies (*anonim şirket*), limited liability companies (*limited şirket*) and limited partnership companies with capital divided into shares (sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket) are considered capital companies (Art. 124/2 TCC). Capital companies, which are individual subjects of law, are entitled to rights and obligations separately and independently from the persons who come together to realize a specific and continuous purpose. Although the natural persons

behind the legal person are indirectly and collectively entitled to rights and obligations due to the 'the principle of separation of rights and obligations', the rights and obligations are fulfilled through the organs of the legal person.

Sustainability is the ability of a society, ecosystem or any other system to continue its operations without interruption, degradation or overloading the main resources that are vital to the system. Corporate social responsibility, on the other hand, is a company's consideration of the interests and sensitivities of its stakeholders on social and environmental issues while operating. In line with the stakeholder theory, which is controversial in the corporate law doctrine but is gaining more and more adherents, companies are expected to avoid negative behaviors against the environment and society, to analyze and formulate strategic plans to identify and prevent potential risks. This is because companies are not only responsible to their shareholders, but also to all stakeholders who have a relationship with the company, and thus to the society, and the company's area of responsibility is expanded.

Although civil liability in the context of the law of obligations is associated with the concept of 'debt' in the narrowest sense, in its broad sense, it covers two different situations: **The first one** is the obligation on the debtor's assets as collateral for its debt and recourse to the debtor's assets in case of non-performance, while the other is the obligation of the person who acts in violation of an obligation or general rules of conduct to compensate for the damage caused by this behavior. It is possible to analyze the legal liability of capital companies, which are liable with all of their assets as a rule, under two main headings. The first one is the source of liability in the event that the articles of association of the capital companies do not contain any provisions regarding sustainability. In general, in the absence of a contractual relationship and in breach of general rules of conduct, liability arises from tort (tortuous liability). In cases that are not regulated by a special liability provision, the conditions in Article 49 of the Turkish Code of Obligations must be met in order for tort liability to arise. According to Article 49, any person who unlawfully causes loss or damage to another, whether willfully or negligently, is obliged to provide compensation. However, in the liability of capital companies, the failure to meet the elements of tort and the difficulties in fulfilling the burden of proof

have led to the introduction of special regulations. The German Supply Chain Due Diligence Act (*Lieferkettensorgfaltsgesetz*) or the European Union's Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) are among these regulations. These and similar regulations generally impose a duty of care on companies to identify risks, take precautions and make plans within the scope of sustainability. It is controversial as to what the duty of care covers and which conduct of the company constitutes a breach of the duty of care and constitutes a tort. It is also debatable whether the damage occurred as a result of the company's breach of such duty, in other words, how to prove the proximate causal relation. In this study, different views will be analyzed and the companies' duty in relation to the sustainability will be analyzed in the context of tort liability.

The second topic that should be discussed while examining the legal liability of capital companies regarding sustainability is how to determine the liability of the legal person in the event that the company fails to fulfill a commitment regarding sustainability, if the articles of association of the company include a commitment regarding sustainability. For example, if the company fails to fulfill a commitment in its articles of association regarding environmental sustainability, can third parties living in the community or stakeholders interested in the environment demand the fulfillment of this commitment? In other words, is it possible for these persons, who are not a party to the articles of association and who do not have a direct contractual relationship with the company, to demand 'performance' in the face of the 'principle of proportionality of obligations'? Another issue that needs to be examined is whether third parties or stakeholders (e.g. the person who lives in that area) can claim damages from the capital company that caused the damage, especially in the event that the capital company does not fulfill the commitment in the articles of association and a damage occurs, and if so, what the source of liability will be. In this case, the applicability of obligatory relation without obligation of fullfilment and the compensation of pure pecuniary damages will be emphasized.

Keywords: *Sustainability, Corporate Social Responsibility, Liability, Duty of Care, Obligatory Relation Without Obligation of Fullfilment, Proximate Causal Relation, Pure Pecuniary Damages*